

**T.C
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI**

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ÖĞRENCİLERİNİN ANNE-BABA
ALGILARININ İNCELENMESİ
(36-72 Ay)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Elif DİRİ**

**Danışman
Prof. Dr. Ali TAŞ**

**TEMMUZ 2018
KIRIKKALE**

**T.C
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI**

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ÖĞRENCİLERİNİN ANNE-BABA
ALGILARININ İNCELENMESİ
(36-72 Ay)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Elif DİRİ**

**Danışman
Prof. Dr. Ali TAŞ**

**TEMMUZ 2018
KIRIKKALE**

KABUL – ONAY

Prof. Dr. Ali TAŞ danışmanlığında *Elif DİRİ* tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Eğitim Öğrencilerinin Anne-Baba Algılarının İncelenmesi” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

30/07/2018

Başkan

Dr.Öğr.Üyesi Abdullah SELVİTOPU

Üye

Prof.Dr.Ali TAŞ (Danışman)

Üye

Dr.Öğr.Üyesi Neslin İHTİYAROĞLU

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2018

Prof.Dr.İsmail AYDOĞAN

Enstitü Müdürü

KİŞİSEL KABUL SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum Okul Öncesi Eğitim Öğrencilerinin Anne-Baba Algılarının İncelenmesi adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

.../.../2018

Elif DİRİ

TEŞEKKÜR

Temelinde sevgi olan hiçbir eğitim başarısızlığa uğramaz.

(Pestalozzi)

Bilim insanlarına göre bireyin tüm yaşamın temeli okul öncesi dönemde atılmakta ve davranışlar bu temel üzerinde şekillenmektedir. Tüm gelişim alanları içerisinde hassasiyetle üzerinde durulması gereken alanlardan biri de sosyal gelişim alanıdır. Çocuğun ilk sosyal çevresi doğumdan itibaren ailesidir. Bu nedenle okul öncesi dönemde çocukların anne babalarına önemli görevler düşmektedir. Aile, toplumun bütünlüğünü sürekliliğini sağlayan, uyum ve gelişme düzenini belirleyen en küçük toplumsal kurumdur. Aile içinde bulunduğu toplumun özelliklerini taşır. Toplumun gelenek ve göreneklerini, değer yargılarını, beğenilerini, inançlarını ve önyargılarını kısaca kültürünü yansıtır (Yörükoğlu, 1993).

Çocuklar yaşamla başa çıkma yollarını ailede öncelikle anne- babalarından öğrenirler. Çocukların ve gençlerin ruhsal sağlıkları, sorunları ile ailenin durum ve tutumu arasında büyük bir ilişki söz konusudur (Güngör, 1994: 1). Daha sonra çocukların karşılaştıkları yaşamın ilk gününden ilkokula başlayana kadar olan süreçte, çocuğun gelecekteki yaşantısında etkili olan zihinsel, bedensel, psikomotor, dil ve sosyal duygusal gelişim alanlarının etkilendiği, şekillendiği formal ya da informal olarak 36-72 ay arası çocuklara eğitim veren okul öncesi eğitim kurumları etkili olmaya başlar.

Okul öncesi eğitime olan gereksinim giderek artmaktadır. Bunda; çocuk bakımı ve eğitimi konusunda toplumdaki farkındalığın artması, kadının çalışma hayatında etkin olması, dezavantajlı çocukların bulunması, çekirdek aile yapılarının artması, ebeveynlerin aileden gelen çocuk bakım desteğinin azalması, anne-babaların çocuk yetiştirmede karşılaştıkları güçlükleri aşmada desteğe ihtiyaç duyması, çocukların diğer çocuklarla birlikte olma ihtiyaçlarının karşılandığı kurumlar olarak görülmektedir. Nitelikli bireylerin yetiştirilmesinde formal eğitim ne kadar gerekli ise informal eğitimde o denli gereklidir. İlk sosyal çevre aile olduğuna göre ailenin çocuğa olan etkisi gelecekteki yaşamını olumlu ya da olumsuz olarak etkiler. Bu nedenle anne-babalara ve çevreye önemli görevler düşmektedir.

Çalışma beş ana başlık altında toplanmıştır:

Çalışmada birinci bölümde problem, araştırmanın amacı, önemi, kapsamı ve sınırlılıkları açıklanmış; konularla ilgili kavramlar tanımlanmıştır.

İkinci bölümde kavramsal çerçeve açıklanmış, araştırma konusu ile ilgili olarak kuramsal bilgilere, konu ile ilgili olan araştırmalara yer verilmektedir. Üçüncü bölümde çalışmada kullanılan yöntem ve teknikler ve kuramsal çerçeve açıklanmıştır. Dördüncü bölümde aile, ailede iletişim, anne babanın disiplin anlayışı, algı, ailedeki yapısal farklılıklar ve çocuğun algısı, Türk âlimlerine göre çocuk eğitimi incelenmiştir. Beşinci bölümde yapılan çalışmalar hakkında tartışma yapılmış, öneriler aktarılmıştır.

Bu çalışmada amaç, okul öncesi eğitimi öğrencilerinin anne-baba algılarını incelemektir. Çalışmada anne-baba algıları incelenirken, aile yapıları, aile içinde roller, ailede iletişim, anne-babanın disiplin anlayışı, anne-babanın tutumları, ailedeki yapısal farklılıklar ve etkileri, anne-babaların eğitimdeki rolleri temel alınmıştır. Çalışmamın oluşumunda danışmanlığımı yapan Değerli Hocam Prof. Dr. Ali TAŞ'a, emeğini ve desteğini hiç esirgemeyen meslektaşlarım Bilgin CANKAR, Hacer KAYABALI ve Eda ZIMBA' ya ayrıca İngilizce çevirilerde destek veren değerli dostum Derya ÇAMURSOY'a teşekkürlerimi sunarım.

Elif DİRİ

ÖZ

Bu araştırmanın amacı; 36-72 aylar arasında okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 50 öğrencinin anne-baba algılarını incelemektir. Bu doğrultuda çocukların anne-baba algıları hangi değişkenlerin etkilediği belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Kırıkkale ilinde okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 25 kız, 25 erkek toplam 50 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri toplama araçları, araştırmacı tarafından oluşturulan “Demografik Bilgi Formu” ve “Anne-Babamızı Tanıyor muyuz? ” soru formu kullanılmıştır. Çalışmanın verileri nitel araştırma yöntemi olan görüşme tekniği ile toplanmıştır. Veriler betimsel analiz yapılarak elde edilmiş, tablolaştırılmış ve cümleler halinde yorumu yapılmıştır.

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 50 öğrenci ile yapılan görüşmede; babalarının eğitim düzeylerinin annelerine oranla daha yüksek olduğu, çalışma hayatında da babaların annelere oranla daha fazla yer aldığı tespit edilmiştir. Anne-babaların eğitim düzeylerinin artması özerkliği getirmiş ve aileler geleneksel geniş aile yapılarından uzaklaşıp çekirdek aile yapısına evrilmiştir. Ebeveynlik stilleri, otoriter ve baskıcı tutumdan uzaklaşıp, demokratik ve hoşgörülü tutuma evrilmiş, eşler arasında görev dağılımı cinsiyet temelli olmaktan uzaklaşıp, sorumluluk alma ve iş bölümü yapma yönünde değişim tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anne-baba algısı, Okul öncesi eğitim, Okul öncesi eğitim öğrencisi.

ABSTRACT

The purpose of this search; to examine parent perceptions of 50 students who attend pre-school education institutions between 36-72 months. It was determined which variables affected children's parental perceptions. The study group of the research is composed of 50 students, 25 girls and 25 boys, who continue to pre-school education institutions in Kırkkale province.

Data collection tools; the 'demographic information form' and 'do we know our parents' question form are used that are created by the researcher. The data of the study were collected by the interview technique which is the qualitative research method. The data were obtained by descriptive analysis, tabulated and interpreted in the form of statements.

At the interview with 50 students attending pre-school education institution; the education levels of their fathers are higher than their mothers and the fathers are found to be more involved in their working lives than their mothers. Increasing parents' level of education has brought autonomy and families have evolved from traditional large family structures to core family structures. Parenting styles have shifted away from authoritarian and repressive attitudes, evolving a democratic and tolerant attitude, shifting the task distribution among spouses away from being gender-based, changing the way to take responsibility and divide the job.

Key words: parental perception, pre-school education, pre-school education student

KISALTMALAR

AÇEV:	Anne Çocuk Eğitim Vakfı
Ç :	Çocuk
EABE:	Etkili Anne - Baba Eğitimi
EÇD:	Erken Çocukluk Dönemi
EÖE:	Etkili Öğretmenlik Eğitimi
ERG:	Eğitim Reform Girişim
M.E.B:	Milli Eğitim Bakanlığı
OÖE:	Okul Öncesi Eğitimi
OÖEK:	Okul Öncesi Eğitim Kurumu
OÖEÖ:	Okul Öncesi Eğitimi Öğrencileri
s:	Sayfa
TDK:	Türk Dil Kurumu
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
WAT :	Wechsler Analytic Triad Test
C.A.T:	Bellak Projektif Test
HKE :	Hacettepe Kişilik Envanteri
ABTÖ :	Anne-Baba Tutum Ölçeği
PPI :	Anne-Baba Algılama Envanteri
PRB :	Nüfus Referans Bürosu
WB :	Dünya Bankası

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Kadınların İşgücüne Katılma Oranı (%) (2014-2016).....	20
Tablo 2. Kadın- Erkek Boşanma Sayısı 2001-2016.....	23
Tablo 3. Ölüm Sayısı (2010-2016).....	24
Tablo 4. Kadın- Erkek Okuma Yazma Durumu (2010-2016)	25
Tablo 5. Evlenme Yaşı (2001-2016)	26
Tablo 6. Okul öncesi verileri (2012-2016).....	47
Tablo 7. Araştırmaya Katılan Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı (I).....	61
Tablo 8. Araştırmaya Katılan Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı (II).....	62
Tablo 9. Araştırmaya Katılan Çocukların Sence Anne Kimdir? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı	64
Tablo 10. Araştırmaya Katılan Çocukların Sence Baba Kimdir? Soruna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı.....	64
Tablo 11. Araştırmaya Katılan Çocukların Annen Evde Ne İş Yapar? Sorusuna Cevaplarına Göre Dağılımı.....	65
Tablo 12. Araştırmaya Katılan Çocukların Baban Evde Ne İş Yapar? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı	65
Tablo 13. Araştırmaya Katılan Çocukların Kardeşin Evde Ne Yapar? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı	66
Tablo 14. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Anne Ve Baban Birlikte Ne Yaparlar? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı.	66
Tablo 15. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Annenle Beraber Hafta Sonları Neler Yaparsınız? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı	67
Tablo 16. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babanla Beraber Hafta Sonları Neler Yaparsınız? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı	67
Tablo 17. Araştırmaya Katılan Çocukların Yaramazlık Yaptığın Zaman Annen Nasıl Davranır? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı	67
Tablo 18. Araştırmaya Katılan Çocukların Yaramazlık Yaptığın Zaman Baban Nasıl Davranır? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı	68
Tablo 19. Araştırmaya Katılan Çocukların İyi Bir Anne Nasıl Davranır? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı	68
Tablo 20. Araştırmaya Katılan Çocukların İyi Bir Baba Nasıl Davranır? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı	68
Tablo 21. Araştırmaya Katılan Çocukların Kötü Bir Anne Nasıl Davranır? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı	69
Tablo 22. Araştırmaya Katılan Çocukların Kötü Bir Baba Nasıl Davranır? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı	69

EK

Ek -1.Demografik Bilgi Formu ve Anne-Babamızı Tanıyor muyuz? Soru formu 81

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	1
ÖZ	3
ABSTRACT	4
KISALTMALAR	5
TABLO LİSTESİ	6
EK	7
BÖLÜM I.....	10
GİRİŞ	10
1.1. Problem	10
1.2. Araştırmanın Amacı	11
1.3. Araştırmanın Önemi	11
1.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları.....	11
1.5. Tanımlar	12
BÖLÜM II.....	13
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	13
2.1. 36-72 Aylar Arasında Çocuklarda Algı Gelişimi	13
2.2. 36-72 Aylar Arasında Çocuklarda Algı Gelişimini Etkileyen Etmenler	16
2.2.1.2. Aile İçinde Roller	30
2.2.1.3. Ailede İletişim	32
2.2.1.4. Anne-Babanın Disiplin Anlayışı	37
2.2.2. Okul Öncesi Eğitimin Etkisi	45
2.2.2.1. 36-72 Ay Arası Çocukların Gelişimsel Özellikleri.....	47
2.2.2.2. Okul Öncesi Eğitimin Dünyada ve Türkiye’de Tarihsel Gelişimi	48
2.2.2.3. Okul Öncesi Eğitimin Amaçları.....	50
2.3. İlgili Araştırmalar.....	52
BÖLÜM III.....	59
YÖNTEM	59
3.1. Araştırmanın Modeli.....	59
3.2. Çalışma Grubu	59
3.3. Veri Toplama Aracı	59
3.4. Verilerin Analizi.....	60
BÖLÜM IV	61

BULGULAR	61
BÖLÜM V	70
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	70
5.1. Tartışma ve Sonuç	70
5.2. Öneriler.....	72
KAYNAKÇA	74
ÖZGEÇMİŞ.....	80

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problem durumu tanımlanarak, araştırmanın amacı, önemi, kapsam ve sınırlılıkları, tanımları sunulmuştur.

1.1. Problem

Tüm insanlar sosyal ve kültürel bir ortam içinde yaşarlar. Bireyin bütün hayatı, çevresine uyum sağlama çabası içinde geçer. Bu uyum çabası doğumdan itibaren giderek artan bir gelişim gösterir. Sürekli karmaşık ve bireye özgü olan gelişme süreci içinde bireyin algılama biçimlerinde, tepkilerinde, tutumlarında, alışkanlıklarında grup normlarına ve değerlerine uyması söz konusudur (Çimen, 2000: 1).

Çocuk büyüdükçe gördüklerini, duyduklarını, hissettiklerini algılar ve kavrama dönüştürür. Karşılaştıklarından çıkardığı anlamlar, zamanla zenginleşir ve geçmiş yaşantısının bunda rol oynadığı görülür. Bir şeyin ne olduğunu, ne işe yarayacağını anlamakta her geçen gün biraz daha az ön bilgiye ve ipucuna ihtiyaç duyar. Çocuğun bütün çabası çevreyi algılamaya yöneliktir.

Çocuğun çevresini algılamasında en büyük faktör ailedir. En genel anlamıyla aile evlilik ve kan bağına dayanan, karı- koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik olarak tanımlanabilir (TDK, 2017).

Çocuk gözünü açtığında ilk olarak anne ve babasını görmektedir. Çocuklar bilinçli ya da bilinçsiz anne-babayı taklit eder. Çünkü aile çocuğun hayatı algılamasında önemli bir etkidir. Yaşamın ilk altı yılını kapsayan okul öncesi dönem, çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişiminin süratli olduğu, karakter ve kişilik yapısının şekillenmeye başladığı dönemdir. Bu dönemde, çocuğun her yönüyle yetişmesine özen göstermede aileye büyük görevler düşmektedir (Razon, 1987: 73).

Ailenin yansıra çocuğun alacağı okul öncesi eğitim çok önemlidir. Dünyanın neresinde doğarsa doğsun, her çocuğun gelişimsel özellikleri dikkate alınarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bilimsel ve planlı düzenleme ile yapılan okul öncesi eğitim hizmeti, tüm eğitim sisteminin en önemli basamağıdır (Yılmaz, 2003). Bütün ülkeler geleceklerini garantilemek ve gerekli insan gücünü yetiştirmek için eğitime önem vermekte ve fazla kaynak ayırmaktadır.

Okul öncesi eğitim çocuğun sıfır-altı yaş arasındaki dönemi kapsayan; bedensel, psiko-motor, sosyal, duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı kişiliğin oluştuğu ve şekillendiği dönemi kapsayan eğitim basamağı olarak tanımlanır (Bayraktar, 2016: 1). Dünyanın her neresinde doğarsa doğsun çocuğun alacağı kaliteli okul öncesi eğitim hayata hazırlanmasında destek olacaktır.

Çocuğun erken yaşlarda tüm gelişim alanlarında desteklenmesi onun gelecek yaşamında daha başarılı, kendine yeten, kendini ifade edebilen, olumlu kişilik özelliklerine sahip bir birey olarak yetişmesini sağlayacaktır. Anne-babalar, çocuklarla doğrudan ilişkide olan yetişkinler ve öğretmenler çocuğun eğitiminde dikkatli olmalıdır(Zembat, 2003: 12). Bu nedenle çalışmada 36-72 aylar arasındaki okul öncesi eğitim öğrencilerinin anne-baba algıları incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; Okul öncesi eğitimi öğrencilerinin anne-baba algılarını incelemektir. Bu temel amaca uygun olarak:

1. Aile yapıları,
2. Aile içindeki roller,
3. Ailede iletişim şekilleri,
4. Anne- babanın disiplin anlayışı,
5. Anne-baba tutumlarına ilişkin çocukların algılarının ne olduğu, alt amaçları

oluşturmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmada 36-72 aylar arasında okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 50 öğrencinin anne-baba algıları incelenmiştir. İnceleme esnasında birçok değişkenin etkisiyle çocukların anne-baba algıları farklılaşmaktadır. Anne- babanın disiplin anlayışı, ailedeki yapısal farklılıklar, ebeveynlerin eğitimdeki rolü gibi değişkenler öğrencinin anne-baba algısını etkilenmektedir.

Yapılan çalışma genel olarak literatürle tutarlı olup, alanyazındaki akademik bilgileri destekler niteliktedir. Bu durum çalışmanın önemini arttırmaktadır.

1.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu çalışma, 36-72 aylar arasında okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 50 öğrenciyi kapsamaktadır. Okul öncesi eğitim öğrencilerinin anne-baba algıları incelenirken çocuğun aile yapısı, roller, iletişim, anne-babanın disiplin anlayışı, tutumları, ailedeki yapısal farklılıklar, anne-

babanın eğitimdeki rolü gibi değişkenlerden etkilendiği tespit edilmiştir. Araştırma literatür tarama, dergi, makale, tez ve internet kaynaklarından elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Algı: Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak etme (TDK, 2017).

Aile: Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik (TDK, 2017).

Eğitim: Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye (TDK, 2017).

Okul Öncesi Eğitim: Okul öncesi eğitimi çocuğun doğduğu günden ilkokula başladığı güne kadar geçen yılları kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarında önemli bir yeri olan bedensel, psiko-motor, sosyal- duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamladığı verilen eğitimle kişiliğin şekillendiği gelişim ve eğitim sürecidir (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2003).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde; araştırma konusu ile ilgili olarak kuramsal bilgilere ve konu ile ilgili olan araştırmalara yer verilmektedir. Araştırmanın amacı doğrultusunda öncelikle okul öncesi eğitim kavramı tanımlanmıştır. Kavramların kapsam ve sınırları belirlenmeye çalışılarak dünyada ve Türkiye’de okul öncesi eğitimin tarihsel gelişiminden bahsedilmiştir. Çocuğun anne-baba algısında ne gibi faktörleri etkili olduğu irdelenmeye çalışılmıştır.

2.1. 36-72 Aylar Arasında Çocuklarda Algı Gelişimi

Algıyı, bir olayı ya da bir nesnenin varlığını duyum yoluyla yalın bir biçimde bilinçaltına almak şeklinde tanımlayabiliriz. Algının insan yaşamında en önemli olduğu ve duygularını yoğun olarak kullandığı dönem çocukluk yıllarıdır. Çocuklar çevresindeki olaylara ve nesnelere tanıyıp algıladıklarında elde ettiği bilgileri düzenlerler ve onlara bir anlam verirler (Dönmez, Abidoğlu, Dinçer, Erdemir ve Gümüşçü, 1997: 3; Jersıld, 1997). “Duygular kanalıyla dünyayı algılamak düşüncenin en temel başlangıcıdır” (Saygılı, 2007: 73).

Duyum sürecinde duyu organları bilgiyi alır ve beyne iletir. Algı ise duygulara anlam verir. Bu süreçte dilin etkisi önemlidir. Çocukların dil gelişimindeki artış ve okuma- yazmaya hazır hale gelmeleri okul öncesi dönemde olur. Bu nedenle çocukların görsel ve işitsel algıları eşleştirme, boyama, müzik etkinlikleri vb. çalışmalarla geliştirebilir (Smit, Cowre and Blades, 2003; Bee a Boyd, 2009).

Benzerlikleri ve farklılıkları anlama ve çözme yeteneğine algı diyoruz. Bir insan algıladığı yeni bir şeyin, daha önceden tanıdığı bir başka şeyle özdeş olduğunu anladığında, bildiğini, gördüğünü uygulamış olmaktadır. (Saygılı, 2007).

Algı çocukların gelişiminde farklı alanlar üzerinde etkilidir;

Bunlar:

1. Algı, anlama ve kavramanın gelişiminde önemli temel oluşturur.
2. Algılama çocuğun dikkatini yönlendirir, bir noktaya toplar ve süresini uzatır.
3. Algı ile ilgili etkinlikler çocukların bütün duyularını daha etkin kullanmalarına yardımcı olur.
4. Algı ile ilgili çalışmalar çocuğa verilen eğitimin baştan sona belli bir düzen içinde yapabilmesine yardımcı olur.

5. İşitsel algı dinleme becerisini arttırır.
6. Görsel algı algılananların bellekte depolanmasına yardımcı olur.
7. Dokunma algısı çocuğun çevresindekileri tanımaya ve diğer duyu organlarının kullanılmasında onlara rehberlik etmesine yardımcı olur (Dönmez vd. 1997: 3)

Okul öncesi dönem çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal algı gelişimlerine bakıldığında;

2.1.1. Okul Öncesi Dönemde Bilişsel Algı

Çocuk iyi bir eğitim ve elverişli bir ortam sağlandığı takdirde yönelir ve etkinlik kazanır. Bu ortamın en önemli faktörü ailedir.

Aile öğrenmede temel bir araç ve depo işlemlerini yerine getiren beyin ve sinir sistemi gelişimin en önemli belirleyicisidir. Beyin ve sinir sistemi gelişim sürecini; katılım, doğum öncesi ve sonrası gelişim çevreyle etkileşim gibi unsurlar etkilemektedir. Çocuk içinde doğduğu dünyayı algılama çabasını sürekli bir biçimde sürdürür ve basitten başlayıp gittikçe karmaşıklaşan bir zihinsel düzen geliştirerek, çevresine uyum yapmayı becerir (Yıldırım, 2013: 326; Cüceloğlu, 2012: 346).

“Biliş (Cognition) kelimesi kendimizi, ailemizi, çevremizi tanımaya, anlamaya içeren fiziksel etkinlikler ifade eder. Zekâ; testlerle ölçülebilecek bir değer değildir. Piaget’e göre zekâ çevreye uyum sağlayabilme yeteneğidir. Aynı zamanda zorluklarla başa çıkabilme yöntemidir” (Çankırılı, 2011). Zekâ; bireyin öğrenme öğrendiğini uygulama ve sonunda çözümleyebilme becerisidir.

2.1.2. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Algı

Doğumla birlikte gelen kalıtsal özellikler çocuğun kişiliğinin temelini oluşturur. Yaşamın ilk altı yılı ebeveynlerin etkisiyle ve okul öncesi eğitimin [OÖE] katkısıyla çocuk sosyal hayata açılmadan bazı özellikleri kazanır. Çocuk sahip olduğu zihinsel yeteneklerin açığa çıkmasını ve kullanmasını aileden aldığı eğitimle gerçekleştirir.

Aile zekânın düzeyi ve türünü belli ölçüde belirleyici olan kalıtımın temel beyin ve sinir sistemi gelişimi gerekli beslenmenin kaynağı, çocuğun ilk öğretmeni ve öğrenme ortamını biçimlendirmede karar vericidir. Aile, temel öğrenme ortamları içinde kronolojik ve fonksiyonel olarak ilk sırada yer almaktadır (Yıldırım, 2013: 326; Yavuzer, 1998; Karakaş ve Eski, 2013; Güneş, 2014a).

Çocuklarımızın beklentilerini, ilgilerini, isteklerini, iç dünyaları ile dış dünyaya temas ederken algılarının hangi yönde ilerlediğini anlarsak onun yaşam kalitesinin şekillendirmesine yardımcı oluruz. Görsellik öncelikli ise o çocuk görerek öğrenir. Bilişsellik gelişimin bir yönü olan sosyal algının etkisi olması dolayısı ile bilişsel algının sürekli olarak gelişmesine destek olacaktır (Taş, 2012; Hortaçsu, 2003).

Okul öncesi dönemde akranlarıyla ve yetişkinlerle etkileşim halinde olan çocuk herkese olumlu duygu besler. Desteklenen ve kabul gören çocuk, duygusal olarak kendini güçlü hisseder. İhmal, istismar, reddedilmiş çocuklar sosyal ve okul sağlığı problemi yaşarlar. Davranışlarının yanlış olduğuna inandıklarında suçluluk, pişmanlık yaşarlar. Tenkit edilen, eleştirilen çocuk yaşamı tanıma keşiflerinden vazgeçer, işe yaramayan ve kötü insan oldukları düşüncelerine kapılırlar.

“Günlük yaşantı ve deneyimler algısal duyguların bütünüdür. Çocuk ebeveynlerin kendisi ile geçirdiği vakitlerde ne kadar mutlu olduğunu ya da olmadığını görür. Çocuk yetişkinlerin olaylar karşısındaki tepkilerine göre onların gözündeki değerini hissetmeye başlar. Böylece çocuk sosyal benlik algısını oluşturur” (Güneş, 2014c: 159).

3-6 yaş dönemi bireylerin algılama sürecinin gelişimindeki aşamalar;

1. Kabullenme, beğenilme, takdir edilme arzusu,
2. Olumsuz duygu ve durumlarda, reddedilme ve cezalardan kaç arzusu,
3. Başkalarının hareketlerini taklit etme eğilimi,
4. Bireyin yetişirken en sevdiği, saydığı, hayran olduğu kişi olma arzusu diyebiliriz.

Okul öncesi çocukların sosyal hayatı algılama sürecinde bazı faktörler etkilidir. Bunlar;

1. Aile içindeki kız ve erkek kardeşler,
2. Anne babanın uyguladığı disiplin, tutum ve davranışlar,
3. Annenin iş hayatında olması ya da babanın uzaklara çalışmaya gitmesi,
4. Ebeveynlerin ayrılması,
5. Fiziksel görünüm ya da sağlık durumu,
6. Ailenin ekonomik durumu vb. diyebiliriz (Hall, Lamb and Perlmutter, 1986: 406).

2.1.3. Okul Öncesi Dönemde Duygusal Algı

Çocuklarda algılama daha anne karnındayken başlar. Annenin ruh hali, üzüntüsü sıkıntısı ve mutluluğu ona yansır. Çocuk ilk yaşlarda yanında kişinin ağlamasını, üzülmesini hisseder aynı

tepkiyi o da verir. İleriki yaşlarda çevresinde olan biteni daha iyi fark eder, olan biteni hisseder ve duygularının farkına varır.

Biopsiko- sosyal bir varlık olan çocuk doğduğunda sadece biyolojik donanımına sahipken diğer yönlerini kazanmada gecikmez. Fizyolojik ihtiyaç olan açlığı besinlerle doyurduğu gibi, psikolojik açlığını sevgi ve şefkatle çevresinden gidermeye çalışır. Yaşanılan durumlar; yeni kardeş, anne- baba yokluğu, ekonomik nedenler çocuğun gelişim evrelerinden birine saplanıp kalmasına neden olabilir.

Eğitimde davranışlar sözlerden daha etkilidir. Çocuğunuza sınırlar koyun, bu sınırlar yön levhaları gibi ona destek ve deneyimler kazandırır. Kurallara uyma, işbirliği yapma, otoriteye karşı saygı davranışını geliştirir. Sınırları kabul eden çocuğa hatalı davranışlarını düzeltme fırsatı veren eğitimcinin rolü büyüktür.

“3-5 yaş, duygusal gelişimin ve algının şekillendiği, yaşamla ilgili duyguların sentezlendiği bir dönemdir. Devamında bir birey olarak kendisini algılamasına da yol açar. Çocuğunuza karşı sabırlı olun ve kendinin güven içinde olduğunu hissettirin”(Jersıld, 1979; Taş, 2012; Brenner, 2001).

Çocuk büyüdükçe teklik hissi azalır. Çocuk fazla soru sorar ve konuşmak için denemeler yapar. Bu denemeler esnasında ebeveynin olumsuz tutum ve davranışı gelişimi etkiler. Konuşma denemeleri esnasında ona gülmek, dalga geçmek, lakap takmak ve olumsuz eleştirilerde bulunmak iletişimi engeller ve güven duygusunu zedeler.

2.2. 36-72 Aylar Arasında Çocuklarda Algı Gelişimini Etkileyen Etmenler

Erken çocukluk döneminde[EÇD]çocuklarda algı gelişimini önce aile sonra da okul etkilemektedir. Bu iki etken çocuğun yaşamı boyunca kullanacağı deneyimler kazandıracığı düşünülürse önemi yadsınamayacak kadar büyüktür.

2.2.1. Ailenin Etkisi

Aile toplumun bütünlüğünü sürekliliğini sağlayan birimdir. Aile içinde bulunduğu toplumun özelliklerini taşır. Toplumun gelenek ve göreneklerini, değer yargılarını, beğenilerini, inançlarını ve ön yargılarını kısaca kültürünü yansıtır.

“Türk Dil Kurumu’nun [TDK] tanımına göre; aile evlilik ve kan bağına dayanan karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik olarak tanımlanmıştır” (TDK, 2017).

“Bir başka tanımda ise; ortak bir kültürü yaratan bu kültürü paylaşan ve sürdürmeye çalışan bireylerin oluşturduğu bir grup olarak tanımlanabilir” (Bakırcıoğlu, 2012: 13).

Çocuklar yaşama başa çıkma yollarını ailede öncelikle ana babalarından öğrenirler. Çocukların ve gençlerin ruhsal sağlıkları, sorunları ile ailenin durum ve tutumu arasında büyük bir ilişki söz konusudur. Aile içindeki etkileşimlerin niteliği ailenin niteliğini de belirler. Etkileşim kısaca tanımlanacak olsa çevreden gelen uyarıcılara tepkide bulunma ya da uyarıcı olarak çevreyi de etkilemez. Aile içi etkileşim ailenin görevini yerine getirmesine olanak sağlar. Ailenin en önemli görevi çocuğun gelecekte kendine güven duyan, bağımsız davranabilen bir kişi olması açısından önemlidir. Ana baba çocuğu severek özenli bakım vererek bir güven ortamı yaratırlar. Yeteneklerinin gelişmesine yardım eder (Güngör, 1994: 1).

Aile içinde çocuk; özgürce oynayacağı kuralları öğrenir, zorluklarla karşılaştıklarında destek görür, gerektiğinde denetlenir ve cinsel kimliklerini kazanırken de rehberlik edilir. Çocuğun ileriki yaşantısını ailenin statüsü ya da zenginliği değil onlara sağladıkları yere sağlam basan güvenlerini inşa edecektir. Anne baba olmanın öncelikli şartı ruhsal dinginlikten geçiyor, çok kitap okumak yerine anne-baba olmanın ne demek olduğunu çok iyi anlıyor olmamız gerekiyor. Ebeveynler ve çocukların oluşturduğu aile kuralları, toplantıları, sağlıklı bir aile yapısı için gereklidir. Ailedeki bireylerin istekleri, şikâyetleri, soruları ve önerileri yapılan bu toplantılarda çözüm bulabilir. Erken çocukluk döneminde çocuğun aile yapısındaki farklılıklar, roller, iletişim, disiplin anlayışı gibi etmenler çocuğun anne-baba algısını etkiler.

2.2.1.1. Aile Yapısındaki Farklılıklar

Bireyin ilk sosyal çevresi ailesidir. Farklı etnik ve dinsel kökenli ailelerde yetişmiş bireylerin yaşam biçimleri ve alışkanlıklarının da farklı olması kaçınılmazdır. Türkiye’de görülen aile tiplerini şöyle gruplayabiliriz.

2.2.1.1.1. Geniş Aile

“Toprağa bağlı üretimden endüstrileşmiş üretime doğru geçişin oldukça yeni başladığı toplumsal yapı ile yaşam biçimi ve kavramların değişmekte olduğu toplumlarda görülen aile tipidir” (Tarhan, 2012: 72).

Bir başka tanımda geniş aile; daha çok az gelişmiş ülkelerde, kırsal kesimde yaygın olan bu aile tipi birkaç kuşağı bir arada çoğu kez aynı dal altında, yakın

ilişki içinde barındıran bir aile yaşamını yansıtır. Aile bireyleri arasında cins, yaşa ve aile içindeki duruma göre düzenlenmiş erkeğin soy çizgisi üzerinden giden bir hiyerarşi vardır. Üyeler, geleneksel kalıplara uyan bir iş birliği ve bütünleşme düzeni içinde yaşarlar (Güngör, 1994: 2).

Anneanne, babaanne veya ailenin diğer büyükleri hayat tecrübelerini katarak güzel söz söylemenin, kişiliği rencide etmemenin, önemini vurgulamışlar. Böylece genç ebeveynlere rehber olmuşlardır. Fakat şunu da unutmamalıdır ki kendi çocukları da olsa yeni kurulan aile kurumunun kendine has kuralları vardır. Ebeveynlerin saygınlığı mutlaka korunmalıdır, otoriteleri sarsılmamalıdır. Çocuğun dünyasında sevmek en büyük ihtiyaçtır. Bu ihtiyacı çocuklar özellikle geniş ailelerde anne - babadan ve aile büyüklerinden alır. Dolayısıyla çocuklar öz güvenli olur.

Geniş bir ailede anne-baba çocuklarına ne kadar düşkün olursa olsun, her birine ayıracakları zaman kısıtlıdır. Çocukların kendilerine özgü bir odası olmadığı için doğum, ölüm, hastalık, aile sorunları, aile kavgaları gibi olaylarla karşılaşır böylece hayatın acı ve tatlı yüzüne şahit olup deneyim kazanırlar. Aile üyelerinin yaşı çok büyük ya da anne-baba çalışıyorsa çocuklar kendilerini koruma ve güvenliklerini sağlama, ihtiyaçlarını giderme konusunda sorumluluk sahibi olurlar.

Belki de en doğru olanı buydu, günümüzde her ihtiyacı ebeveynler tarafından karşılanan çocuk çoğu zaman öz güven sorunu yaşarken, kendi kendine yetemeyen ve problem çözme yetisini kaybetmiş bireyler olarak hayata başlıyor.

2.2.1.1.2. Karma Aile

“Geleneksel aile yapısının kırılıp daha karmaşık bir ortam meydana gelmesine yol açmıştır. Bu günün ebeveynleri çocuklarının gelişim sürecinde onlara ne zaman ve nasıl hayır diyebilecekleri konusunda daha sinirli ve kafaları karışmış durumdadır” (Brenner, 2001: Karma aile modeli ile yetişen çocuğun olaylar karşısında tepki ve davranışları belirsizdir.

2.2.1.1.3. Çekirdek Aile

“Birbirine kan ilişkisiyle bağlı, anne-baba ve çocuklardan kurulu iki kuşağı içeren dar bir toplumsal birimdir. Endüstrileşme ile sadece toprağa bağlı üretimden uzaklaşmaya bağlı yeni bir kentleşme türü oluşmuştur” (Güngör, 1994: 2).

Günümüzde aileler küçüldü, çekirdek aile oldu. Annelik-babalık pratiğini öğreten olmadan çocuk büyütme çalışmak modern yaşamın zorluklarından biri haline geldi. İşte bu durumda,

radio, televizyon ve kitaplar yardima koştu. Gerçi ebeveyn bu yardımcı kaynaklar bilinçli bir şekilde faydalanıldığı takdir de katkı sağlarken, birçok ebeveyn asıl ana kaynağı “anne-baba, aile büyükleri” ulaşmaya gerek bile duymuyor.

Çekirdek aile yapısı ebeveyni daha bağımsız kılarken, akrabalar arasındaki dayanışmayı azaltmıştır. Ailede çocuk sayısı azalmış, çocuklara verilen değer artmıştır. Kadının çalışma hayatına girmesi annesini söz hakkı ve etkinliğini artırmış, babanın otoritesini azaltmıştır. Dolayısıyla eşler arası ilişkiler eşitliğe doğru gelişmiştir.

Çocuk hangi aile yapısından dünyaya gelirse gelsin annesinin çalışması, içinde bulunduğu sosyo-ekonomik durum, anne-baba yokluğu, ailenin eğitim düzeyi, ebeveynlerin evlilik yaşı, kardeş faktörü gibi etkenler 36-72 aylar arasında çocukların anne-baba algısını etkileyebilir.

2.2.1.2. Çalışan Anne

Türkiye’de kadının öncelikli olarak tarım, gıda ve dokuma alanlarında çalışma göstermesi geçmişe dayanmaktadır. Cumhuriyetin ilanından sonra kadın haklarında gerçekleşen devrim; sanayileşme, kentleşme ve göç gibi etkenler, kamu alanları dâhil bütün alanlarda çalışan kadın sayısında artışa neden olmuştur.

Çalışan anne trafik ya da başka bir nedenle yaşadığı gerginlik, yemeği hazırlama telaşından kaynaklanan panik, çocuğun yeterli vakti ayıramamasının getirdiği suçluluk duygusu bazen anneyi çıkmaza sürükler ve depresyona neden olabilir. Çalışan annelerde suçluluk duygusu yaşanır. Bunu telafi etmek için çocuğun her dediğini yapma çabasına girer (Yavuzer, 1998; Öz, 1997).

Zamanını iyi yöneten ve kontrol altına alan, kendini de kontrol etmeyi başaran hedeflerini ve önceliklerini iyi planlayan anne bu durumda işe ve çocuğuna ayırdığı zamanı verimli bir şekilde kullanabilme alışkanlığına sahip olacak, buna bağlı olarak da söz konusu panik ve suçluluk duygusunu yaşamayacaktır.

“Hofman’a göre (1984) Anneleri çalışan çocuklarının, diğer annelere oranla kayıp zamana telafi etmek için çok fazla koşuşturmakta, her yere zamanında gitme çabası içinde olduklarını görmüştür” (Yavuzer, 1998).Çalışan anne için önemli olan zamanın çok olması değil kaliteli olmasıdır. Kurulan ilişkinin türü ve niteliği önemlidir. Uzun olmasa da çocuğa ait bir süre mutlaka ayrılmalıdır. Onunla geçirilen zaman ruhsal gelişimini etkiler ve olumlu kişilik gelişimini destekler.

Çalışan annenin çocukları üzerindeki etkileri konusunda araştırmalar yapılmış; çalışan annenin kız çocukları, çalışmayanların çocuklarına göre daha bağımsız olduğu aynı zamanda annelerini daha çok taklit ettiği görülmüştür. Ayrıca annesi çalışan kız ve erkek çocukların cinsiyet rolü kavramlarında daha eşitlikçi olduğu, ev kadınlığı döneminden sonra çalışma hayatına giren annelerin çocuklarında ise büyük bir üzüntü yaşandığı belirlenmiştir (Jersıld,1979; Bee and Boyd, 2009).

Çalışan annenin evdeki rolleri değişmemekle beraber yeni sorumluluklarda yüklenmiştir. Evde anne, eş, iş hayatında çalışan olarak yükü iki kat artmıştır. Eşler hayatın paylaşılması gerektiğini bilmeli ve sorumluluğunun gereğini yerine getirerek eşlerine destek olmalıdır.

“Kalkınmada insan gücü özellikle kadın gücü önemlidir. Türk nüfusunun yarısını kadınlar oluşturmaktadır. Eğitimli kadın, niteliği ve verimliliği geliştirerek toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınma hızını artırır” (Bora ve Taş, 2017).

Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] verileri incelendiğinde kadınların çalışma hayatındaki oranları;

Tablo 1. Kadınların İşgücüne Katılma Oranı (%) (2014-2016)

Yıllar	Yaş	%
2014	15-64	33,6
2015	15-64	35
2016	15-64	36,2

Kaynak: TÜİK istatistiklerinden (2014-2016) derlenmiştir.

Kadının çalışma hayatında olma oranları 2014’ de %33,6, 2015’ de %35, 2016’ da %36,2 tespit edilmiştir. Bunda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kadın iş gücüne verdiği destek ve sosyal haklardaki iyileştirmeler etkili olmuştur denilebilir.

2.2.1.3. Sosyal Ekonomik Durum

Ekonomik nedenler aile içi ilişkileri doğrudan etkiler. Ailenin sosyo- ekonomik durumu ailenin ruh sağlığını etkilediği gibi çocuğun kişiliğini de etkiler. Yüksek gelirli aileler çocuklarının ihtiyaçlarını rahatlıkla karşılaya bilmekte, eğitimleri konusunda daha ilgili olmaktadır. Düşük gelirli aileler ise çocuğun gereksinimleri yeterince karşılamaz. Bunun yanında karşılaşılan güçlükler,

yoksulluklar ve diğer yaşantılar sonucu hem aile üyeleri, hem de çocuk olumsuz etkilenir, güvensizlik ve kendini değerli bulmama duyguları oluşa bilir. Anne-babalar çocuklarına bakarak, çocuklar ise itaat ederek sevgilerini gösterir. Sevgi aileyi aile yapan en temel duygudur. Her ne şartlar yaşanırsa yaşansın aile olma bilinci kaybedilmemelidir (Güngör, 1994; Hortaçsu, 2003).

Sosyo-ekonomik düzey, ailenin çocuk yetiştirme tutumlarını ve anne-baba davranışlarını etkilemekte iken çocuğunda durumu algılaması değişir. Ekonominin en önemli kaynağı insandır. İnsana yapılan yatırımın geri dönüşü hem ekonomik hem de sosyolojiktir. Anne- baba tutumlarında gelir düzeyinin etkisi araştırıldığında; alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde aşırı kontrol ve baskının olduğu; orta ve üst gelir düzeyinde ise çocuğunun daha olumlu davranış gösterdiği ve demokratik tutumun olduğu görülmektedir (Hortaçsu, 2003).

Aileler bazen çocuklarının daha iyi koşullarda yetiştirebilmek için yaşadığı mahalleyi kenti değiştirebilir. Aileler genellikle eğlenceye daha az para ayırırken, ev ve para kazanmaya daha fazla zaman ayırmaktadır.

2.2.1.4. Ana Baba Yokluğu

Güven duygusu, çocuğa ailenin bir arada olmasıyla hissettirilebilir. Bazen ailede yaşanılan boşanma ya da ölüm çocuğun psiko- sosyal hayatında olumsuzluklara neden olur. Boşanma kanunlar karşısında ve toplum, din açısından evliliği oluşturan anne babanın artık hayatı paylaşmamaları ve ayrı olarak yaşamaları anlamına gelir. Hiçbir ebeveyn biraz evli kalalım daha sonra anlaşamazsak boşanırız diye düşünüp evlilik yapmaz. Bu sıkıntılı süreci çocuklarına yaşatmak istemez.

“Boşanma birden bire ortaya çıkmamıştır ama ani bir kırılma bir çok etkisi yapabilir. Psikolojik bakımından çoktan boşanmış çiftlerin, bir takım yasal formaliteleri tamamlayarak evliliğe son vermeleri olan bu olay, büyük bir rahatlama olarak da görülebilir “ (Jersıld, 1979: 239).

Boşanmalarda kadın erkeğe göre daha çok etkilenir, sadece kendi için değil çocuğu içinde mücadele etmek durumundadır. Bu yeni durum kadına ekonomik külfet getirirken, toplumsal açıdan da tek başına yaşamanın zorluğunu hissede bilir.

Aile içindeki çatışma ortamı özellikle okul öncesi dönemdeki çocuğa olumsuz duygular yaşatır. Bazı ebeveynler problemlili evliliklerinin çözümünü çocuk yaparak sağlamlaştırabileceği gibi hatalı bir yol tercih ederler. Ama aileye katılan çocuk sorunları çözme yeteneğine sahip değildir. Çatışma ortamında büyümesi onun psiko- sosyal gelişimini olumsuz

etkiler ve ileriki yıllarına da yansiyacak problemleri neden olabilir. Boşanma sonrası bireyler oluşan yeni duruma uyum sağlamada kısa süreli kargaşa yaşar zamanla bu durumu kabullenilir ve adaptasyon sağlanır. Hayat kaldığı yerden devam eder.

Çocuğunuz sizin aynanızdır. Çocuk şahit olduğu çatışma ortamında annem babamı sevmiyor, ya da tam tersini düşünmeye başlayacaktır. Aile içindeki olumsuz etkilere erkek çocukları kızlara göre daha açıktır. Bunun nedenini ele alan araştırmaya göre erkek çocuklarının ebeveyn tarafından fiziksel cezalara ve şiddete kızlara oranla doğrudan maruz kaldığını göstermiştir.

Boşanma ile birlikte ebeveynlerin iş hayatları, ekonomik güçleri, kendilerine olan güvenleri, toplum içindeki statüleri olumsuz etkilenebilir. Buna karşın çocuk derin bir üzüntü korku, terk edilme endişesi, ebeveyne karşı öfke, saldırganlık, ağlama, ders başarılarında düşme ve depresyon gibi psikolojik sorunlar yaşayabilir.

Bazen çocuklar ebeveynin yaşadığı durumların dışında tutulur. Bu durum çocuğun yaşına, kişilik özelliklerine göre değişebilir. Kendini olayın tam ortasında bulan çocuktan hakem olma, taraf olma, karar verme gibi beklentilere girebilir. Çocuk onları birbirine karşı şirin göstermeye çabalarken gerçeklerden saparak çeşitli yapay rollere girer. Amacı anne babasının ayrılmaması ve onlardan ayrılmak istememe gayretidir. Hatta bazen durumu kendince değiştirerek ebeveynleri evleri ayrı olsa bile birliktelermiş masalı uydurur ve bunun üstüne hikâyeler oluşturur. Aslında yaşadığı onları bir arada tutamamasından kaynaklı suçluluk duygusudur. Bu durumun onunla ilgisi olmadığı açıklanmalı ve onu çok sevdikleri, her zaman yanında olacakları söylenerek güvende olduğu hissi verilmelidir (Yavuzer, 1998a; Güneş, 2014a; Yaşar, 2012).

Çocuğa annesinin ya da babasının başka biriyle evlenmesi boşanma sonrası çocuk için ikinci kabulü zor bir durumdur. Aile kuracakları kişinin tutumu önemli bir faktördür. Ebeveynler şunu asla unutmamalıdır. Boşanarak evliliklerine son vermiş olsalar da, ana babalıklarına devam etmek zorundadırlar.

Türkiye İstatistik Kurumu [TUİK] verileri incelendiğinde boşanma oranları;

Tablo 2. Kadın- Erkek Boşanma Sayısı 2001-2016

Yıllar	Kadın		Erkek	
	Yaş	Toplam	Yaş	Toplam
2001		4.073		476
2010	16-39	2.360	16-39	183
2016		2.205		167
2001	30-34	16.425		18.753
2010		23.570	30-34	25.400
2016		25.421		25.029
2001	50-54	3.043	50-54	4.632
2010		4.932		7.862
2016		5.865		9.151

Kaynak: TÜİK istatistiklerinden (2001-2016) derlenmiştir.

Boşanma oranlarına bakıldığında kadınlarda ve erkeklerde 16-19 yaşlar arasında son 15 yılda azalma, 30-34 yaşlar arasında artış, 50-54 yaşlar arasında artış görülmektedir. Nedeni ise ekonomik bağımsızlıkların giderek artması ve buna bağlı olarak kişilerde meydana gelen bireyselleşme ve özerklik isteği gibi sebepler gösterebilir.

Çocuğun anne-baba yokluğu bazen de ebeveynlerden birinin ya da her ikisini ölmesi ile de yaşanabilir. Çocuğun ölümü algılaması belirsiz ve karmaşık bir durum olabilir. Üç-dört yaş çocuğu için ölüm uzun bir ayrılık ya da dönüşü olan uzun bir yolculuktur. Çocuk bu durumun geçici olduğunu algılar. Bowlby'e göre; çocuk yaşadığı üzüntüyü üç aşamada yaşar; Protesto döneminde kaybedilen kişinin geri gelmesi için yaşanan arzu büyüktür. Gelmesi için yalvarırcasına ağlar. Umudunu yitirme döneminde çevreyle ilgisini keser ve içine kapanır, sık olmasa da ağlama davranışı görülür. Ayrılma dönemi de artık kaybedilen kişiyi dönmeyeceğini kavramıştır. Tekrar etrafındakilerle iletişime girme çabası başlar ve kaybedilen kişiye karşı duyulan birlikte olma arzusu bitmiş gibidir (Güngör, 1994; Paktuna Keskin, 2012).

Ebeveynin ölümünün daha sağlıklı atlatılması için yakınları çocuğa destek olmalıdır. Kaybedilen ebeveynin resimleri ortadan kaldırmak yerine yaşatmak, ebeveynle ilgili bilgi verilmeli, sorduğu sorulara yaşına uygun doğru cevaplar söylenmelidir. Yaşadığı boşluğu dolduracak bir yakının olması ve onunla ilgilenmesi çocuğun ruh sağlığı ve kişilik gelişimi için önemlidir. Böylece gelişiminin kesintiye uğramaması anlamına gelir. Mesela; dede, amca, teyze, anneanne vb. kişiler çocuğun büyürken ihtiyacı olan baba ve anne gereksinimini destek

olur. Özellikle 4-5 yaşlarında cinsel gelişimlerinde ebeveynle özdeşleşmeye ihtiyaç duyar. Bu durum yadsınamayacak kadar önemlidir.

Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] verileri incelendiğinde ölüm oranları;

Tablo 3. Ölüm Sayısı (2010-2016)

Yıllar	Yaş	Kadın	Erkek
2010	40-44	2.510	4.436
2016	40-44	2.435	4.474

Kaynak: TÜİK istatistiklerinden (2010-2016) derlenmiştir.

Ölüm oranlarına bakıldığında artış görülmektedir. Kadınların ise erkeklere oranla daha uzun yaşadığını söyleyebiliriz. Nedeni ise erkeğin daha fazla çalışma hayatında olması, stres, yaşam koşulları, psikolojik farklılıklar etkilidir denilebilir.

2.2.1.5. Ailenin Eğitim Düzeyi

Eğitilmiş ebeveynler çocuklarının gelişimsel gerekliliklerini çoğu zaman karşılar. Onlara gerekli ilgi ve zamanı ayırabilir. Eğitimi boyunca en iyi şartlarda okumaları için gerekli ortamı hazırlar. Çocuk yetiştirme tutumlarında ebeveynlerin seçtiği mesleklerin etkisi görülmektedir. Dolayısıyla mesleğin kazandırdığı ekonomik şartlar çocuğa karşı davranışları şekillendirebilir. Mesela; alt sosyo-ekonomik gelirli ailelerde yetişen çocuklar dış yetkiye ihtiyaç duyar ve yönlendirilmek isterler, denetime ihtiyaç duyarlar çünkü ana babaları onlara bu yaşantıyı aktararak büyütülmüştür. Orta sosyo-ekonomik düzeydeki ana babalar daha bağımsız ve özerk olmaları nedeniyle çocuklarının gelişmelerine önem vermektedir çünkü aktarımları bu yönde olmuştur.

Yüksek gelirli anne- babalar genellikle yetki ve sorumluluğu çok olan işlerde çalışırlar. Çalışma tempoları çok hızlıdır. Bu ebeveynler eğitime, başarıya, yükselmeye odaklıdır. Aile içinde demokratik olmaları çocuğa karşı değer duygusunu fazlalaştırır. Kız erkek ayrımı yapmazlar ve farklı kişilikleri olduğu kabul edilir.

William Alvarez and Charles Henderson, 1984 yılında 3-6 yaş çocuklarına sahip 150 aile ile yaptıkları çalışmalarda annenin çalışması ve eğitimi çocuklar üzerinde farkındalık ve algılama süreçlerini etkilediği tespit edilmiş. Özellikle kız çocukları üzerinde olumlu etkiler görülmüştür. Buna karşın farkındalık ve

algılama üzerine erkek çocuklarında olumsuz yönde etkilendiği tespit edilmiştir. Bunu sebebi ise erkek çocuklarının kız çocuklarına göre oto kontrollerinin daha zayıf olması, daha hareketli olmaları ve bilinçaltılarında başka bireyler tarafından kontrol edilme arzusunun olmasıdır. Ebeveynin eğitim düzeyine bağlı olarak yaptığı mesleği severek ya da sevmeyerek yapması çocuğun rol model aldığı anne babasının mesleğine karşı olumlu ya da olumsuz tavır almasına neden olur. Çünkü küçük çocuk işten eve mutsuz gelen ebeveyni gördüğü zaman hayatı algılama sürecini olumsuz etkiler, o mesleğe karşı isteksizlik görülür (Hall, Lamb and Perlmutter,,1986).

“Eğitimli insan; daha yüksek kazanç, daha iyi toplum sağlığı, bebek ölümlerinin düşmesi, demokratikleşme, siyasi istikrar, vb. toplumsal değişkenleri olumlu yönde etkileyecektir” (Bora ve Taş, 2017).

Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] verileri incelendiğinde okur-yazar oranları;

Tablo 4. Kadın- Erkek Okuma Yazma Durumu (2010-2016)

Yıllar	Yaş	Kadın			Erkek		
		Okuma Yazma Bilen	Okuma Yazma Bilmeyen	Yazma Bilen	Okuma Yazma Bilen	Okuma Yazma Bilmeyen	
2010	25-29	2.865.788	117.665		2.888.546	32.530	
	45-49	2.041.618	197.903		2.247.912	30.409	
	60-64	843.173	370.203		1.058.727	61.457	
2016	25-29	2.909.408	74.311		3.073.974	18.048	
	45-49	2.210.748	79.448		2.357.735	13.788	
	60-64	1.436.599	237.405		1.576.353	32.727	

Kaynak: TÜİK istatistiklerinden (2010-2016) derlenmiştir.

Kadın ve erkeklerde okuryazar oranları giderek arttığı buna rağmen erkeklerin kadına oranla daha fazla okuryazar olduğu görülmektedir.

2.2.1.6. Ebeveynlerin Evlilik Yaşı

Evli çiftler değişik nedenlerle çocuk sahibi olmayı erteleyebilir. Ekonomik durum bu nedenlerin başında gelir bu erteleme 35 -40 yaşlarına kadar uzaya bilir. Çocuk sahibi olmaları sıkıntıya girince de çiftler panikler ve çeşitli çözüm yolu aramaya başlar. Batıda ileri yaşlara kadar bekâr yaşama anlayışı hâkimdi ve böylece ülkelerin nüfusu artmadı ve giderek yaşlandı. Bizim ülkemiz de son yıllarda bu anlayışta ki kişilerin sayısı arttı, feminist bakış açısına sahip kadınlarımızın sayısı da azımsanmayacak kadar çoğaldı. Evliliğin devamı ve üretimi çocuktur. Çocuk olmayan evliliklerde bir şeyler eksik kalır Allah'ın (CC) bir lütfu olan çocuklarımız neslimizin çoğalması ve devamı için önemlidir.

Genç yaşta evlenen ve çocuk sahibi olan ebeveynler mesleklerinde tam ilerleyememelerinin nedeni olarak çocukları öne sürebilirler. Bu durum özellikle kadınlar için geçerlidir. Erken yaşta evlilik; hayata dair birçok isteğin olması, yaşanılmamış belki de çocukluk ebeveyn çocuk ilişkisini olumsuz etkileyebilir. Deneyim yaşamaya fırsat bulamadan evlenmeleri çocuk yetiştirmede acemi ve sabırsız olmalarına neden olabilir.

Ebeveynler olgunluğa ve mesleklerinde belli bir yere geldiğinde, evlilikleri sağlam ve tutarlı ilerler çocuklarına karşı sabırlı, demokratik ve pozitif davranırlar ancak kaybetme korkusu yaşarlar çok fazla çocuklarının üzerine düşerler.

Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] verileri incelendiğinde evlenme yaşı oranları;

Tablo 5. Evlenme Yaşı (2001-2016)

Yıllar	Kadın Yaş	Erkek Yaş
2001	22,2	25,5
2010	23,2	26,5
2016	24	27,1

Kaynak: TÜİK istatistiklerinden (2001-2016) derlenmiştir.

Kadının ve erkeğin son 15 yıl içinde evlenme yaşları incelendiğinde evlenme yaşlarının giderek arttığı görülmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının erken evlilik konusunda yaptığı çalışmalar sonuç vermiştir. Araştırmada erkeğin kadına göre daha geç evlenmesinde iş bulma, ekonomik imkânlar vb. nedenler etkili olmuştur denilebilir.

2.2.1.7. Kardeş Faktörü

Kardeş kıskançlığı insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlık tarihinde ilk cinayetin kardeş kıskançlığı yüzündendir. Kardeşler arası ilişkilerde aile içerisindeki sıra önemli yer tutar. Çocuğun büyük küçük veya ortanca olması farklı kişilik geliştirmesine sebep olabilir. Büyük çocuğa ilk çocuk olması nedeniyle önceleri daha fazla ilgi gösterilir. Kardeşin gelmesiyle eski ilginin azaldığını gören büyük çocuk kendisini terk edilmiş olarak hisseder.

EÇD’de aileye yeni bir kardeşin katılması çoğu zaman çocuğu üzer ve rahatsız eder. Çünkü ana babanın her, iki çocuğa tutumu farklılaşa bilir. Bu yeni durum çocuğun anne baba kardeş algısını etkiler. İlgi, sevgi, zaman kavramları azalmıştır bu hoşuna gitmez, seviyor gibi görünüp rakip olarak hissedebilir (Hall, Lamb and Perlmutter,1986; Kalkınç, 2007; Tarhan, 2012; Abalı, 2007).

Sosyalleşme ilk etapta kreşte arkadaşlarıyla değil, evde kardeşleriyle başlar, sonra akrabalar ve komşularla devam eder. Aile büyüklerinin ve çevredeki kişilerin çocuğun kıskançlık tutumunu arttırmada etkisi azımsanmayacak kadar fazladır. Kardeşin gelince “Senin pabucun dama atılacak” şeklindeki konuşmalar, espriler bilinçaltında gereksiz korkulara neden olur.

Kaybetme korkusu, kendini önemli ve özel görme isteği kıskançlık çok yakın ilişkisi olan duygulardır. Böyle bir durumda anne babanın liderliği çok önemlidir. Durumu iyi yönetirlerse hem çocuklar adil paylaşımı, iletişim tekniğini öğrenir ve kardeş olarak yaşamaya başlarlar. İlgi ve sevgi dağılımındaki adaletsizlik unutulmamalıdır ki kıskançlığı artırır, çünkü her çocuk kaç yaşında olursa olsun anne babasının ilgisine ve sevgisine ihtiyaç duyar,” Beni hala çok seviyorlar” cümlesini duymak ister.

Ebeveynler kardeşler arasındaki ayrımı genelde çocukların doğuş sırasına, cinsiyetlerine ve davranışlarına bağlı olarak yapabilirler.

2.2.1.7.1. Çocukların Doğuş Sırası

Bazı ebeveynler büyük çocuğa karşı daha tahammülsüz davranır ve yaşının üstünde olgunluk bekler. Küçük kardeşle daha fazla ilgilenilmesi onda bazı reğlesif (gerileme) tepkilere neden olabilir. Annenin genel ruh hali ve gerginliği özellikle ilk duruma bağlı olarak etkili olur. Doğumla birlikte ilk çocukla anne arasındaki mesafe açılır, devamında hırçınlık, öfke nöbetleri, ağlama ve tutturma gibi davranışlar görülebilir. Baba devreye girmeli büyük çocuğa zaman ayırmalı, oyunlar oynamalı anneye destek olmalıdır. Ebeveynler çocuğa basit, doğru ve

anlaşılır bir şekilde yeni durumu açıklamalı kardeşinin ona da ihtiyacı olduğu mesajı verilmelidir.(Yaşar, 2012; Jersıld, 1979).

“Yapılan incelemeler çok başarılı insanlar arasında ilk çocuk olma oranını, daha sonra doğanlara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Yine özsaygı, kendini kabul düzeyi daha avantajlı görünmektedirler” (Güngör, 1994: 52).

Kardeşler arasında en zorlanan beklide ortanca çocuklardır. Büyük ve küçük kardeş arasında sıkışıp kalmıştır. Büyük kardeş kendine göre daha güçlü durumda, küçük kardeş güçsüz, zayıf durumdadır. Büyüğün isteklerini yerine getirme, küçüğün ihtiyaçlarına yardımcı olmak durumunda kalıyor. Ebeveynler adil olmalı ve kardeşler arasında dengeli davranmalıdır. Büyük ve küçük kardeşler arasında ortanca çocuğun bocalayıp kalmasına fırsat verilmemeli, onunda ilgi ve ihtiyaçlarının olduğu unutulmamalıdır. En küçük çocuk ailenin bütün üyelerinden oldukça farklı yetiştirilmektedir. Çünkü o küçüktür ve önceliklidir, güçsüzdür. Kendinden sonra gelen bir kardeş olmadığı için kimseyle rakip değildir, yarışmaz. Bu durum onun kendine olan güvenini arttırır ve değerli olduğu hissini düşündürür.

2.2.1.7.2. Cinsiyet Ayrımcılığı

Ebeveynler içinde yaşadığı toplumun kız ve erkek çocuklarına karşı farklı iletişim kurarlar. Mesela; kızlar daha baskılı ve koruyucu yetiştirilirken, erkekler daha hoşgörülü ve daha az geleneksel yetiştiriliyor. Yapılan araştırmalarda cinsiyet tercihinin erkek çocuk lehine yaygın olduğu görülmektedir. Kızlar daha şüpheli, güvensiz ve bağımlı kişilik yapısı geliştirirken, erkek çocuğu daha dindar ve dış kontrole daha bağımlı olduğu saptanmıştır.

2.2.1.7.3. Çocuklardaki Davranış

Birinin davranışı, ötesininkinden daha fazla kabul görüyorsa kardeşler arasında ayrım görülebilir. Biri etrafı kırım döküyorsa, öbürü sakın, mutlu, yardım sever ise ebeveynin tutum ve davranışları değişecektir. Ebeveynler gösterdiği sevgiyi adil dağıtılmalı birine yoğunlaşmamalıdır. Sorunlarda beraberinde gelecektir. Önemli olan adil olabilmek ve kıyaslamaya girmemektir.

Unutulmamalıdır ki her ne şartta olursa olsun çocuklarımızın davranışlarını, tepkilerini iyi okumalıyız. Davranışa odaklanmak yerine arkasındaki mesajı anlamalıyız. Her çocuğun ayrı bir kişilik olduğunu bilmeli yeteneklerinin ve becerilerinin farklılığını kabul edip ona göre davranmalıyız.

2.2.1.8. Eğitimde Ebeveynin Rolü

Doğumla başlayan eğitim ölene kadar devam eder. Ana babalar çocuklarına hayatı öğretmek çabasıdadır. Öğrenme doğal bir süreçtir. Bütün canlılar bunu kendi deneyimleri ile kazanmak durumundadır. Ebeveynler ise öğrenmeleri için çocuklarına fırsat vermekle görevlidir. Öğrenme esnasında en iyi öğretmen sessiz kalıp yol gösterendir. Ebeveynlerin gözünde öğretmenler çocukların “ Öteki ana babalarıdır “ bu nedenle öğretmenlerin çocukları nasıl fayda sağlayacaklarına konusunda haklı endişeleri vardır. Çocuğun ilk 4 5 yıllık yaşamında en önemli kişi öğretmenlerdir (Gordon, 1993).

OÖE dönemi kapsayan bu yıllar çocuğun hayatında önemli izler bırakacaktır. Yaşam boyu edineceği bilgilerin % 90 bu dönemde kazanıldığı düşünülürken hem okuldaki öğretmenin rolü hem evdeki ebeveynin rolü büyüktür.

Çocuğunuza EÇD’de ona keşfetme imkânı sağlamak yapacağınız ilk destektir. Siz onun öğretmeni değilsiniz, her şey yüklemeye çalışmayın yoksa merak ve keşfetme duygusunu kaybedebilir. Mükemmel olması gerekmiyor, zamanla öğrene bilir. Her zaman teşvik edin, kendine güveni gelsin, bırakın özgürce seçim yapsın, deneme yanılma yoluyla keşfetsin böylece yaşamın sorumluluğunu yüklensin.

Unutmayınız ki zihinsel yönden geliştikçe diğer gelişimlerde devam edecek. Bırakın vicdanlarında gelişsin. Vicdan sahibi birey kişilerin duygularını anlar ve destek olur. Öğretmenler aldığı eğitim ve yaşadığı tecrübe nedeniyle çocuğun gelişiminin nasıl olacağını ve davranışlarının nedenlerini bilme şansı sizden daha fazladır. Fakat ebeveynler olarak bu durumda vereceğiniz bilgiler onlara fayda sağlayacaktır. Okuldan en etkili şekilde faydalanmak için öğretmenle iş birliği içinde olun, gerektiğinde okul aile birliği iletişim sağlayın. Çünkü okul aile birlikleri öğrenci için en iyiyi bulmaya çalışan gönüllü kişilerden oluşur. Ebeveynler çocuklarının eğitimlerinde bazen destekleyici olurken bazen de müdahaleci olabiliyorlar. Bu davranış ve tutumların çocuğa etkisine bakıldığında;

2.2.1.8.1. Destekleyici Ebeveyn

Okul öncesi eğitim öğrencileri[OÖEÖ] dinleyerek değil, yaparak yaşayarak öğrenirler. Ebeveyn olarak çocuğunuzun kendi kendine öğrenebilecek ortamları oluşturmak eğitimin en temel kuralıdır. Destekleyici ebeveynler çocuklarını olduğu gibi kabul eder ve onlara hoşgörü ile yaklaşır, bilirler ki tutumlarının sonucunda çocukların kendine güvenleri gelişecektir. Sevgi ile yaklaşmakta kalmaz bunu belli ederler. Böyle büyüyen çocuklar arkadaş canlısı

olurlar, duygusaldırlar, iş birlikçi ve sosyalliğe açık, sorumluluk sahibi, özgüvenleri yüksek, bağımsız, üretken, kurallara ve otoriteye saygı duyar.

“Okulun dış öğelerinden olan anne babanın okula katılımı yasalarla desteklenmektedir. Anne-babalar, çocukların eğitimi ve öğretimi ile ilgili okul yöneticileriyle ve öğretmenlerle sürekli iletişim halinde olmak isterler. Okul yönetimi ve öğretmenler, sınırları belirlemek koşuluyla anne babanın katılımını sağlamalıdır” (Aydoğan, 2015: 174).

2.2.1.8.2. Müdahaleci Ebeveyn

Çağımızda, ebeveynler iyi çocuğu kendine özgü karakter ile yetişen den ziyade onların beklediği gibi olan çocuk olarak tanımlarlar. Bu yapılan en büyük hatadır. Çocuk anne babasına şirin gözükme için onların istediği gibi olma çabasına girer ve bocalayıp durur.

Pek çok ebeveyn “Çocuk eğitimi”ni çocuğa “Davranış Öğretmek” olduğu yanlışına düşüyor. Bu nedenle birçok evde “düzgün dur”, “düzgün otur”, “dişlerini fırçala”, “erken yat”, “misafirlikte beni rezil etme”, sesleri çok oluyor. Bir yetişkin kendine çocuk adına geliştirmedikçe kaba bir eğitimciden başka bir şey olamaz (Güneş, 2014c: 15-23).

Hâlbuki baskı ve zorlama ile onu yönetebilir şekle getirmeye çalışmaktansa çocuk kimdir? İlgi ve istekleri nelerdir? diye düşünmelidir.

Destekleyici ve kabul edici olamayan ebeveynler çocuk okulda bir sorunla karşılaştığında çılına döner ve okul idaresinin işlerine karışır. Öğretmene işini öğretmeye kalkar, türlü türlü çabalara girer. Hoş olmayan ve olumsuz etki bırakan tutum, okul aile iletişimini zedeler sorun çözmekten öteye sorun zincirine neden olabilir.

Okuldaki sorunlara yardımcı olmanın yolu bir gün çocuğun sorunları çözmesine fırsat vermektir. Fakat ana babalar bu durumu kendi halletmeye programlanmıştır. Kendine güvenen, güçlü problem çözme yetisi olan çocuklar, yetiştirmek istiyorsak, bazı durumlarda onları tek bırakmak durumundayız.

2.2.1.2. Aile İçinde Roller

Çocuklar ilk aşamasında, anne-baba ile yetişkin rollerinin ayrımını yapamazlar. Zamanla bu ayrım oluşur ve doğal ebeveyn modelinde anne; şefkat ve sevgiyi sağlarken, baba kararlılık ve otoriteyi sağlayacak bir rol üstlenir. Günümüzde annenin bu rolü pasiflik olarak görülüyor.

Aile üyelerinin değişik rolleri üstlenmesi ortak yaşamı biçimlendirir. Ortaya iş birliği ve dayanışma çıkar. Her bir rol, kendine özgü bir kişilik ve davranış yapısı oluşturur. Aile içindeki

ilişkiler katılaşmış rollere dayalı ise, kişisel özelliği olmayan kalıplaşmış benlik yapıları olan bireyler yetişir. Fakat roller esnek ve değişken ise iç dünyası daha zengin ve çok boyutlu gören bireyler yetişir. Çocuğuna sabredemeyen ebeveynlerin tesir gücü olmaz.

Büyüme ve gelişme özellikle ilk 5 yılda çok hızlıdır. Çocuğun bakımı ve eğitimini üstlenen aile kurumu, bu görevden birinci derece sorumlu tutulan ve önemi vurgulanan birey genellikle annelerdir. Çocukların başlarına gelen olumsuz olaylarla genelde annelerin ilgilendiği, ancak annelerin başa çıkamadığı olayların babalara yansıdığı bilinmektedir (Aydoğmuş vd.1990: 245, Hortaçsu, 2003: 240).

Annelik öğrenilen bir süreç değil, hissedilen bir süreçtir. Dünyanın en güzel duygusu en büyük sorumluluğudur. Bazen genç kadınlar, anneliğe hazır olmadan bebek sahibi oluyorlar, duygusal olarak olgunlaşmamış kadın annelik yaparken zorluk yaşıyor. Bazı kadınlar ise daha doğuştan anne oluyor. Çoğu kez aşırı koruyucu, aşırı sevecen, aşırı hoşgörülü olmaları yaşadıkları hataları örtbas etmelerine neden oluyor. Bazı annelerde çocuklarını sürekli sınırlar ve onlara güvenmezler. Böylece çocuk özgürce oynayamaz, hareket edemez, duygu ve düşüncelerini aktaramazlar.

Çocuk büyümeye başlayınca baba sanki kendi kendine karar vermek zorunda kalır. Otorite mi olayım? Hoşgörülü mü? Yoksa ikisinin ortasında bir yol mu çizsem? Kendi kişilik yapısının da etkisiyle baba, çocuğuna olan yaklaşım tarzını belirler. Toplumumuzda en çok kabul gören yaklaşım ise şudur; babalar her olaya müdahale etmez ancak önemli olaylarda işe karışır, böylece çocuğu ile yüz göz olmaz (Öz,1997: 95).

Korkutucu ve cezalandırıcı baba olmak yerine çocuğun yaşamına dâhil olmak, onu tanımak ve yaşama hazırlamaktır. Bir kız çocuğu için hayran olduğu, erkek çocuğunun ise model aldığı baba çoğu zaman olaylarda uzak kalmayı tercih ediyor. Hâlbuki çocuğun yaşamı içerisinde var olmalı iletişim köprüsünü kurabilmelidir. Babalarla yapılan araştırmalarda, kızlarına oranla oğullarıyla daha çok paylaşımlarının olduğunu ve anladıklarını belirtirken, denetimleri noktasında zorlandıkları görülmüştür.

Baba kimliği sadece para kazanmak, çocuğun ihtiyaçlarını karşılamak değildir. Baba sevgidir, ilgidir, saygıdır, öğreticidir. Çocukların dengeli büyümesi, ileride psikolojik sorunlar yaşamaması için özen göstermelidir.

Ebeveyn çocuklarla geçirdiği kaliteli zaman, oyunlar, iletişim ona sağlıklı cinsiyet kimliğinin temeli atılır. Ebeveyn sahip olmak istedikleri, çocukla ilgili hayalleri, takıntıları, cinsel kimliğini oluşmasında oldukça belirleyicidir. Mesela kız gibi büyütülen erkek çocuğu veya tam tersi durumlar görülebilir.

Cinsel kimlik 3-6 yaşlarında kız çocuklarının anneyi, erkek çocuklarının babayı modellemesi ile gelişir. Babanın uygun erkek örneği olmaması durumunda erkek çocuğu bocalar, annenin kadınsı özellikler göstermeyişi kız çocuk için benzer güçlük doğurabilir. Çocuklar erkeğe ve kadına ait cinsiyet farklılıklarını merak eder. Böyle bir soru ile karşılaşınca anne- baba rollerine gönderme yaparak açıklayabiliriz. Cinsel eğitimin amacı çocuğun cinsine göre davranışları normal ve sağlıklı şekliyle kazanmasıdır (Kalkınç, 2007: 210).

Anne otoriter baba rolünü üstlenmişse çocuk yeterli duygusal doyumu sağlanamaz. Erkek çocuk için kadın konumu özenilecek duruma gelebilir. Babanın saygınlığı korunmalıdır. Kıyafet, oyuncak seçiminin de hassas ve cinsiyetlerine uygun olarak yapılmaya özen gösterilmelidir.

2.2.1.3. Ailede İletişim

İki birim arasında birbiriyle ilişkili mesaj alışverişi olarak tanımlanan iletişim, kişiler arasında ki ilişkilerin temelini oluşturur. İnsanın kendisini ve başkalarını anlama ve doyum sağlayıcı ilişkiler kurabilmesinde iletişim oldukça önemli bir yer tutar. Ailede kurulan iletişimin niteliği anne-babanın çocukların ruh sağlığı ve kişilik yapılarını etkiler (Güngör, 1994: 10).

Aile içindeki iletişim biçimleri, üyelerin ailedeki yerlerini belirler. Anne-baba-çocuk arasında yaşanan sorunlar çocuk üzerinde önemli etkiler bırakır. Doğal olarak zaman zaman çatışmaların yaşanmasıdır. Önemli olan bireylerin sorunlar karşısında birbiriyle nasıl iletişim kuracağıdır. İyi iletişim gösteren çiftler sağlıklı aile kurarlar. Sağlıklı iletişimin olduğu yerde de destek olma ve paylaşma vardır.

“İletişim sisteminin temel öğelerinden biride dinlemedir. Küçük çocuklar en sabırlı anne babayı bile şaşkına çevirip hiç yapmayacakları şeyleri yaptırabilirler. Anne babalar, sinirlerin tırmandığı bu durumlardan kurtulmak ve sağlıklı çözümler üretebilmek için yöntemleri iyi bilmelidirler” (Slazmann, 2001: 152; Yavuzer, 2012: 13).

Kendisine uygun sözlerle saygı duyulduğunu hisseden çocuk sakinleşir. Bu onlara olumsuz davranışlarına karşı gösterilmiş bir müsamaha değil aksine uygun şekilde davranarak sosyalleşmesine yardımcı olmaktadır.

Anne-baba öncelikle çocuğunu bağımsız bir birey olarak kabul eden ona sevgiyle yaklaşan ve olumlu ilişkiler kurmaya çalışan kişiler olmalıdırlar. Bilinmelidir ki sevgi temeline dayanan eğitim sağlam ve başarılı bir eğitimidir. Anne-baba öyle bir ortam hazırlamalıdır ki çocuk sanki her zaman anne ve babası yanındaymış gibi kendine güvenli hiç yanında değilmiş gibi özgür hissetsin.

Kişiliğin oluşmasında ebeveynler rol modelidir. Çocuk taklit yoluyla hayatı öğrenir. Bu öğrenme süreci içinde saygıya, sevgiye, güvene ve inanmaya dolayısı ile bağımsız bir birey olmaya ihtiyaç duyar. Çocukluk döneminden itibaren çevreyle kurduğu iyi iletişim iler ki yaşantısında düşüncelerini denetleyip ifade eden birey olmasına neden olacaktır.

Kendi anne-babalarından ahlak dersi alanlar, çocuklarına da öğüt ve ahlak dersi verirler. Acınmaya, teselli edilmeye alışmış çocuklar, teselli eden ve acıyan anne-baba olurlar, çocuklarıyla kullandıkları olumsuz etki yaratan dili unutmamalı, daha da önemlisi konuşmayı bırakmalı ve dinlemeye başlamalıdırlar (Gordon, 2000).

Önemli olan sorunları duymaktır. Dikkate alındığını, önemsendiğini hisseden çocuk yaşadığı olaylar karşısında rahatlar ve sizinle iyi iletişim kurar, sorunların çözülmesini kolaylaştırır. Aksi takdirde; anne-babanın adil olmadığı düşüncesini geliştirir, sevilmediğini düşünür, olaylara karşı çıkmasına, sert tepkiler vermesine, öz saygısını yitirmesine neden olur.

Günümüzde aile ve çocukların birlikte oldukları zamanı yok eden engeller oldukça fazladır. Yapılan araştırmalar çocukların aileleriyle konuşarak geçirdikleri zamanı bir yılda 33,4 saat; okulda geçirdikleri zamanın 900 saat; televizyon izleyerek geçirdikleri zamanın 1500 saat olduğunu göstermektedir. Çocukluk yıllarında aile içinde kurulan ilişkiler ileriki yaşantısında öğretmenlerle, arkadaşlarla, meslektaşlarla kurulacak olan ilişkilerin temelini oluşturacaktır. Karakterin temeli ilk 5 yaşta şekillendiğini unutmamalıyız. Ebeveynlerden birine duyulan öfke ve kırgınlık iler ki yaşantısında otoriteye karşı çıkma ve kızgınlığa sebep olacaktır (Aydoğan, 2015: 81).

Çocuğun sorumluluğu önce anne-babalardadır. Sorumluluğunu bilinçli bir şekilde yerine getirmeli daha sonra çocuğunun yaşına, yeteneğine ve cinsiyetine uygun davranarak güven

duygusunu pekiştirmelidir. Anne- baba olmak ne kadar zorsa, çocuk olmakta o kadar zordur. Paylaşırsanız paylaşır, saklı iş yaparsanız oda gizli saklı iş yapar, tehdit etmeyi bilmezken sizden öğrenir. Onlar sadece severler ve hissederler. Gerisini hep siz öğretirsiniz.

2.2.1.3.1. Ailede İletişimin Yolları

“Çocuklarınızı daha iyi tanımakla işe başlayınız; çünkü onları hiç tanıımıyorsunuz.” Rousseau. Anne-baba ve çocuk arasındaki sorunların çözümünde temel ilke, karşılıklı ihtiyaçları belirlemekle önem derecesine göre sıralamaktır. İki tarafında ihtiyaçlarını birlikte değerlendirmek karşılıklı saygının gereğidir” (Yavuzer, 2012: 64).

Anne-baba-çocuk üçgeninde sorunlar yaşanabilir. Her zaman bardağın dolu tarafını görmek lazım. Söylenen her söz çocuk için bilgidir. Ebeveyn sorumlu hareket etmeli söylene her söz, yapılan her davranış, çocuğun kişiliğinin yanlış şekillenmesine neden olur.

Sevilmediğini hisseden çocuk kendini değersiz ya da yetersiz hisseder.(Freud). İnsanoğlu fark edilebilmek ve önemsenmek ihtiyacını yaşamın her evresinde duyar. Bebekler yaşamın ilk evrelerinden başlayarak dokunulmayı, kucaklanmayı ister. Aile içi iletişim kullanılan ses tonunun yumuşak olmasının çocuk üzerinde olumlu etki ettiği bilinen bir gerçektir. Kullanılan ses tonu iletişimin kalitesini belirleyici etkindir (Güneş, 2014a: 37).

Aile; iletişim becerisine, problem çözüme becerisine sahip olmalıdır. Problemler çözüme kavuşturulamadan kurulan iletişim kısır döngüye neden olur. Ebeveyn olmak her zaman eleştirmek, ön yargılı davranmak değildir. Lütfen! Çocuğunuzu dinleyin. İyi bir dinleyici, iletişim kurduğu bireyin sadece söylediklerini değil bedeniyle yaptıklarını da duyar. Aile ve çocuk arasında iletişimin çeşitli yolları vardır. Bunlar;

2.2.1.3.1.1. Anne-Çocuk iletişimi

Çocuğun gelişimin de ailenin ve öncelikle annenin kurduğu iletişim çok önemlidir. Güven duygusunun ilk üç yılda hızla geliştiği unutulmamalıdır. Çocuğun yaşamını sürebilmesi için anneye ihtiyaç vardır. Annenin çocuğuna sevgi göstermesi ve ihtiyaçlarını karşılaması, sarılması, dokunması onun algı dünyasının şekillenmesine neden olacaktır.

“Anne ile çocuk arasında kurulan iletişimi inceleyen birçok araştırmacı çocuk ile arasında kurulan bu duygusal bağa çok önem vermişlerdi. Hatta bu bağın çok güçlü olduğunu ifade etmek için “duygusal ortak yaşama” terimi kullanılmıştır”(Güngör, 1994: 34).

Anne çocuğu ne kadar doğru anlıyor ve ruhuna dokunuyorsa çocuk o oranda kendi ruhuyla benzer olan annesine güven duyar, iletişimini kolaylaştırır ve etkili hale getirir. Unutulmamalıdır ki anneyle çocuk arasında ki etkileşim ne kadar engelsiz ise, çocuğun kişiliği o denli güçlü olur.

2.2.1.3.1.2. Baba - Çocuk İletişimi

Çocuğun ruhsal gelişiminde babanın önemli yeri vardır. Fakat bu uzun seneler ihmal edilmiş bir konu olarak kalmış her zaman annenin rolü ve etkisi üzerinde durulmuştur. 3-6 yaş döneminde babaları ile sağlıklı ilişki kuran çocukların daha güvenli ve araştırmacı oldukları gözlenmektedir.

Baba olma kavramını değişime uğratan ve babanın çocuk eğitimindeki rolüne ilginin artmasına yol açan pek çok etken vardır. Bunlar; Politik, sosyal ve ekonomik alanlardaki değişimlerin kadın- erkek rollerini etkilemesi çalışan anne sayısının artması kadının tam gün dışarıda çalışması özellikle batılı toplumlarda daha çok sayıda boşanmış ya da dul erkeğin tek başlarına çocuklarının bakım ve eğitim sorumluluğunu üstlenmeleri geleneksel aile yapısının çekirdek aileye dönüşmesi ve çekirdek aile bireyelerine düşen rol ve sorumlulukların değişmesi olarak özetlenebilir (Aydoğmuş vd.1990: 246).

Çocuğun sağlıklı kişilik gelişiminde baba da anne kadar önem taşımaktadır. Nedeni ise kültürel değişmenin yaygınlaşması ve geleneksel kavramların yeniden şekillenmesidir. Baba-çocukların cinsel kimliğini kazanmasında, karakter oluşumunda rol model olmaktadır.

Baba çocuğunun gerek sosyalleşmesine gerek tüm gelişimi açısından büyük önem taşır. Babanın yoksunluğu bir anlamda çocuğun kendisine güvenini yitirmesine, buna bağlı olarak çeşitli uyum ve davranış bozukluklarına sebep olabilmektedir. Baba çocuk arasındaki iletişim yetersizliği özellikle erkek çocuklarında annenin model olarak alınmasına dolayısıyla cinsel kimlik sapmalarına neden olur. Babalar çocuklarının yaşamlarını etkileyecek davranış örneklerini kazandırmakla sorumludurlar. Baba ya da anneye duyulan kızgınlık çocuğun ileriki yaşamında otoriteye düşmanlık şeklinde devam edebilir.

Babaların otoriter davranması, çocuğun itaat etmeye zorlamaktadır. Bunun için çok fazla kontrol edip onlara kesin kurallar koyarlar. Bu tür babalar sözel alışverişe imkân tanımamaktadırlar. Hâlbuki kendilerini faydalı bir kaynak olarak göstererek çocuğuna rehber olmalıdır. Yaşanılan davranış bozukluklarında baba da anne kadar sorumludur. Çocuğa ceza

veren, şiddet uygulayan babalar; çocukta sosyal ve duygusal açıdan derin izler bırakmaktadırlar.

Türk Âlim İbrahim Hakkı kişinin çocukları ile sohbetinin edep ve şartları; baba çocuğunun doğumuna sevinmelidir, kız çocuğu olursa daha çok sevinip onlara iyi davranmalıdır. Oğluna iyi lakap takmalıdır. Bütün çocuklarını süsleme, giydirme, yedirme ve hediyeye vermede bir tutmalıdır. Çocuklarını şefkatle öpmeli, acıyarak kucağına almamalıdır. Çocuklarına çok merhametli davranmalıdır. Onlarla oynayıp güler yüzle konuşmalıdır. Çocuğunun yapamayacağı iş ve hizmeti, ona emretmemelidir. Böylece asi olmalarına yardımcı olmazsın, diye belirtmiştir (Hakkı: 1028).

2.2.1.3.1.3. Anne-Baba İletişimi

Ailedeki iletişim, evin ruh halini etkiler. Farklı iki insanın kurduğu birliktelik çocukları için ortak amaca dönüştüğü takdirde huzurlu ortam oluşur. Sürekli çatışma ve tartışma varsa, çocuklar mutsuz, tedirgin ve kaygı içindedirler.

Anne baba iyi bir iletişim kurabilmek için; Türk Âlim İbrahim Hakkı erkeğin hanımıyla sohbetinin edep ve şartlarını; hanımına iyi huylu davranmalı, onunla yumuşaklıkla sohbet edip tatlı dille konuşmalıdır, eve girince hanımına selam verip halini sormalıdır, çocukların terbiyesinde ehline yardım etmeli derken. Kadının kocasıyla sohbetinin edeplerini ise; kocasını güler yüzle karşılamalıdır, giyinme ve yeme işlerinde kocasına üzüntü vermemelidir, sesini kocasına yüksek çıkarmamalıdır, kocasına eziyet edip onu hayatından usandırmamalıdır, diye belirtmiştir (Hakkı: 1022-1025).

Anne - baba arasındaki iletişim yokluğu, annenin statüsünün düşük olması, annenin ailevi kararlarda etkin olmaması, ya da tam tersi durumlarda anne-baba-çocuk ilişkisi olumlu ya da olumsuz etkilenir. Böyle bir durum çocuğu ana baba yokluğunda karşılaşılan durumdan daha fazla etkiler. İletişim dinleme ve karşılıklı konuşma ile gerçekleşir.

2.2.1.3.1.4. Anne-Baba-Çocuk İletişimi

“Çocuk anne baba elinde bir emanettir. Kalbi kıymetli bir cevher gibi temizdir, mum gibi her şekil alabilir. Bütün şekillerden uzaktır, temiz bir toprak gibi olup hangi tohum atılırsa büyür. İyilik tohumu çekilirse, din ve dünya saadetine kavuşur” (Gazali).

Çocuğun kendi kendini yöneten, yüksek benlik saygısına sahip doyumlu bir birey olarak gelişmesi, büyük ölçüde ona sağlanan fırsatlara ve anne-babanın yaklaşımına bağlıdır. Otoritemiz çocuğumuzla kurduğumuz bağdan kaynaklanır. Aramızda bir bağ yoksa ya da çok yüzeysel ise otoritemizde olamaz. Derin bir ilişkide üç önemli unsur; sevgi, saygı ve dürüstlüktür. İlişkide bu öğelerin hiçbiri yoksa çocuklar ebeveynlerine saygı göstermemeye başlarlar ve git gide aralarındaki ilişki çözülmeye başlar.

Çocukluk yıllarında anne - babaları tarafından yeterince sevgi almamış kişilerin, bir ömür sevgiyi başkalarında arar, çünkü o sevgi özeldir. Çocuğun ebeveynlerinden duyacağı tatlı bir söz sevildiğini hissetmesi ona yaşama sevinci olmasına; ağır bir söz, sevgi yoksunluğu hayatını zehir etmesine neden olabilir.

Ebeveyn tarafından dinlendiğini gören çocuk değer ve önem verildiğini fark eder ve böylece sevildiğini düşünür. Anlaşıldım duygusunu tadar ve rahatlar. Ailenin değerli bir elemanı olduğunu hisseder, ebeveynlere karşı yakınlık hissedip dayanışma içine girer ve problemlerin çözümüne yardımcı olur. Bu da çocuklukta benlik saygısının artmasına neden olur. Eşlerin birbirini tanıması, sevmesi, iyi iletişim kurması, karşılaştıkları problemlerde ortak çözüm üretebilmelerine neden olmaktadır. Ebeveynler açık bir iletişim kurmayı, iyi bir dinleyici olmayı öğrenirlerse iletişim kolaylaşır ve gelişir. İleri yıllarda da çocukların anne- babalarını etkiledikleri düşünülerek anne- baba çocuk ilişkisi karşılıklı bir ilişkiye dönüşür.

“Anne- babalar hayır kelimesini çok erken yaşlarda ve sık kullanması çocuğun gelişmesinde olumsuzluklara neden olmaktadır. Bu durum çocuğun merakını ve hevesini yok edebilir. Dr. Haim Ginottun önerisi, “Milyon defa, ardından bir şans daha”(Brenner, 2001).

Çocukları ceza ve dayakla terbiye etmek doğru bir metod değildir. Ebeveyn yetersizliğinin ve çaresizliğinin ifadesi denilebilir. Hâlbuki sevgiyle verilen disiplin daha kalıcı ve etkilidir. Şefkatle uyarılan ve neden bir daha yapmaması gerektiği anlatılan çocuk vicdanıyla terbiye edilmelidir.

2.2.1.4. Anne-Babanın Disiplin Anlayışı

“Disiplin Latince Disipulus sözcüğünden geldiği ve bu kelime disko(öğrenme)’dur. Disiplin demek öğrenilerek yapılan bir işi en uygun şekilde yerine getirmek demektir. Yani disiplinli bir çocuk öğrenen ve öğrendiklerini en uygun şekilde uygulayan çocuktur” (Öz, 1997: 108).

“Disiplin eğitim düzeltme amacıyla otorite tarafından verilen ceza olarak tanımlanır. Özü ödül ya da cezaya bağlanan bir güç kullanımınıdır ” (Gordon, 2000: 160). Çocuğun olgunluk düzeyine göre ayarlanan disiplin kendi benliğinde sağlıklı bir benlik disiplini kurmayı amaçlar.

Çocuklarımızla derin ve duyarlı bir ilişki kurarsak disiplin ile ilgili sorunlar olmaz. Disiplini sağlamak bir yetenektir. Ebeveynler çocukların nerde, nasıl duracaklarını bilmelidirler. Bu tutumla yetiştirilen çocuklar ileride karakterli isteklerini ve kendini yönetebilen bireyler olacaktır.

Yaygın olarak disiplin iç ve dış olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Anne- babalar baskı ile çocuklarını korkutmaları dış disiplin olarak tarif edilirken. İç disiplin çocuğun olaylar karşısın da yetişkin uyarısı olmadan kontrollü davranmasıdır.

Disiplin konusunda izleyeceğimiz yol bakış açımızı değiştirmek olacaktır. Kendimizi kontrol edebiliriz. Sorunların iki tarafında ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde çözümlenmeli ve bireylerinde iki tarafı mutlaka mutlu edecek bir çözüme güdülemeyi sağlamalıdır. Ödül ve ceza insana güç verir. Güçte insanların başka insanlar üzerinde oluşturdukları otoritenin temelidir. Disiplin çocukları etkileyemez, yalnız onları söylenen şekilde davranmaya zorlar. Bunu yaparken de çocuğu inandıramaz, kandıramaz, güdüleyemez. Üzerindeki baskı kalkar kalkmaz çocuklar eski tavırlarına dönerler (Gordon, 2000: 161-162).

Çocuğunuzun davranışı size ters geliyorsa fakat eşiniz onaylıyorsa müdahale etmeyiniz. Aile içi disiplin kişiler arası düzeni sağlamak, birbirlerine saygı ile yaklaşmak, karşılıklı güven ortamını oluşturmak anlamı taşır. Bir çocuk büyümek ve öğrenmek için hür olmalıdır. Ancak hürriyet sınırsız olmamalıdır. Eğer insanın terbiyesi ona baskı kurmalarla ve zorlamalarla olsaydı bugün Adolf Hitler dünyanın en sevilen insanı olurdu. Büyük olasılıkla tarihteki tüm diktatörler, güçlerini gerçekten insanların iyiliği için kullandıklarını düşünmüşlerdir.

Çocuğunuza ‘hayır’ kelimesinin gerçekten önemli ve doğru yerlerde kullanılmanın değerini anlatınız ki, gerçek anlamını bulsun. İyi niyetle yola çıkan ebeveyn çocuklarının sorumlu, düşünceli, nazik, güvenilir olmalarını isterler. Uygulanan disiplin zamanla da işe yaramaz hale gelir daha katı disiplin yöntemleri uygulanır. Verilen bu cezalar çocukta suçluluk duygusunun oluşmasına neden olur. Ebeveynler tarafından baskı ve zoraki kişilik oluşturma gayreti sonucu çocukta yalan görülür. Benlikleri gelişmez ezik ve silik bir karaktere sahip olurlar. Çocuklar ceza anında bastırdıkları öfkelerini fırsatlarını buldukları yerde ve şekilde koymaktadırlar. Çocuk kendisine verilen bir cezayı yanlış davranışa değil kendine verilmiş ceza olarak algılar ve yorumlar. Kendisinin işe yaramaz, boş, gereksiz olduğunu düşünür ve benlik saygısını yitirebilir. Ebeveyn olarak bu hatalara düşmeyelim, Allah (cc)’ ın emanetlerine iyi davranalım. Çocuklarımıza takındığımız bazı tutumlar onların hayatına yön vermede kalıcı etkiye neden olabilir.

2.2.1.4.1. Anne- Baba Tutumları

Ebeveynler çocuğunu bağımsız birey olarak görmeli ona sevgi ile yaklaşmalı, olumlu ilişkiler kurmalıdır. Anne- babalar çocuklarının algılama sürelerinin farkına varmadan olamadan takındıkları tutum ve davranışlarla onları yönlendirirler.

Hâlbuki ebeveyn çocuğun benliğini güçlendirmeye çalışmalıdır. Maalesef başkalarına gösterdiğimiz anlayış ve hoşgörüyü kendi çocuklarımıza gösteremeyiz. İstedığımızı açık net ve kısa cümlelerle belli edin. Birçok anne baba etkin dinleme yapacağı yerde yaşanan sıkıntılarda sorunları sahiplenip çözmeye çalışmaktadır. Kendisine seçenek sunulan çocuk, seçme hakkını kullandığı için zamanla doğru kararlar alma becerisi ve öz denetim kazanacaktır. Kaç yaşında olursa olsun dayatmalardan, emirlerden ve yasaklardan hoşlanmazlar (Çankırılı, 2012: 65-140).

Lafore'un araştırmasında çocuklarına her zaman dikte eden, her işlerine karışan anne babaların onlardan büyük bir düşmanlık gördükleri anlaşılmıştır. Azarlanmaya, cezalandırmaya, tehdide ve karışmaya maruz bırakılmış çocukların, her fırsatta ağlayan ve sulu göz insanlar olmaktadır. Sık sık şiddet gören çocuklar korkak oluyorlar. Üstlerine devamlı kol kanat gerilen çocuklar ise ileride kendi girişimleri ile zenginleşemiyorlar. Anne babanın anlaştığı, çocuğu istediği, benimsediği, sevdiği, hoşgörülü ve demokratik evlerde büyüyen çocuklar arkadaşlarıyla ilişkilerinde daha etkin daha girişken, yaratıcı fikirler öne sürebilen atılganlığa yatkın, fikirlerini serbestçe söyleyebilme eğiliminde ve kurallara daha az uyan çocuklar olabiliyorlar. Buna karşın daha sert bir denetim altında tutulan çocuklar ise oyunculuk, baş eğmeme ya da saldırganlık gibi yollarla kendilerini öne sürmekte ve açıklamakta daha tutuk davranıyorlar. Evlerinde sıcak bir kabul iç demokrasinin birleştiğini gören çocuklar, etkin, özgür, arkadaş ilişkilerinde başarılı çocuklar oluyorlar (Jersıld, 1979: 256; Çakmaklı, 2007)

Türkiye'de aile yapıları genelde otoriter, kısıtlayıcı, aşırı koruyucu ve kontrol edici, pozitif, kurallarına uygun davranışların kabul gördüğü; buna karşın sorgulayıcı, çok atılgan davranışların kabul görmediği ve cezalandırıldığı görülmektedir. Kısaca pasif ve söz dinleyen çocuklar anne babayla olumlu ilişkilere girmekte, kendi görüşlerini ifade edebilen aktif ve girişken çocuklar ise çatışma kaynağı olmaktadır. Türkiye'de görülen anne-baba tutumlarını şöyle sıralayabiliriz;

2.2.1.4.1.1. Demokratik Tutum

Çocuklar üzerinde kurulan dengeli ve tutarlı otorite içten ve destekleyicidir. Farklı fikirler ve olumsuz davranışlar olduğunda dahi çocukların istek, kabul ve tutumlarını paylaşmalarına fırsat verir. Ebeveynle kurulan iyi iletişim algılaması sürecini olumlu yönde etkilerken, makul düzeydeki kontrolcü lük çocuklarda olumlu sonuçlara sebep olur.

“Diana Baumrind ebeveynlerin okul öncesi çocuklarıyla etkileşimlerini izleyerek, çocuk yetiştirme üzerinde” (Baumrind, 1971). Demokratik çocuk yetiştirme tutumu çocukla yakın bir bağ kurarak eğlenceli ve duygusal ebeveyn ve çocuk ilişkisi oluşturur. Demokratik ebeveynler çocuğun hazır olduğu alanlarda kendi kararlarını almalarına fırsat verir.

Tutarlı anne- baba çocuğa sabrı öğretmeli ve model olmalıdır. Neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilmeyen çocuk, güzel bir davranış gösterdiğinde ödüllendirilmeli, olumsuz bir davranış gösterdiğinde hemen cezalandırılmamalı yaptığı davranışın yanlışlığı açıklanmalıdır. Onların hoşgörülü, esnek davranışlarında devamlılık ve kararlılık sağlamalıdır.

“Baldwin, demokratik ve otoriter aile ortamlarında yetişen çocukları incelemiş ve demokratik ortamda yetişen çocukların ev dışında daha başarılı olduklarını bulmuşlardır “ (Hortasçu, 2003:14)

2.2.1.4.1.2. Otoriter Tutum

Kontrol anne - babalardadır. Çoğunlukla anlayışsız, hoşgörüsüz, katı ve baskıcı bir tutum içerisindedirler. Çocuğun davranışı katı standartlarla değerlendirilir, hata ve yanlış yapma hakkı yoktur. Çocuktan kuralları sorgulamadan uyması beklenir. Ceza verici bir yaklaşım vardır. Aile cezayı iyi bir ders olsun bir daha hata yapmasın diye verir ve bu cezalar genelde çocuğa göre ağır cezalardır. Çocuk anne babanın kurallarını yerine getirme çabasından olduğu için kendini ifade edemez.

Otoriter ebeveynler soğuk ve reddedici görünmektedir. Tutumları, yap çünkü ben öyle istiyorum! Şeklinde dir. Çocukları adına karar verir. Kayıtsız şartsız söylediklerini kabul etmelerini bekler çocuk direnirse güç ve cezaya başvururlar. Benliklerini çeşitli kalıplar içerisinde kazanmış olan çocuklar yaşamın getirdiği yeni durumlara uyum sağlamada sorun yaşarlar (Işıkoğlu Erdoğan, 2015: 399; Güngör, 1994).

Ebeveyn çocuğun ihtiyaçlarını hafife alır, önemsemez ve bazen de şiddete başvurur, Benlik saygısı zedelenen çocuk durumu haksız bir saldırı olarak algılar ve savunmaya geçer, korkuyu

kaba kuvveti öğrenir. Baskı altındaki çocuk nazik dürüst ve dikkatli olmasına karşın çekingen, kolay etkilenebilen ve aşırı hassas olabilir.

2.2.1.1.4.1.3. Serbest Anne - Baba Tutumları

Çocuğun aşırı hareket serbestliği vardır. Kendisine ve çevresine zarar verebilecek davranışlarda bile denetimden uzaktır, aile müdahale etmez. Aile doğruyu ve yanlış yapıarak yaşayarak öğrenmesini ister. Çocuğun nerede duracağı belirlenmemiştir. Kural tanımayan bu çocuklar okullardaki kurallara karşı karşıya kalınca hayal kırıklığına uğramaktadır. Her ortamda istediklerini elde ettikleri için doyumsuzlardır (Yıldırım, 2013: 179).

Aşırı düşkünlük ve hoşgörü çocuğu bencil yapar. Çocuk sorumluluk ve bağımsızlık kavramlarını ayırt edemez ve bağımlı bir kişilik gelişir. Her şeye evet denmesi çocukta sınır problemi oluşturur. Otoritenin olmadığı ortamlarda asi ve saygısız olabilir. Genelde bu problemler çocukerkil aile dediğimiz; anne babanın daha silik ve geri planda kaldığı ailelerde görülür.

2.2.1.4.1.4. İlgisiz ve Kayıtsız Anne- Baba Tutumları

Durumlar karşısında ilgisiz ve kayıtsız tutum sergileyen anne - babalardır. Aileler için çocuğun varlığıyla yokluğu önemli değildir. Ebeveynler genellikle anlayışlı olmakla, boş vermeyi birbirine karıştırmaktadırlar. Rahatsız olmadıkları sürece ebeveyn için problem yoktur.

İhmalkâr çocuk yetiştirme stili, düşük düzeyde kabul katılımı çok az kontrolle özerklik konularına genel bir kayıtsızlıkla birleşir. Çoğunlukla ebeveynler duygusal olarak kopuk ve depresiftir. Bu aile modelindeki ebeveynler çocuğu kazara ve vakitsiz sahip olmuşlardır. Anne, anneliği hazır değildir, anne bebeği benimseyememiştir (İşikoğlu Erdoğan, 2015: 400; Çakmaklı, 2007: 59).

Ebeveynler arasında iletişim yoktur. Çocuğun davranışları görmezden gelmeleri, çocukta duygusal ve fiziksel olarak yalnızlığa ve kendini dışlanmış hissetmeye neden olur. Çocuk dikkat çekmek için çevresine zarar verebilir. Ebeveynler çocuklarını duygusal olarak desteklemezler ama yemek ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılarlar.

Bireyin en temel ihtiyacı sevmek ve sevildiğine inanmaktır. Beğenilmek, olduğu gibi kabullenilmek kişilik gelişiminde öz güvenli olma duygularını kazandırır. Anne babası tarafından değerli ve önemli olduğunu bilir, hisseder ve duyarsa kendini emniyette hisseder.

Ona kurallar konulduğunda karşı çıkmadan önce kendisine zaman gelmemesi için yapıldığı kabul eder ve uygular.

2.2.1.4.1.5. Dengesiz ve Kararsız Anne- Baba Tutumları

“Anne-babalar aynı davranışı kimi zaman normal karşılarken kimi zaman da cezalandırabilirler. Bu durum daha çok anne veya babanın o anki psikolojik durumu ile ilintilidir. Bu durumda çocuk neyin doğru neyin yanlış olduğunu anlayamamaktadır” (Yıldırım, 2013: 180; Gordon, 2000: 16)

Bu tip ailelerde yetişen çocuklar; kaygılı, güvensiz bir kişilik, isyankâr ya da boyun eğici olabilirler, tutarsız bir kişilik geliştirebilir, karar vermede sıkıntı yaşarlar. Koyulan kuralların etkisini görmek istiyorsanız, sözlerinizi uygulayınız. Tutarlılık çocuğa güven ve kontrol hissi verecektir.

Ebeveynler çocuğun eğitiminde nasıl bir yol izleyeceklerini bilememektedirler bu konuda kendi aralarında anlaşmazlık yaşarlar. Genellikle genç anne-babalar, ilk çocuk yetiştirenler ve yeni evli çiftlerde bu durum sıkça görülür. Farklı çevre, değişik ruh durumları gibi nedenlerle bazen tutarsız olabilirsiniz. Bu durumu kabul edin ve suçluluk duygunuzu, endişenizi bir kenara bırakın. Disiplini çocuğa verirken anne- baba olarak tutarlı ve kararlı olun.

2.2.1.4.1.6. Aşırı Koruyucu Anne- Baba Tutumları

Aşırı koruyucu aileler çocuklarına gereğinden fazla özen gösterir ve kontrol eder. Aşırı koruyuculuk tutumu daha çok anne-çocuk arasında görülmektedir. Bütün kararları çocuk adına aile alır ve çocuğun üzerine titrerler, tehlike gördükleri ortamlardan uzak tutarlar, gelişimlerine uygun davranmalarına fırsat vermezler. Seçimlerine saygı gösterilmez ve söz hakkı verilmez.

Fazla ilgi ile karşılaşan çocuk kendini dünyanın merkezi olarak görür. Yaptıkları olumsuz davranışlarında da haklılık payı çıkarabilir. Anne ile çocuk arasında ki göbek bağı doğumda kesilmesine rağmen ömür boyu kesilmemiş gibi devam eden başka bir bağla birbirlerine bağlıdırlar. Bu tutumla anne farkında olmayarak olaylar karşısında objektif davranamaz yanlış davranabilir. Aşırı bağımlı, kendine güveni olmayan duygusal kırıklıkları olan bir birey olarak yetişir (Aydoğmuş vd.1990; Tarhan, 2012).

Koruyucu yaklaşım çocuğu aşırı bağımlı, özgüveni gelişmemiştir. Sosyal gelişimi zedelenir, toplum tarafından kabulleri zordur isyankâr olabilirler, tek başlarına karar alamazlar.

2.2.1.4.1.7. Reddedici Anne- Baba Tutumları

Çocuğun ihtiyaçlarını karşılamama, görmezden gelme bu tutumun başlıca özelliklerindedir. Anne- baba çocuğa ilgi, sevgi göstermez. Bu tutumun gelişmesinde cinsiyetin beklenenin dışında olması, çocuğun engelli olması, boşanma kararı ve anne babaların kendi ailelerinde olumsuz bir tutum ile yetiştirilmiş olmaları vb. söz konusudur (Gülay, 2010: 157).

Annesinin onu istemeden hamile kaldığını duyan çocuk, annesinin sevmediğini bu yüzden bağırdığını düşünebilir. Çocuğa kızıldığında seilmeyen birine benzetmek onu çok üzer. Kabul görmek için uğraşır durur. Onu koşulsuz kabullendikçe iletişiminiz daha iyi olacaktır. Eleştiren ve suçlayan anne- babalar kendi görüşlerini uygulamak için, takma isimler kullanmak çocuğun güven duygusunu zedeler, intikam almak için evde misafirler varken ya da gezmeye gittiğinizde beklemediğiniz davranışlar görebilirsiniz.

2.2.1.4.1.8. Mükemmeliyetçi Anne - Baba Tutumları

“Bu tutumda anne baba, çocuğunun her işte başarılı en iyi olmasını ister. Beklenti sadece başarı ve hata yapmamadır. Çocuğun bireysel farklılıklarını, ilgili isteklerini ihtiyaçlarını göz önünde bulundurulmaz. Kendi gerçekleştiremedikleri şeyleri çocuklarında görmek isterler. Çocukların kapasitesini zorlarlar” (Gülay, 2010: 156; Yıldırım, 2013: 181).

Çocuğun her işini ebeveynler üslenmekte dolayısıyla da bebeksi davranışlar devam etmektedir. Başarısızlık durumunda özel derslerle telafi edilmekte, kaldıramayacağı kadar yükler yüklemektedir. Tıpkı yetişkin gibi davranması beklenirken çocuğun hayal dünyasına ket vurulur. Anne-babayı model alan çocuk onlar gibi sert bir kişiliğe sahip olur hatayı kabul etmezler, eleştirel olmaları akranları tarafından sevilmez ve dışlanabilirler. Son yıllarda anne-babanın disiplin anlayışlarına değişik çözüm ve yöntemler geliştirilmiştir. Bunlar;

2.2.1.5. Mola Yöntemi

Anne babanın disiplin anlayışlarından bir diğeri mola yöntemidir. Dinleyici ve pekiştirici ortamdan uzakta geçirilen zaman olarak ta tanımlayabiliriz. Davranışın ciddiyetine göre 5 dakika ile 20 dakika arasındadır. Hızlı, pratik, her yaştaki çocuğa özellikle fiziksel şiddet içeren davranışları durdurmada, uygulanabilen sağlıklı bir yöntemdir. Uygulama sırasında mümkün mertebe, çocuğa ceza alıyormuş kanaatini verecek kızgın ses tonu ve yüz ifadesi kullanmamamız gerekir (Çankırılı, 2012: 84).

Molayı hakaret ve şiddet içeren tutumlarda kullanın, sıkıcı bir yer seçin, çocuğun olumsuz davranışlarında mola verin. Bu durum sadece çocuğa değil mola veren anne babaya da iyi gelir. Anne- babalar bu yöntemi çoğu zaman odaya gönderme şeklinde uygulamaktadır. Sert bir tonla “ odana git! Yaptığını düşün” demek etkili yöntem değildir. Bu tutum çocuğun hatasını düşünmesi yerine ebeveynlerinin yaptığı tavra duydukları kızgınlığa dönüşür.

Onlara zaman tanımak ve davranışlarını değiştirmeye hazır olduklarında tekrar denemeleri için fırsat vermek olduğunda mola verme yöntemi etkili bir yöntem olur. Olaylar karşısında ağlama, yalvarma, tutturmak, saldırganlık vb. davranışlarla karşılaşıldığında mola yöntemi başarı ile uygulanır. Ebeveynlerin çocuk eğitiminde sözlerden ziyade davranış önemlidir. Gözdağı ya da uyarmak yetmez uygulamaya geçmemiz lazım (Nelsen and Lott, 2001; Çankırılı, 2012).

Uygulanan bu tutum ve davranışların yanı sıra bazen de ebeveyn farkında olmadan çocuğu hayatının merkezi yapıyor ve her şeyi ona göre planlıyor.

2.2.1.6. Evlat koliklik

Genel olarak bizler, ebeveyn bağımlısı çocukları biliriz. Evlat bağımlısı anne babalar fazla dikkatimizi çekmez. Çocuklarda var olduğu zannedilen anne baba bağımlılığıdır. Davranış sapmasıdır. Bu güçlüye teslim olma ya da güçlüye yapışma şeklinde olur. Aklın gereğini değil duygularını gereğini yaparlar. Ama zamanla çocukları evlerin küçük hükümdarları haline gelir, her şeyi yönetmeye başlarlar. Her ihtiyacı karşılanan çocuklar bir süre sonra benmerkezci olurlar, hep almak isterler. Vermeyi öğrenmezler. Biraz daha büyüdüklerinde istekleri de büyür, zevk eşikleri giderek yükselir. Artık sıradan şeylerden zevk alamaz olur ve sıra dışı şeylere yönelmeye başlarlar (Güneş, 2014b: 55; Tarhan, 2012: 21).

Çocuklarımıza isteklerini kontrol altına almayı dur=düşün=yap mantığını öğretmek lazım. Ebeveynlerin görevi çocuklarını mutlu etmek değil, gerektiğinde hayır diyebilmektir. Bu durumda çocuk üzülür, ağlar ancak davranışlarının değişime uğraması için bazı durumlara katlanması gerekir. Çocuğuna karşı aşırı fedakârlık yapan anne babalar bu hatalarını düzeltmek için bir iş adamı gibi düşünmeli. Kar = zarar analizi yapmalıdır. Sevgi akıllıca verildiği zaman hayat verir, çocuğun pozitif yönde değişmesine, gelişmesine olanak sağlar. Hatasız çocuk büyütme mümkün değildir (Tarhan, 2012: 22)

2.2.1.7. Helikopter Anne- Baba

Anne çocuğun fiziksel ve kişisel gelişimi açısından vazgeçilmez bir öğedir. Onun eğitiminde birinci dereceden sorumludur. Fakat bazı anneler olayı abartır ve farkında olmadan çocuğun üzerine fazlaca düşerler, her şeyi düşünür yapar, her yere yetişmeye çalışır. Çocuk dünyanın kendi etrafında döndüğünü düşünür. Hayatın bütün yükü annenin omuzlarına yüklenir, her duruma yetişmeye çalışan anne bazı durumlarda yetersiz kalır. Buda çocuğun sorun çözme becerisini ve öz güveni geliştirmez. Mücadelecilik, girişimcilik ruhları etkilenir.

Hâlbuki çocuk hayatı karşılaştığı bazı durumlarda tek başına bırakılarak edineceği deneyimlerle kazanabilir. Onlara deneyerek yapma fırsatı verilmelidir.

2.2.1.8. Rehber Anne-Baba

Anne-baba olmanın sorumluluğunun büyük bir kısmına doğuştan sahibiz. Sevgi ve özen içgüdüselidir. Onlar her ne olursa olsun ailelerinin sevgi ve ilgisine ihtiyaç duyarlar. Rehber anne-babalar, yetişkinlerin bir çocuğun kendine özgü yeteneklerini nasıl keşfedeceklerini gösterir. Ebeveynler olarak biz, çocuğun ilk ve en önemli rehberiyiz. Çocuk istediği gibi değil, yetiştirdiğin gibi olur. Anne-babalar rehberlik gibi özel bir role sahiptir. Onların isteğiyle yeteneğin ve ilginin gelişmesi beklenebilir. Bu durum belirleyici bir faktördür. Bazı yetişkinler çocuklarının seçimlerine yön vermeye çalışırsa çocukta yeni aktivitelerin oluşması güçleşir. Onların becerilerini geliştirmelerine fırsat verir (Brut and Perlis, 2001; Kalkınç, 2007).

Sorumlu ebeveynlik kendimiz ya da güvendiğimiz kişi tarafından çocuğumuzun gözetimi ve denetimi gerektirir.

2.2.2. Okul Öncesi Eğitimin Etkisi

“Bireyi yaşama hazırlayan ve toplumun tamamını kapsayan eğitim bir gereklilik olarak ifade edilebilir. Eğitim; okumayı, yazmayı ya da belli bir konuda gerçeği hatırlamayı öğrenmekten çok daha geniş bir süreci kapsar. Öğrenme bir bilim değil sanat olduğunu öğrenmeliyiz” (Williams, 2002: 43).

XIV Milli Eğitim Şurasın da (1993: 3).Okul öncesi eğitimin tanımı ve kapsamı şu şekilde ifade edilmiştir. Okul öncesi eğitimi 0-72 ay grubundaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun zengin uyarıcı çevre, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini destekleyen, kendilerini toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan temel eğitimin bütünlüğü içerisinde yer alan bir eğitim sürecidir.

OÖE; çocuğun doğduğu günden ilkokula başladığı güne kadar geçen yılları kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarında önemli bir yeri olan bedensel, psiko-motor, sosyal-duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamladığı verilen eğitimle kişiliğin şekillendiği gelişim ve eğitim sürecidir (Aral, Kandır, Can Yaşar, 2003).

OÖE; doğumdan ilkokulun başlangıcına kadar olan çocukluk yıllarını içine alan; bu yaş çocuklarının bireysel özelliklerine ve gelişimsel düzeylerine uygun, zengin uyarıcı çevre olanakları sağlayan; onların tüm gelişimlerini toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda, en iyi biçimde yönlendiren bir eğitim sürecidir (Oğuzkan ve Oral, 1997).

OÖE ile ilgili verilen tanımlarda ortak noktalar; 0-72 ay çocuklarının doğumdan ilkokula başladığı süreyi içine alan ve tüm gelişim süreçlerinde onları kültürel değerleri doğrultusunda yönlendiren, ileriki yaşamı için temel olan eğitim süreci olduğu görülmektedir.

“Ailede ve kurumlarda verilen OÖE çocuğun doğumuyla birlikte ailede başlar zamanla ailenin gelişimsel gereklilikleri yeterince karşılayamaz, bu durum da okul öncesi kurumlara ihtiyaç duyulur. Çocukların gelişim alanlarını ve toplumsal değerlerini uzman bir kadroyla ve profesyonel bir kurumla kazandırabiliriz” (M.E. B, 2013).

Türkiye’de 2012 yılında uygulamaya konulan 4+4+4 olarak isimlendirilen düzenleme kapsamında ilkokula başlama yaşı yeniden belirlenmiştir. Böylece OÖE başlama yaşı da bu değişiklikten etkilenmiştir. Bu düzenlemelere bağlı olarak da önce farklı yönetmeliklere bağlı olan okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları 26 Temmuz 2014 tarihli resmi gazetede yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği ile aynı yönetmelik altında birleştirilmiştir. Belirtilen yönetmelikte ilkokulların birinci sınıfına, kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı sonu itibarıyla 66 ayını dolduran çocukların kaydının yapılacağı ve gelişim yönünden ilkokula hazır olduğu anlaşılan 60- 66 ay arası çocukların da velisinin yazılı isteği üzerine ilkokul birinci sınıfa kaydedileceği belirtilmektedir. Ayrıca 66- 68 aylık çocukların velilerin verecekleri dilekçe ile 69- 71 ay arasında olan çocukların ise ilkokula başlama hazır olmadıklarını belgeleyen sağlık raporu ile okul öncesi eğitime yönlendirilebilecekleri ve ya kayıtlarını bir yıl erteleyebilecekleri ifade edilmektedir (Kantarcı, 2016: 3-4).

Bu konuyla ilgili Milli Eğitim Bakanlığı [M.E. B] verileri incelendiğinde okul öncesi eğitimi okullaşma oranları aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. Okul öncesi verileri (2012-2016)

Öğretim yılı	Okul sayısı	Şube sayısı	Öğrenci sayısı	Öğretmen sayısı
2012-2013	27.197	61.920	1.077.933	62.933
2013-2014	26.698	63.273	1.059.495	63.327
2014-2015	26.972	67.387	1.156.661	68.038
2015-2016	27.793	71.003	1.209.106	72,228

Kaynak: Milli Eğitim istatistikleri (2012-2016) derlenmiştir.

30.03.2012 tarihli ve 6287 sayılı Kanun ile 2012-2013 öğretim yılından itibaren 12 yıllık kademeli zorunlu eğitime geçilmiştir. 2012-2016 yılları arasında net okullaşma oranlarına bakıldığında OÖE’ de okullaşma oranlarının beklenen artışı göstermediği görülmektedir. Nedeni ise fiziki kapasite, derslik, öğretmen veya çağ nüfusunun dönemin ihtiyaçlarını karşılayamaması ile ilgili olduğu düşünülebilir.

2.2.2.1. 36-72 Ay Arası Çocukların Gelişimsel Özellikleri

EÇD sosyal duygusal, fiziksel vb. gelişim alanları çok hızlı gelişir ve gelişim sürecinde yaşlara göre farklılaşma gözlemlenir. Buna göre:

3 yaş çocuğu öğrenme amacıyla sürekli konuşur ve soru sorar. Düşünme, hafıza, dil, iletişim, yardımlaşma gibi alanlarda gelişime olur. Bu yaş çocuğu büyük ölçüde benmerkezcidir,(Egosantrik). İnatlaşma üst seviyededir. Çocuk bu dönemde işini kendi yapabilmekte ve bazı bedensel hareketleri rahatlıkla gerçekleştirebilmektedir. Çocuğa bazı tutumları karşısında yaptırımlar uygulamak yerine dikkatini dağıtmalı ve sakinleştikten sonra doğru davranış gösterilmelidir.

EÇD’de çocuk yetişkinlerle oyun oynamaktan zevk alır. Diğer çocukların oyunlarını izler ve bazen kendi kendine oynamayı tercih eder. İnatlaşma davranışı 2-3 yaşlarda görülür. Kendini ifade etmede başarılı olsa da çoğu zaman zorluklar yaşar. Bu nedenle 3 yaş civarında bazen konuşma bozuklukları yaşanabilir.

4 yaş çocuğu duygularını rahatlıkla ifade eder, oyun oynar ve kararlar alır, oyunlar için istekli olur, grup oyunlarına katılır, alınan kararlara uyum sağlar, sohbete dair olmak ister, anlatılan bir hikâyeyi tekrarlar, yaşadığı şehri ve oturduğu caddeyi söyler.

“Beden aktiviteleri iyice güçlenmiştir ve birçok hareketi yapabilir. Hayal gücü içinde aynı hareketlilik geçerlidir. Diğer çocuklarla bir arada olmaktan hoşlanır. Ancak şunu unutmamalısınız ki çocuk tercihini çoğunlukla grup yönünde değil bireysel oyun ve faaliyetlerinden yapmaktadır” (Ryan, 2001: 163).

5 yaş çocuğu ebeveynin adını bilir, doğum günü, telefon numaraları gibi bilgileri rahatlıkla söyler. Geçmiş ve gelecek arasında anlam kurabilir. Somut kavramlardan soyuta geçiş başlar. İlgi ve istekleri çevreye yönelir. Bahçe oyunları önem kazanmış ve öncelikli hale gelmiştir. Sınırlı oyun alanları yerine, geniş ve rahat oyun alanları çocuğun gelişimi açısından da çok önemli ve etkindir. Yapacağı bir etkinliğin % 50 – 75’ini tamamlar ve bilişsel gelişimin çok hızlı geliştiğinin göstergesi olan bu durum çocuğun birçok zihinsel etkinlikleri kavramasının göstergesidir.

“6 yaş çocuğu beden kontrolü iyice gelişmiş olan çocuk kendinin farkındadır ve bitmek tükenmek bilmeyen bir enerjiye sahiptir. Çocuk etrafındaki nesnelere, varlıkları tanıma çabasıdır bunun içinde sürekli keşif denemeleri yapar başarıya ulaştıkça da öğrenmeleri gerçekleşmektedir “(Şeker, 2016: 98).

6 yaşına giren çocuk EÇD’ne ait olaylar karşısında itiraz etmeleri, rica ve komut sözlerine karşı koyma tutumları tekrar yaşanır. İlkokul dönemine girmeleri bu tutumun görülmesinde çevresel bir neden olmaktadır. İyi ve olumlu bir iletişimle aşılabilecek bu geçici durum da çocuklarımıza yardımcı olmalı ve onları hayata hazırlayacak rehberliği yapmalıyız.

2.2.2.2. Okul Öncesi Eğitimin Dünyada ve Türkiye’de Tarihsel Gelişimi

OÖE’min Dünyada ve Türkiye ‘de tarihsel gelişimi farklılık göstermiştir. Bunun nedenleri; Kültürel yapı, inançlar, yaşam felsefesi ve doğa şartları diyebiliriz.

2.2.2.2.1. Dünya’da Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Eğitimin dünyadaki tarihsel gelişimine bakıldığında çocuk eğitiminin neredeyse dünya var olduğundan beri bütün medeniyetlerin konu olduğu ve 0-6 yaş arasında çocukların eğitiminde kültürel yapı, inançlar, yaşam felsefesi ve doğa şartlarının etkili olduğu görülmektedir. Bu kapsamda neredeyse 19.yy’a kadar çocuk eğitimine ailenin ve özellikle anne babanın rehberliğinde devam edildiği görülmektedir” (Kantarıcı, 2016: 3).

Mısır, Çin, İran ve İsrail medeniyetlerinde çocuğun bakım ve eğitimden anne sorumludur. Yunan medeniyetlerinde 17.yy’a kadar olan süreçte çocuklar statü sahibi bile değildiler, kişinin

zihninde çocuk kavramı yoktu. Hatta çocuklar boğuluyor ve öldürülüyordu. Batı Rönesans'la birlikte her çocuğun özerk bir kişi olduğu görüşü kabul görmüş. Anne -babalar çocuklarını kurtarmak için inanılmaz emek sarf etmiştir.

Ortaçağ Avrupa'sında çocuk sosyal yaşamın dışında kalmıştır. Eğitim tarihlerine bakıldığında Hristiyanlığın ve kilisenin büyük etkisi olduğu, kötü olarak doğan çocuğun içindeki kötülüğü ancak kilisenin desteği ile çözüleceği kanaati yaygındı. Okul öncesi dönemdeki çocuk sert disiplinle eğitilebileceği ve böylelikle iradelerinin kırılacağı düşünülürdü.

18.yy.da Anne- baba yokluğunda çocukların olumsuzluklarla karşı karşıya gelmemeleri için özel kuruluşların açıldığını görüyoruz. Böylece OÖE kavramı kurumsal kimlik kazanmaya başlamıştır. Frobel ,Pastelozzi ve Montessori gibi düşünürler eğitim yöntem ve müfredatları geliştirerek günümüz eğitiminin temellerini atmışlardır (Atli, 2014).

19.yy. ve 20.yy. Avrupa'da eğitimde gelişme dönemidir. İnsanlar sanayi devrimiyle birlikte çalışma hayatına girmeleri, devamında ihtiyaçtan doğan çocuk evlerinin açılması süreci hızlandırmıştır. Çocuklarla ilgili konuların konuşulmaya başlanması, çağdaş eğitim akımlarının oluşmasına da neden olmuştur.

2.2.2.2.2. Türkiye'de Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi

İnsanoğlu yaşamın var olmasından çeşitli şekillerde çocuğun hayatında ve eğitiminde yer almıştır. Türk toplumu toplayıcı kültüre sahip olduğu için temel hayat becerilerini aile büyüklerinin yanında ve onlardan öğrenirler. Usta-çırak mantığı ile çocuklara yaşam becerileri kazandırılıyor ve dünyada kalma mücadelesi öğretiliyor.

Tarım ve hayvancılık Türklerin düzenli yaşama geçmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu da haliyle işbölümünün gerekliliğini vurgulamaktadır. Aile büyüklerinden iş göremeyecek kadar yaşlı olanlar çocukların eğitimini ve bakımını üstleniyorlardı. Onlar çocukların ilk öğretmenleri ve rehberleriydi.

“Arapların Talaş savaşında Çinlilere üstünlük sağlaması ile Türkler arasında da İslamiyet yayılmaya başlamıştır. Bu durum toplumsal, sosyal ve kültürel hayatı etkilemeye başlamıştır. “(Arslan, 2009).

Çocuk eğitiminde İslamiyet'in etkileri görülmeye başlamış, dininin kural ve emirleri yeni nesillere öğretilip, aktarılması ve yaşam biçimine dönüşmesi eğitimin amacı olmuştur. Zamanla medreseler yaygınlaşmış ve buralarda eğitim

gören âlimler okul öncesi eğitimin temelini oluşturmada etkili olmuşlardır. Çocukların küçük yaşlardan itibaren anne sütü ile beslenmeleri, dövülmeden sevgi ile eğitilmeli, oyun oynamalarına fırsat verilmesi gibi düşünceler küçük yaşlardaki çocukların bakım ve eğitimine yönelik çok önemli noktaları vurgulamaktadır (Ünivar ve Pişgin Çivik, 2016).

2.2.2.3. Okul Öncesi Eğitimin Amaçları

Türk Milli Eğitimin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk İnkılâp ve ilkelerine ve Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk Milleti'nin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek,
2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren ve topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek,
3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirmek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak,
4. Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu arttırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milleti'ni çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (M.E. B, 2013).

Milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak okul öncesi eğitiminin amaç ve görevleri ise şunlardır:

1. Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,

2. Onları ilkokula hazırlamak,
3. Şartları el verişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak,
4. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel
5. Okul konuşmalarını sağlamaktır.

“Okul öncesi dönem yaşamın temelidir. Bu dönemde öğrenme hızı çok yüksektir. Her yaş grubunun genel gelişim özellikleri o yaş grubundaki tüm çocuklar için ortaktır; ancak her çocuğun kendine özgü olduğu da unutulmamalıdır” (M.E. B,2013) . Her birey doğduğu günden itibaren eğitim hakkına sahiptir. EÇD’de çocuğun öğrenme ve gelişme potansiyeli çok hızlıdır. Edinilen davranışların birçoğu çocuğun kişilik yapısını, inanç ve diğer yargılarını şekillendirmekte, fiziksel gelişiminin de temellerini atmaktadır.

Çocuğun hayatını etkileyen bu dönem ciddi anlamda önemsenmeli ve sonraki sosyal, duygusal yaşamında temel olduğu unutulmamalıdır.

OÖE’i gerekli kılan unsurları şu şekilde gruplayabiliriz; çocuk bakımı ve eğitimi konusunda toplumdaki farkında lığın artması kadının ev dışında çalışması, dezavantajlı çocukların bulunması, çekirdek aile yapısında akraba ve yakınlarının çocuk bakım desteğinin azalması, ebeveynlerin çocuk yetiştirmede karşılaştıkları güçlükleri aşmada desteğe ihtiyaç duyması, çocukların diğer çocuklarla birlikte olma ihtiyaçlarının karşılanmasıdır.

“Çocuklarımızın sağlıklı bir beyin gelişimine sahip olmaları için sağlıklı beslenmesi, zengin bir uyarıcı çevre içinde olması ve yeni öğrenme fırsatlarının sunulması keşif denemeleri yapmalarına olanak sağlanması gerekmektedir “(M.E. B, 2013).

Okul öncesi kurumlarına [OÖEK] giden çocuklar yaşlılarıyla birlikte olur ve grup oyunlarına katılırsa benlikleri gelişir ve sosyalleşir. Ayrıca ebeveynlerin çocuk yetiştirmede karşılaştıkları sorunları aşmada OÖEK’ da ki yetkili kişiler destek olur ve destek olmadığı durumda ise kişilere yönlendirir. Ekonominin en önemli kaynağı insandır. İnsana yapılan yatırımın geri dönüşü hem sosyal, hem de ekonomik açıdan olmaktadır.

Anne Çocuk Eğitim Vakfı [AÇEV] ve Eğitim Reformu Girişimi [ERG] (2013) tarafından hazırlanan erken çocuk eğitimi ve 4+4+4 düzenlemesi adlı raporda üniversite eğitimi getirilerinden çok OÖE’min bireysel ve toplumsal getirilerinin daha yüksek olduğu ifade edilmiştir. Bireye ve ülke ekonomisine yapacağı faydalar düşünüldüğün de bu alan önemli bir yatırım aracı olarak görülebilir.

Bütün ülkeler geleceklerini garanti altına alabilmek, gerekli olan insan gücünü yetiştirmek amacıyla eğitime daha da önem vermekte ve daha fazla kaynak ayırmaktadır. Dünyanın neresinde olursa olsun, her çocuğun gelişimsel özellikleri dikkate alınarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bilimsel ve planlı düzenleme ile yapılan OÖE hizmeti, tüm eğitim sisteminin en önemli basamağıdır.

İnsan yaşamında algının ve duygunun yoğun olarak kullandığı en önemli dönem erken çocukluk yıllarıdır. Bu dönemde OÖEK'nin ve ailenin etkisi çok büyüktür. İlk sosyal çevre aile olduğuna göre aile ve çevrenin etkisi çocuğun gelecekteki yaşamını olumlu ya da olumsuz olarak etkilenmektedir. Ailenin, iletişimi, disiplini, tutum ve davranışları çocuğun bilişsel, sosyal, duygusal algılarının şekillenmesinde önemli bir faktör olarak karşımıza çıkar.

“Çocuklarımızın sağlıklı bir beyin gelişimine sahip olmaları için sağlıklı beslenmesi, zengin bir uyarıcı çevre içinde olması ve yeni öğrenme fırsatlarının sunulması keşif denemeleri yapmalarına olanak sağlanması gerekmektedir” (M.E. B, 2013).

OÖEK'na giden çocuklar akranlarıyla birlikte olarak, grup oyunlarına katılarak benlik kavramlarını geliştirmek, sosyalleştirmektedir. Zengin öğrenme ortamlarında yaşadığı deneyimler sonucu bilişsel, duygusal ve motor becerilerini artırarak dil gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir.

Ayrıca ebeveynlerin çocuk yetiştirmede karşılaştıkları sorunları aşmada okul öncesi eğitim kurumlarındaki yetkili kişiler destek olur ve destek olmadığı durumda ise kişilere yönlendirir. Buna göre 36-72 aylar arasında çocuğun gelişiminde hem ailenin, hem de OÖEK'nin önemi büyüktür.

“Dünya Bankası [WB] (1995) ve Nüfus Referans Bürosu [PRB] (2001) gelişen ülkelerin en önemli varlığının eğitilmiş kadın olduğuna kararına varmıştır. WB ve PRB'e göre kadın eğitimi ekonomik gelişme ve aile planlamasının da uzun dönemli yatırımdır” (Bora ve Taş, 2017). Ekonominin en önemli kaynağı insandır. İnsana yapılan yatırımın geri dönüşü hem sosyal, hem de ekonomik açıdan olacaktır.

2.3. İlgili Araştırmalar

Okul öncesi eğitim öğrencilerinin [OÖEÖ] anne-baba algıları incelendiğinde çocuğun ilk sosyal çevresini oluşturan ailenin ve okulun etkisinin büyük olduğu söylenebilir. Konuyla ilgili ülkemizde ve yurt dışında yapılan araştırmalar kronolojik sırayla incelendiğinde;

Baldwin ve arkadaşları (1945). “Aile İçindeki Otoriter ve Demokratik Tutumları ve Bu

Tutumların Çocuk Üzerindeki Etkileri” araştırmalarında otoriter ve demokratik aile ortamında büyüyen çocukların birçok yönden birbirinden farklılık gösterdiği tespit etmişlerdir. Demokratik aile ortamında büyüyen çocuklar, otoriter aile ortamında büyüyen çocuklara nazaran aile içerisinde sürekli keşfetmeye ve deneme yanılma yolu ile öğrenmeye teşvik edildiği görülmüştür. Demokratik tutum izleyen anne-babaların çocukları aynı zamanda saldırgan, korkusuz, kurallara uymayan ve lider olma özelliği taşıyan çocuklar oldukları görülmektedir.

Landis and Stone (1952). “Otoriter ve Demokratik Ailelerden Gelen Çocukların Problem Sayısını Karşılaştırma” araştırmalarında 250 maddelik bir problem tarama listesi kullanılmış, demokratik ailelere nazaran otoriter ailelerden gelen çocukların daha fazla problem işaretleyen grubu oluşturdukları görülmüştür. Otoriter ailelerden gelen çocuklarda evden kaçma, iç veya dış çatışmalar, otoriteye körü körüne boyun eğme ve saldırganlık eğilimlerine rastlanmıştır. Demokratik ailelerden gelen çocuklarda ise kararlı, bağımsız ve kendi kendilerini yönetebilme de başarılı oldukları görülmüştür.

“Baymur (1961). “Sosyal Uyum Problemleri” üzerine yapılan araştırma lise ve dengi okullara devam eden öğrencilerle yapılmış ve erkek öğrencilerin kızlara oranla daha problemleri olduğunu görülmektedir.”

“Peterson ve arkadaşlarının (1961). “Aile Tutumları ve Çocukta Davranış Problemleri”ni incelemişler ve otoriter anne-baba tutumu çocuklarda, utangaçlık, aşırı içe kapanıklık, okuldan kaçma, çalma gibi olumsuz özelliklerin ortaya çıkmasına neden olduğu görülmüştür.”

“Baumrind and Black (1967). “Anne -Baba Tutumlarının Okul Öncesi Çocuklarının Kişilikleri Üzerine Olan Etkisi”ni incelemişlerdir. Çocuklarına ilgi ve sevgi gösteren ebeveynlerin çocuklarının daha özerk olduğu tespit edilmiştir.”

Kuzgun (1972). “Otoriter, Demokratik ve İlgisiz Anne-Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi ” adlı araştırma üniversite öğrencileri ile yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, demokratik anne-baba tutumu ile yetişen gençler kendini gerçekleştirebilmesi için en uygun ortamı bulmakta. Otoriter anne-baba tutumunun ise bireyin kendini gerçekleştirmesini engellediği. İlgisiz anne-baba tutumlarında kişiye olumsuz etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Başaran (1974). “ Toplumumuzun Sosyo-Kültürel Şartlarına İlişkin Olarak Çocukların Kız Veya Erkek Oluşlarının Psiko-Sosyal Gelişimlerini Etkileyip Etkilemediği, Eğer Etkiliyorsa Bunun Hangi Alanlarda ve Ne Derecede Olduğu “ incelenmiş. Araştırma Ankara ilinde 7-11

yaşlarında ilkokula devam eden öğrencilerle yapılmıştır. Uygulanan psiko-sosyal gelişim ölçeği sonuçlarına göre, kız ve erkek öğrenciler arasında çeşitli davranışlar bakımından, önemli farklılıklar görülmüştür.

Uluğtekin (1977). “Annelerin Red-Kabul ve Serbestlik Tanıma-Kısıtlama Davranışlarıyla Çocukların Saldırganlık ve Bağımlılık Eğilimi Davranışları Arasındaki İlişkisi ”incelenmiş, Araştırma sonuçlarına göre, reddedici-kısıtlayıcı annelerin çocuklarının, kabul eden-serbestlik tanıyan annelerin çocuklarına göre saldırganlık davranışlarının yüksek olduğu görülmektedir.

Korkmazlar (1980) . “5-6 Yaş Okul Öncesi Çocukların Bilişsel Düşünme Tarzları İle Ailenin Çocuk Yetiştirme Tutumu Arasındaki İlişkisi ” incelenmiş. Araştırmayı 20 erkek, 20 kız toplam 40 okul öncesi öğrencisi ve onların anne-babaları oluşturmaktadır. Çocuklar için şekilleri yerleştirme testi ve wechslers analytic triad [WAT] testi uygulanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, ailenin çocuk yetiştirme tutumları ile çocukların bilişsel düşünme tutumları arasında kısmen ilişki görülmüştür.

Razon (1980).” Annesi Çalışan ve Çalışmayan Çocukların Anneyi Algılama Biçimleri” çalışmalarında ilkokula giden 9 yaş grubu 176 çocuğa L. Jackson’un Family Attitudes Testi’ni uygulamış, araştırmada annesi çalışan çocukların çalışmayanlara oranla aile ilişkilerinde anne figürünü algılama şekli ve duygusal gelişimleri açısından olumsuz etkilendikleri görülmüştür.

“Onur (1981). “Çocuklarda Kendine Güven” araştırmasında, anne-baba tutumlarını; benimseyici-itici, demokratik-baskıcı, bağımsızlığı geliştirici-ket vurucu olmak üzere üç boyutta incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, kendine güvenin gelişmesindeki en önemli etkenin benimseyici tutum olduğu görülmektedir.”

“Kılıççı (1981). “Üniversite Öğrencilerinin Kendilerini Kabullerini Etkileyen Bazı Değişkenler” adlı araştırmasında, demokratik ailelerde büyüyen gençlerin, otoriter ortamda büyüyen gence göre kendilerini kabul seviyelerinin daha yüksek olduğunu görülmektedir.”

Güneysu (1982). “Anne-Babanın Çocuklarına Karşı Tutumları, Çocukların Anne-Babalarını Nasıl Algıladıkları ve Algılanan Bu Tutumlardan Çocukların Kişilik Gelişimlerinin Nasıl Etkilendiği” araştırmalarında ilkokul dört ve beşinci sınıfa devam eden 229 kız ve erkek çocukla çalışmış ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ile anne-baba tutumları arasında önemli bir ilişki bulmuştur. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklar, sosyo-ekonomik düzeyi yüksek çocuklara oranla anne ve babaları tarafından daha az sevildiklerini ve daha fazla cezalandırdıklarını düşünmektedirler.

Hazzard and Margolin (1983). “Ebeveyn Davranışlarını Çocukların Algılaması” adlı çalışmalarında , çocukların anne-babalarını algılamalarını; toplam 18 tavidan oluşan 9’u negatif tavır, 9’u pozitif tavır olan anne-baba algılama envanteri”ni (PPI) kullanarak belirlemişlerdir. Araştırma, 5-13 yaşlan arasında olan 32 kız, 43 erkek olmak üzere toplam 75 çocuk ve onların aileleri ile yürütülmüştür. Çocukların ve anne-babanın cinsiyeti önemli bir faktör olarak görülmüştür. Erkek çocuklar aileleri hakkında kız çocuklara kıyasla daha fazla olumlu algılama içinde olurken, araştırmaya katılan bütün çocuklar annelerini babalarına kıyasla daha negatif algıladıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Fisher and Lazerson (1984). “Farklı Toplumsal Sınıflara Ait Ebeveyn Davranışlarının Çocuklar Üzerindeki Etkisinin Farklı Olup Olmadığı” konusunu incelemişlerdir. Alt sosyo-ekonomik düzey ve orta sosyo-ekonomik düzey ele alınmış, alt düzeydeki ebeveynler çocuklarına itaat etme, otoriteye saygı, temizlik ve düzen gibi değerlere yönelik baskı yaparlarken, orta düzeydeki ebeveynler, merak, öğrenmeye istekli olma ve kendini kontrol etme gibi konulara önem verme eğilimindedirler.

“Kızıltan (1984). “Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarının Çocukların Uyum Düzeylerine Etkisi” araştırmasında, demokratik anne-babaların çocuklarının; koruyucu, ilgisiz ve otoriter anne-babaların çocuklarına oranla uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.”

“Topalak (1985). “Annesi Çalışan ve Çalışmayan Sekiz Yaşındaki İlkokul Üçüncü Sınıfta Okuyan Çocukların Psiko-Sosyal Gelişimlerini Karşılaştırması” araştırmasında psiko-Ssosyal gelişim testi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre; annenin çalışmasının çocuğun psiko-sosyal gelişimi üzerinde olumlu etkisi olduğu görülmektedir.”

İrmak (1995). “Beş-Altı Yaş Grubu Çocuklarda Doğuş Sırasının Uyum Problemleri İle Olan İlişkisi” araştırmasının bulgularına göre, altı yaş grubunda; büyük çocukların %66’sında, küçük çocukların %95’inde, tek çocukların %79’unda uyum problemi olduğu görülmüştür. Beş yaş grubunda; büyük çocukların %100’ünde, küçük çocukların %65’inde, tek çocukların %40,5’inde uyum problemleri görülmüştür.

Ömeroğlu (1996). “ Annenin Sosyo-Kültürel Düzeyde Çocuk Yetiştirme Tutumları” adlı araştırmasında annelere anket uygulanmıştır. Araştırmayı sıfır-altı yaş grubu çocuğu olan 50 köy, 53 kent toplam 103 anne oluşturmuştur. Kentteki annelerin köydeki annelere göre çocuklarıyla daha fazla ilgilendiği, daha az geleneksel tutumda olduğu, daha demokratik olduğu tespit edilmiştir.

Kochanska (1997). “Annelerin Ebeveynlikleri ve Çocuklarına Karşı Davranışları” adlı araştırma toplam 103 anne ile yapılmıştır. Araştırmada annelerin kişiliklerinin ve tutumlarının çocukların gelişimlerine olan etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda negatif duyarlılıkları ve uyumsuzlukları yüksek olan annelerde çocukların kuralları daha az içselleştirdiği, denetimi yüksek olan annelerin çocuklarının ise daha güvenli oldukları ve bağlılık kurallarının daha iyi yerleşmiş olduğu gözlenmiştir.

“Kowal ve Kramer (1997). ”Ailelerin Çocuklarına Karşı Tutumlarının Farklılaşmasını ve Çocukların bu Farklılaşan Tutumları Nasıl Algıladığı” çalışmalarında kardeşi olan çocukların anneleri tarafından sevilmediklerini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.”

Denham ve Mitchell (1997). “ Ebeveynlerin Okul Öncesi Çocukların Duygusal Gelişimlerinde Doğrudan ve Dolaylı Etkilerin İncelenmesi ” araştırmalarında Amsterdam da yaşayan okul öncesi eğitim kurumuna giden 31-74 aylar arasındaki çocuklara sahip 60 anne,49 baba ile çalışmışlardır. Ailelerin eğitim düzeyi ortalama lise düzeyinde ve çocukların ise kız erkek dağılımı eşit sayıdadır. Çalışma grubundaki annelerin 8’i bekârdır. Verilere ev ziyaretleri yapılarak bireysel gözlem ve anket uygulanarak ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre; bekâr annelerin çocuklarının duygusal gelişimleri ilk yıllarda akranlarından geride olsa da, anne bilinçli ve eğitilmiş ise bu açık ileriki yıllarda kapandığı görülmüştür. Anne ve babayla yaşayan çocukların duygusal gelişimleri ise doğrudan aile dolaylı olarak ta akranlar ve öğretmenlerin etkilediği görülmektedir.

Diri (2000). “İlköğretim 3-5. Sınıf Öğrencilerinin Anne-Baba algılarının inceleme’ çalışmalarında ve 51’i kız, 51’i erkek toplam 102 öğrenci ile çalışmıştır. Araştırmada çocuklara anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre; çocukların anne-baba algılarını ebeveynin tutum ve davranışlarının etkilediği görülmüştür. Araştırmaya katılan çocukların %37.25’i annesinin kendisine daha fazla zaman ayırmasını beklerken, bu beklentinin babadan %41.17, çocukların %60.78’i annesinin kendisi için her şeyi yapabileceğini, babası için bu oran %52.92 olduğu görülmüştür. Çocuklarda anne algısı; yemek ve temizlik yapan, baba ise işe giden, televizyon izleyen kişi olarak ifade edilmiştir.

Dursun (2010). “Okul Öncesi Dönemde Çocukların Davranış Problemleri İle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki” çalışmasında Burdur İl Merkezindeki okul öncesi eğitim kurumlarına giden 5-6 yaşlarında 233 çocuk ve anne-babalarıyla çalışılmıştır. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, çocukların davranış problemlerinin taramak için okul öncesi davranış sorunları tarama ölçeği kullanılmıştır. Anne-baba tutumlarını ölçmek için ise aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ölçeği kullanılmıştır. Analizlerde genç

anne ve babaların aşırı koruyucu ve sıkı disiplinli olduğu, ebeveynlerin eğitim düzeyi yükseldikçe aşırı kontrol ve sıkı disiplin tutumlarının azaldığı görülmüştür. Çalışmayan ebeveynlerin çalışanlara göre daha disiplinli ve koruyucu olduğu görülmektedir. Ebeveynin yaşı arttıkça çocuklardaki kaygı düzeylerinde artmaktadır.

Aktaş Özkafacı (2012). “Annenin Çocuk Yetiştirme Tutumu İle Çocuğun Sosyal Beceri Düzeyi Arasındaki İlişki” çalışmasında İstanbul ilinde ki MEB’e bağlı anaokullarına devam eden 6 yaşında 33 çocuk ve anneleri ile çalışılmıştır. Araştırmada; annenin demokratik tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasında istatistiksel olarak pozitif yönde bir ilişki görülmüştür.

Güven ve Erden (2013). “Çocuğun Algıladığı Evlilik Çatışması ve Davranış Sorunları” çalışmalarında nicel yöntem kullanılmış, 266 çocuk ve bu çocukların anneleri ile çalışılmıştır. Araştırma verileri çocuğa ve annesine uygulanan iki farklı ölçekle toplanmıştır. Araştırmada; çocuklar evlilik çatışmalarını çok sık ve yoğun algılamışlar, ailenin bütünlüğüne yönelik tehdit olarak yorumlamışlardır. Çocuk aile çatışmalarından kendini sorumlu tutmuş ve ebeveyne karşı gelme gibi birçok davranış sorunu ortaya çıkmıştır.

Derman ve Başal (2013). “ Okul Öncesi Çocuklarında Gözlenen Davranış Problemleri İle Ailelerin Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki ” çalışmalarında anaokuluna devam eden 5-6 yaş çocuklarından 532’si kız, 580’i erkek toplam 1012 çocukla çalışmışlardır. Araştırmada davranış problemi gösteren çocukların %53,6’sını erkekler, %46,4’ünü kızlar oluşturmuştur. Ailenin tutum ve davranışlarının çocuklarda olumsuzluklara nende olduğu görülmüş, davranış problemleri olarak da sıklıkla içe kapanıklık, aşırı hareketlilik, iştahsızlık davranışlarının yer aldığı görülmüştür.

Yoon, Seohee ve Sung, Jihyun (2014). “Annenin Ebeveynlik Etkisinin Çocukların Duygusal Düzenlemelerine Etkisi: Annenin, Babanın Çocuğun Gelişimine Katılımı Konusundaki Algısı” çalışmasında 4-5 yaşlarında okul öncesi eğitim alan çocuğa sahip 292 Koreli anneye anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda her ne kadar baba çocuğun duygusal gelişimine katkı sağlasa da, annenin katkısını daha fazla olduğu görülmüştür.

Aytekin, Artan, Bencik Kangal, Çalışandemir ve Özkızıllı’nın (2016). “Çocukların Anne-Babalarına Yönelik Algılarının İncelenmesi” çalışmaların da; 4-6 yaş okul öncesi eğitim kurumlarına giden toplam 579 çocukla çalışılmış ve anne ve babayı algılamalarına yönelik şu sonuçlara ulaşılmıştır. Çocuklar anneyi çocuğuna bakım sağlayan, ev işi yapan, mutfakta vakit geçiren; babayı ise işe giden, televizyon izleyen, salonda/oturma odasında vakit geçiren olarak düşündükleri görülmüştür.

Dereli ve Dereli (2016). “Ebeveyn Çocuk İlişkisinin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Psiko-Sosyal Gelişimlerini Yordaması “çalışmaların da Eskişehir ilinde MEB’e bağlı anaokullarına devam eden 4-5 yaş Aralığında 210 çocukla çalışmışlardır. Veriler demografik bilgi formu ve ebeveyn-çocuk ilişkisi ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda; ebeveyn-çocuk ilişkilerinin olumlu ilişkiler ve çatışma boyutlarının çocukların psiko-sosyal gelişimlerinin önemli düzeyde yordadığı bulunmuştur. Ayrıca ebeveyn-çocuk ilişkilerinin, çocukların anne-babasının öğrenim düzeyine ve ailenin gelir düzeyine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Kırman ve Doğan (2017) . “Anne-Baba Çocuk İlişkileri: Bir Meta-Sentez Çalışmasında 0-6 Yaş Çocuğu Olan Anne-Babaların Çocukları İle İlişkileri, Yetiştirme Tutumlarının Çocuk Üzerindeki Etkileri” araştırmalarında Türkiye’de son on yılda yapılmış çalışmaların analiz ve sentez süreçlerinden geçilerek sunmuşlardır. Araştırmada 1 doktora tezi, 14 yüksek lisans tezi ve 15 özgün araştırmayı incelemişlerdir. Meta-senteze dâhil edilen araştırmaların ortak yönü; anne-baba-çocuk ilişkileri, çocukların sosyal ilişkileri ve davranışları üzerinde çocuğa ve ebeveyne ait birçok değişkenin etkili olduğu görülmüştür

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, kullanılan veri toplama araçları, verilerin analizi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma Kırıkkale ilinde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 36-72 aylar arasında 25 kız, 25 erkek toplam 50 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi olan görüşme tekniği kullanılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmada Kırıkkale ilinde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 36-72 aylar arasında 25 kız, 25 erkek toplam 50 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların kimliği gizli tutulmuş ve katılımcılar Ç1, Ç2 şeklinde kodlanarak ifade edilmiştir. Çocuğun ailesi ile ilgili bilgilere ulaşmak için görüşmede “Demografik bilgi formu”, anne-baba algısı öğrenmek için ise “Anne-babamızı tanıyor muyuz” soru formu kullanılmıştır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Kırıkkale ilinde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 25 kız, 25 erkek toplam 50 öğrencinin anne-baba algılarının inceleme adlı araştırma da nitel araştırma yöntemi olan görüşme tekniği kullanılmıştır. İnceleme esnasında çocukların anne-baba algılarının farklılaşmasında; anne-babanın disiplin anlayışı, ailedeki sosyal farklılıklar, ebeveynlerin eğitimdeki rolü gibi değişkenlerin etkili olduğu görülmektedir.

Araştırmanın ilk bölümünde okul öncesi eğitimin tanımı, önemi, tarihsel gelişimi, amacı ve ilkelerinden bahsedilmiş. İkinci bölümünde ise ailede iletişim, ana-babanı disiplin anlayışı, algı, ailedeki yapısal farklılıklar, ebeveynlerin eğitimdeki rolüne vurgu yapılmıştır. Araştırmamızda 36-72 aylar arasında okul öncesi eğitimi kurumuna devam eden 50 öğrenciye ilk olarak “Demografik bilgi formu” uygulanarak aile yapıları hakkında bilgi edinilmiş, daha sonra “Anne-babamızı tanıyor muyuz?” soru formu kullanılarak da çocukların anne-baba algısı ölçülmüştür.

Araştırmamızı güçlendirmek için çeşitli yerli yabancı eğitim kitapları, makaleler, tezler, ilgili araştırmalar ve internet kaynaklarından faydalanılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmadaki veriler görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiş olup verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz farklı kişilerin aynı soru hakkında düşüncelerinin elde edildiği yöntemdir. Betimsel analizde veriler, daha önceden belirlenen başlıklar altında özetlenir ve yorumlanır. (Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. 2010).

Bu çalışmada veriler araştırmacı tarafından oluşturulmuş “Demografik bilgi formu ve Anne-babamızı tanıyor muyuz?” soru formu kullanılarak görüşme tekniği ile betimsel analiz yapılarak elde edilmiştir. Çocukların verdikleri cevaplar doğrultusunda temalar oluşturulmuş, verilerin içerik analizi yapılarak tablolatırılmış ve cümleler halinde yorumu yapılmıştır. Katılımcıların kimliği gizli tutulmuş ve katılımcılar 1, 2 şeklinde kodlanarak ifade edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırma sürecinde çocuğun ailesi ile ilgili bilgilere ulaşmak için ‘‘Demografik bilgi formu’’ kullanılmış, anne-baba algısı öğrenmek için ‘‘Anne-babamızı tanıyor muyuz ?’’ soru formu kullanılmıştır.

Demografik formda 12 ayrı farklı kategori bulunmaktadır. Bu kategoriler tablo 7’ de ve tablo 8’ de görülmektedir.

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı (I)

Katılımcı kodu	Cinsiyet	Anne iş	Baba iş	Anne öğrenim	Baba öğrenim	Anne meslek	Baba meslek
Ç1	Kız	Çalışıyor	Çalışıyor	Üniversite	Üniversite	Öğretmen	Serbest
Ç2	Kız	Çalışmıyor	Çalışıyor	Üniversite	Üniversite	Ev hanımı	Öğretmen
Ç3	Kız	Çalışıyor	Çalışıyor	İlkokul	Ortaokul	İşçi	Şoför
Ç4	Kız	Çalışıyor	Çalışıyor	Üniversite	Üniversite	Memur	İmam
Ç5	Kız	Çalışmıyor	Çalışıyor	Üniversite	Üniversite	Ev hanımı	Serbest
Ç6	Kız	Çalışmıyor	Çalışıyor	Ortaokul	Ortaokul	Ev hanımı	Esnaf
Ç7	Kız	Çalışıyor	Çalışıyor	Lise	Üniversite	Hemşire	Teknisyen
Ç8	Kız	Çalışıyor	Çalışıyor	Okuryazar	Lise	Sekreter	Güvenlik
Ç9	Kız	Çalışmıyor	Çalışıyor	Ortaokul	Lise	Ev hanımı	Memur
Ç10	Kız	Çalışıyor	Çalışıyor	Lise	Lise	İşçi	Serbest
Ç11	Kız	Çalışmıyor	Çalışıyor	Lise	İlkokul	Ev hanımı	Serbest
Ç12	Kız	Çalışmıyor	Çalışıyor	Ortaokul	Lise	Ev hanımı	Esnaf
Ç13	Kız	Çalışmıyor	Çalışıyor	Lise	Üniversite	Ev hanımı	Esnaf
Ç14	Kız	Çalışmıyor	Çalışıyor	Lise	Lise	Ev hanımı	Memur
Ç15	Kız	Çalışıyor	Çalışıyor	Lise	Lise	İşçi	İşçi
Ç16	Kız	Çalışmıyor	Çalışıyor	Lise	Lise	Ev hanımı	Teknisyen
Ç17	Kız	Çalışıyor	Çalışıyor	Ortaokul	Ortaokul	Ev hanımı	Memur
Ç18	Kız	Çalışmıyor	Çalışıyor	Ortaokul	Ortaokul	Ev hanımı	İşçi
Ç19	Kız	Çalışıyor	Çalışıyor	Üniversite	Üniversite	Öğretmen	Öğretmen
Ç20	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	İlkokul	Ortaokul	Ev hanımı	İşçi
Ç21	Erkek	Çalışıyor	Çalışıyor	Ortaokul	İlkokul	İşçi	Serbest
Ç22	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	İlkokul	Lise	Ev hanımı	Polis
Ç23	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	Lise	Ortaokul	Ev hanımı	İşçi
Ç24	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	Ortaokul	Ortaokul	Ev hanımı	Serbest
Ç25	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	Ortaokul	Lise	Ev hanımı	Memur
Ç26	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	Lise	Üniversite	Ev hanımı	Memur
Ç27	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	Lise	Lise	Ev hanımı	Serbest
Ç28	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	Ortaokul	Lise	Ev hanımı	İşçi
Ç29	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	Üniversite	Üniversite	Öğretmen	Öğretmen
Ç30	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	İlkokul	Ortaokul	Ev hanımı	İşçi

Ç31	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	İlkokul	İlkokul	Ev hanımı	Esnaf
Ç32	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	Lise	Lise	Ev hanımı	Memur
Ç33	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	Lise	Üniversite	Ev hanımı	Teknisyen
Ç34	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	İlkokul	Lise	Ev hanımı	Serbest
Ç35	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	İlkokul	Üniversite	Ev hanımı	Memur
Ç36	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	Ortaokul	İlkokul	Ev hanımı	Serbest
Ç37	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	Lise	Lise	Ev hanımı	İşçi
Ç38	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	Lise	Lise	Ev hanımı	Serbest
Ç39	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	Üniversite	Üniversite	Ev hanımı	Serbest
Ç40	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	Lise	Lise	Ev hanımı	Serbest
Ç41	Erkek	Çalışıyor	Çalışıyor	Lise	Üniversite	Güvenlik	Serbest
Ç42	Erkek	Çalışıyor	Çalışıyor	Üniversite	Üniversite	Öğretmen	Teknisyen
Ç43	Erkek	Çalışıyor	Çalışıyor	Ortaokul	Lise	İşçi	İşçi
Ç44	Erkek	Çalışmıyor	Çalışıyor	Ortaokul	Lise	Ev hanımı	İşçi
Ç45	Kız	Çalışmıyor	Çalışıyor	İlkokul	Lise	Ev hanımı	Serbest
Ç46	Kız	Çalışmıyor	Çalışıyor	Lise	Lise	Ev hanımı	İşçi
Ç47	Kız	Çalışmıyor	Çalışıyor	Üniversite	Lise	Ev hanımı	Esnaf
Ç48	Kız	Çalışmıyor	Çalışıyor	Lise	Lise	Ev hanımı	İşçi
Ç49	Kız	Çalışmıyor	Çalışıyor	Ortaokul	Lise	Ev hanımı	Serbest
Ç50	Kız	Çalışmıyor	Çalışıyor	Lise	Üniversite	Ev hanımı	Memur

Tablo 7’de araştırmaya katılan çocukların 25’i kız, 25’i erkek olduğu, 13’nün annesinin çalıştığı, 37’sinin çalışmadığı olduğu, babalarının ise 49’nun çalıştığı, 1’inin çalışmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların annelerinin 1 ‘inin okuryazar, 8’nin ilkokul 13’nün, ortaokul 19’nun, lise 9’nun üniversite, babalarının ise 4’nün ilkokul 8’nin ortaokul 23’nün lise 15’nin üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların annelerinin 4’nün öğretmen, 5’nin işçi, 1’nin hemşire, 1’nin sekreter, 1’nin memur, 1’nin güvenlik görevlisi, 37’sinin ev hanımı, babalarının ise 3’nün öğretmen, 1’nin şoför, 1’nin polis, 1’nin imam, 2’sinin güvenlik görevlisi, 3’nün teknisyen, 5’nin esnaf 7’nin memur 11’nin işçi 16’sinin serbest meslekte olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı (II)

Katılımcı kodu	Aile yapısı	Kardeş durumu	Anne yaşıyor mu?	Baba yaşıyor mu?	Anne-Baba Birlikte-Ayrı
Ç1	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç2	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç3	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç4	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç5	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç6	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç7	Parçalanmış aile	Var	Sağ	Sağ	Ayrı

Ç8	Çekirdek aile	Yok	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç9	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç10	Geniş aile	Var	Sağ	Sağ	Ayrı
Ç11	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç12	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç13	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç14	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç15	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç16	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç17	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç18	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç19	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç20	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç21	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç22	Çekirdek aile	Yok	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç23	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç24	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç25	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç26	Çekirdek aile	Yok	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç27	Parçalanmış aile	Yok	Sağ	Sağ	Ayrı
Ç28	Parçalanmış aile	Yok	Sağ	Sağ	Ayrı
Ç29	Çekirdek aile	Yok	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç30	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç31	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç32	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç33	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç34	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç35	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç36	Geniş aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç37	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç38	Geniş aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç39	Geniş aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç40	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç41	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç42	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç43	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç44	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç45	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç46	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç47	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç48	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç49	Çekirdek aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte
Ç50	Geniş aile	Var	Sağ	Sağ	Birlikte

Tablo 8’de araştırmaya katılan çocukların aile yapılarına bakıldığında 3’nün parçalanmış aile, 5’nin geniş aile, 42’sinin çekirdek aile, 44’nün kardeşi olduğu, 6’sının kardeşi olmadığı, 46’sının anne-babasının birlikte, 4’nün ayrı yaşadığı tespit edilmiştir.

Çocukların anne-baba algısı öğrenmek için ‘‘Anne-babamızı tanıyor muyuz’’ formunda ilk olarak ‘‘Sence Anne Kimdir?’’ sorusu yneltiimiş ve yanıtları alınmıştır. Çocukların bu soruya verdikleri yanıtlar sekiz ayrı tema altında toplanmış ve Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Araştırmaya Katılan ocukların Sence Anne Kimdir? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı

Sence anne kimdir?																
TEMALAR	KATILIMCI KODU															
Annemdir	1	4	5	11	14	15	16	20	21	23	24	26	29	30	31	33
	34	36	39	41	45	46	47	48	50							
Kadındır	2	7	25	32	37	44	49									
Ev iş yapan	3	17	18	22	35	38										
Doğuran ve çocuğuna bakan	12	13	27	40												
Kibar ve güzel	8	9	19													
Para kazanan	10	42														
Yaşlı, babaannemdir	6	28														
Ananemin kızı	43															

Tablo 9’da araştırmaya katılan ocukların Sence Anne Kimdir? Sorusuna 25’i annemdir, 7 kadındır, 6 ev iş yapan, 4 doğuran ve çocuğuna bakan, 3 tanesi kibar ve güzel, 2 tanesi para kazanan, 2 tanesi yaşlı ve babaannemdir, 1 tanesi anneannemin kızıdır cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 10. Araştırmaya Katılan ocukların Sence Baba Kimdir? Soruna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı.

Sence Baba Kimdir?																
TEMALAR	KATILIMCI KODU															
Babamdır	1	4	5	6	11	14	15	16	20	21	24	26	29	30	31	34
	36	39	41	46	47	48	50									
Erkektir	2	3	7	25	32	33	37	44	45							
İşe giden	12	17	18	22	35	42	49									
Kibar ve güzel	8	9	19	23												
ocuğu olan ve seven	13	40														
İhtiyaçlarımızı alan	28	38														
Anneye yardım eden	27															
Dedemin oğlu	43															
Bilmiyor	10															

Tablo 10’ da araştırmaya katılan çocukların Sence Baba Kimdir? Sorusuna 23’nün babamdır, 9 ‘unun erkektir, 7 ‘sinin işe giden, 4 tanesinin kibar ve güzel, 2 ‘sinin çocuğu olan ve seven, 2 ‘sinin ihtiyaçlarımızı alan, 1 ‘inin anneye yardım eden, 1 ‘inin dedemin oğlu, 1 ‘inin bilmiyor cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 11. Araştırmaya Katılan Çocukların Annen Evde Ne İş Yapar? Sorusuna Cevaplarına Göre Dağılımı

Annem Evde Ne İş Yapar?

TEMALAR	KATILIMCI KODU															
	Ç1	Ç2	Ç3	Ç4	Ç5	Ç6	Ç7	Ç8	Ç9	Ç10	Ç11	Ç12	Ç13	Ç14	Ç15	Ç16
Ev işi	Ç17	Ç18	Ç19	Ç20	Ç21	Ç22	Ç23	Ç24	Ç25	Ç26	Ç29	Ç30	Ç31	Ç32	Ç33	
	Ç34	Ç35	Ç36	Ç37	Ç38	Ç39	Ç40	Ç41	Ç42	Ç43	Ç45	Ç46	Ç47	Ç48	Ç49	Ç50
Telefona bakar	Ç27	Ç44														
Oturur	Ç28															

Tablo 11’ de araştırmaya katılan çocukların Annem Evde Ne İş Yapar? Sorusuna 47’sinin ev işi, 2 ‘sinin telefona bakar, 1 ‘inin oturur cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 12. Araştırmaya Katılan Çocukların Baban Evde Ne İş Yapar? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı

Baban Evde Ne İş Yapar?

TEMALAR	KATILIMCI KODU																	
TV izler, uyur			Ç13	Ç15	Ç18	Ç19	Ç20	Ç21	Ç22	Ç23	Ç24	Ç36	Ç39	Ç41	Ç44	Ç45	Ç47	Ç48
Anneme yardım eder			Ç1	Ç2	Ç4	Ç8	Ç9	Ç12	Ç16	Ç29	Ç37	Ç42						
Hiçbir şey yapmaz			Ç5	Ç11	Ç17	Ç25	Ç30	Ç31	Ç34	Ç40	Ç49							
Bizimle oynar			Ç14	Ç28	Ç38													
Telefona bakar			Ç26	Ç27	Ç43													
Kıyafet giyer, çay içer			Ç32	Ç33	Ç35													
Tamir işi			Ç3	Ç46	Ç50													
İşe gider, para kazanır			Ç6	Ç7	Ç10													

Tablo 12.’de araştırmaya katılan çocukların Baban Evde Ne İş Yapar? Sorusuna 16’sının TV izler, uyur, 10 ‘unun anneme yardım eder, 9 ‘unun hiçbir şey yapmaz, 3’ünün bizimle oynar, 3’ünün telefona bakar, 3 ‘ünün kıyafet giyer, çay içer, 3 ‘ünün tamir işi 3 ‘ünün işe gider, para kazanır cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 13. Araştırmaya Katılan Çocukların Kardeşin Evde Ne Yapar? Sorununa Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı

Kardeşin Evde Ne Yapar?

TEMALAR	KATILIMCI KODU												
Ödev yapar	Ç3	Ç4	Ç15	Ç18	Ç20	Ç21	Ç22	Ç23	Ç32	Ç33	Ç38	Ç40	Ç47
Oyun oynar	Ç1	Ç7	Ç9	Ç12	Ç13	Ç14	Ç16	Ç17	Ç19	Ç36	Ç39	Ç42	
Anneme yardım eder	Ç2	Ç24	Ç31	Ç34	Ç37	Ç48							
Hiçbir şey yapmaz	Ç5	Ç6	Ç11	Ç45	Ç49								
Kardeş yok	Ç8	Ç26	Ç27	Ç28	Ç29								
TV izler, telefona bakar	Ç35	Ç43	Ç44	Ç50									
Ağlar, uyur	Ç25	Ç41	Ç46										
Yaramazlık, beni üzer	Ç10	Ç30											

Tablo 13 ‘ de araştırmaya katılan çocukların Kardeşin Evde Ne Yapar? Sorusuna 13’nün ödev yapar, 12’sinin oyun oynar, 6 ‘sının anneme yardım eder, 5 ‘inin hiçbir şey yapmaz, 5’inin kardeş yok, 4’ünün TV izler, telefona bakar, 3 ‘ünün ağlar, uyur, 2 ‘sinin yaramazlık, beni üzer cevabını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 14. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Anne Ve Baban Birlikte Ne Yaparlar? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı.

Anne Ve Baban Birlikte Ne Yaparlar?

TEMALAR	KATILIMCI KODU														
Ev işi yaparlar	Ç4	Ç5	Ç6	Ç7	Ç9	Ç14	Ç15	Ç16	Ç19	Ç26	Ç33	Ç38	Ç39	Ç45	Ç49
Gezerler	Ç17	Ç20	Ç21	Ç23	Ç32	Ç46	Ç47	Ç48	Ç50						
Bir şey yapmazlar	Ç8	Ç10	Ç11	Ç27	Ç30	Ç31									
Kahve içer, yemek yerler	Ç12	Ç13	Ç22	Ç24	Ç37										
Alışveriş yaparlar	Ç18	Ç29	Ç36	Ç42	Ç43										
Tartışır, kavga ederler	Ç2	Ç28	Ç44												
Konuşurlar	Ç1	Ç3	Ç25												
TV izlerler	Ç34	Ç35													
Çalışırlar	Ç40	Ç41													

Tablo 14’ de araştırmaya katılan çocukların Anne Ve Baban Birlikte Ne Yaparlar? Sorusuna 15’nin ev işi yaparlar, 9 ‘unun gezerler, 6 ‘sının kahve içer, yemek yerler, 5 ‘inin alışveriş yaparlar, 3 ‘ünün tartışır, kavga ederler, 2 ‘sinin TV izlerler, 2 ‘sinin çalışırlar cevabını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 15. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Annenle Beraber Hafta Sonları Neler Yaparsınız? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı

TEMALAR	KATILIMCI KODU															
Oyun oynarız	Ç2	Ç3	Ç4	Ç7	Ç8	Ç18	Ç20	Ç32	Ç34	Ç37	Ç38	Ç39	Ç41	Ç42	Ç44	Ç46
	Ç47	Ç48	Ç50													
Anneme yardım ederim	Ç12	Ç16	Ç17	Ç19	Ç29	Ç30	Ç31	Ç35	Ç43	Ç45						
Gezeriz	Ç10	Ç11	Ç15	Ç21	Ç23	Ç33	Ç36									
Dinleniriz	Ç1	Ç9	Ç13	Ç24	Ç25	Ç26	Ç40									
Bir şey yapmayız	Ç22	Ç27	Ç28	Ç49												
Ödev yaparız	Ç5	Ç6	Ç14													

Tablo 15’de araştırmaya katılan çocukların Annenle Beraber Hafta Sonları Neler Yaparsınız? Sorusuna 19’nun oyun oynarız, 10 ‘unun anneme yardım ederim, 7 ‘sinin dinleniriz, 4 ‘ünün bir şey yapmayız, 3’ ünün ödev yaparız cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 16. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babanla Beraber Hafta Sonları Neler Yaparsınız? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı

TEMALAR	KATILIMCI KODU															
Gezeriz(Alış-verişe gideriz)	Ç2	Ç3	Ç5	Ç9	Ç12	Ç14	Ç15	Ç18	Ç19	Ç20	Ç21	Ç25	Ç32	Ç33	Ç36	Ç37
	Ç39	Ç40	Ç42	Ç47	Ç48	Ç49	Ç50									
Oyun oynarız	Ç1	Ç4	Ç7	Ç8	Ç16	Ç23	Ç27	Ç28	Ç29	Ç34	Ç38	Ç41	Ç45	Ç46		
Bir şey yapmayız	Ç10	Ç11	Ç22	Ç26	Ç43											
Babama yardım ederim	Ç30	Ç31	Ç35	Ç44												
Dinleniriz	Ç13	Ç17	Ç24													
Ödev yaparız	Ç6															

Tablo16’de araştırmaya katılan çocukların Babanla Beraber Hafta Sonları Neler Yaparsınız? Sorusuna 23’nün gezeriz ve alış-verişe gideriz, 14 ‘ünün oyun oynarız, 5 ‘inin bir şey yapmayız, 4’ünün babama yardım ederim, 3 ‘ünün dinleniriz, 1’inin ödev yaparız cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 17. Araştırmaya Katılan Çocukların Yaramazlık Yaptığın Zaman Annen Nasıl Davranır? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı

TEMALAR	KATILIMCI KODU															
Kızar	Ç2	Ç5	Ç6	Ç9	Ç13	Ç14	Ç15	Ç17	Ç18	Ç19	Ç20	Ç21	Ç22	Ç24	Ç25	Ç27
	Ç29	Ç30	Ç31	Ç32	Ç33	Ç34	Ç35	Ç36	Ç38	Ç42	Ç47	Ç49				
Uyarır, kızmaz	Ç3	Ç4	Ç8	Ç10	Ç16	Ç39	Ç40	Ç41	Ç46	Ç48	Ç50					
Döver	Ç23	Ç37	Ç43	Ç44	Ç45											
Bağırır	Ç1	Ç7	Ç12													
Üzülür, küser	Ç11	Ç26														
Bilmiyorum	Ç28															

Tablo 17’ de araştırmaya katılan çocukların Yaramazlık Yaptığın Zaman Annen Nasıl Davranır? Sorusuna 28’nin kızar, 11 ‘inin uyarır ama kızmaz, 5 ‘inin döver, 3’ ünün bağıırır, 2’ sinin üzölür, küser 1’inin bilmiyorum cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 18. Araştırmaya Katılan Çocukların Yaramazlık Yaptığın Zaman Baban Nasıl Davranır? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı

TEMALAR	KATILIMCI KODU															
Kızar	Ç2	Ç4	Ç5	Ç6	Ç9	Ç12	Ç14	Ç15	Ç17	Ç19	Ç20	Ç21	Ç22	Ç25	Ç27	Ç28
	Ç29	Ç30	Ç31	Ç34	Ç35	Ç36	Ç37	Ç38	Ç42	Ç46						
Uyarır, kızmaz	Ç1	Ç3	Ç7	Ç8	Ç10	Ç16	Ç18	Ç39	Ç40	Ç41	Ç47	Ç48	Ç50			
Döver	Ç13	Ç23	Ç24	Ç32	Ç33	Ç43	Ç44	Ç45								
Üzölür, küser	Ç11	Ç26														
Bağıırır	Ç49															

Tablo 18’ de araştırmaya katılan çocukların Yaramazlık Yaptığın Zaman Baban Nasıl Davranır? Sorusuna 26’sının kızar, 13’ünün uyarır ama kızmaz, 8 ‘inin döver, 2 ‘sinin üzölür, küser, 1’inin bağıırır cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 19. Araştırmaya Katılan Çocukların İyi Bir Anne Nasıl Davranır? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı

TEMALAR	KATILIMCI KODU															
Güzel ve mutlu	Ç5	Ç6	Ç8	Ç10	Ç12	Ç14	Ç16	Ç23	Ç24	Ç30	Ç32	Ç33	Ç34	Ç36	Ç38	Ç39
	Ç40	Ç44	Ç46	Ç47	Ç48	Ç50										
İyi davranır, kızmaz, dövmez	Ç1	Ç3	Ç4	Ç7	Ç9	Ç13	Ç15	Ç19	Ç21	Ç22	Ç26	Ç31	Ç35	Ç37	Ç41	Ç42
	Ç43	Ç49														
Sarılr ve sever	Ç25	Ç27	Ç28	Ç29	Ç45											
İstediklerimi yapar	Ç2	Ç11	Ç17	Ç18	Ç20											

Tablo 19’da araştırmaya katılan çocukların İyi Bir Anne Nasıl Davranır? Sorusuna 22’sinin güzel ve mutlu, 18 ‘inin iyi davranır, kızmaz, dövmez, 5 ‘inin sarılır ve sever, 5 ‘inin istediklerimi yapar cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 20. Araştırmaya Katılan Çocukların İyi Bir Baba Nasıl Davranır? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı

TEMALAR	KATILIMCI KODU																
Güzel ve mutlu	Ç4	Ç5	Ç6	Ç9	Ç12	Ç14	Ç16	Ç25	Ç29	Ç32	Ç33	Ç34	Ç36	Ç37	Ç39	Ç40	Ç46
	Ç47	Ç48	Ç50														
İyi davranır, kızmaz, dövmez	Ç3	Ç13	Ç15	Ç19	Ç21	Ç22	Ç23	Ç24	Ç26	Ç31	Ç35	Ç38	Ç41	Ç42	Ç43	Ç45	Ç49
Oyun oynar ve gezdirir	Ç1	Ç6	Ç7	Ç8	Ç28	Ç44											
Sarılr ve sever	Ç9	Ç10	Ç18	Ç27	Ç30												
İstediklerimi alır	Ç2	Ç11	Ç17	Ç20													

Tablo 20’de araştırmaya katılan çocukların İyi Bir Baba Nasıl Davranır? Sorusuna 20’sinin güzel ve mutlu, 17 ‘sinin, iyi davranır, kızmaz, dövmez, 6’sının oyun oynar ve gezdirir, 5 ‘inin sarılır ve sever, 4’ünün istediklerimi alır cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 21. Araştırmaya Katılan Çocukların Kötü Bir Anne Nasıl Davranır? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı

TEMALAR	KATILIMCI KODU
Döver	Ç3 Ç10 Ç12 Ç13 Ç15 Ç19 Ç20 Ç21 Ç23 Ç25 Ç30 Ç32 Ç33 Ç37 Ç44 Ç45 Ç49
Bağırır ve kızar	Ç1 Ç6 Ç9 Ç16 Ç17 Ç18 Ç24 Ç27 Ç29 Ç31 Ç34 Ç35 Ç39 Ç42 Ç48
İğrenç ve kötü davranır	Ç4 Ç5 Ç14 Ç22 Ç26 Ç36 Ç38 Ç40 Ç41 Ç46 Ç47 Ç50
İstediklerimi yapmaz	Ç2 Ç8 Ç11 Ç43
Bırakır gider	Ç7 Ç28

Tablo 21’ de araştırmaya katılan çocukların Kötü Bir Anne Nasıl Davranır? Sorusuna 17’sinin döver, 15 ‘inin bağırır ve kızar, 12 ‘sinin iğrenç ve kötü davranır, 4 ‘ünün istediklerimi yapmaz, 2 ‘sinin bırakır gider cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 22. Araştırmaya Katılan Çocukların Kötü Bir Baba Nasıl Davranır? Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı

TEMALAR	KATILIMCI KODU
Bağırır ve kızar	Ç4 Ç6 Ç7 Ç8 Ç16 Ç17 Ç18 Ç24 Ç25 Ç27 Ç28 Ç29 Ç31 Ç34 Ç37 Ç42 Ç48
Döver	Ç3 Ç9 Ç10 Ç13 Ç15 Ç19 Ç20 Ç21 Ç23 Ç30 Ç32 Ç33 Ç44 Ç45
Kötü davranır	Ç5 Ç14 Ç22 Ç26 Ç35 Ç36 Ç38 Ç40 Ç41 Ç46 Ç47 Ç50
İstediklerimi yapmaz	Ç1 Ç2 Ç11 Ç12 Ç43 Ç49
Bırakır gider, sevmez	Ç39

Tablo 22’ de araştırmaya katılan çocukların Kötü Bir Baba Nasıl Davranır? Sorusuna 17’sinin bağırır ve kızar, 14 ‘ünün döver, 12 ‘sinin kötü davranır, 6 ‘sının istediklerimi yapmaz, 1 ‘inin bırakır, gider, sevmez cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı tartışma, sonuç ve öneriler yer almaktadır.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Çocuk dünyaya geldiği andan itibaren ilk sosyal çevresi ailesidir. Bu araştırmada 36-72 aylar arasında okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 50 öğrencinin anne-baba algıları incelenmiştir. Elde edilen bulgular genel olarak literatürle(Cüceloğlu, 2012; Gordon, 2000, Yavuzer, 2012) tutarlı olup alanyazındaki akademik bilgileri destekler niteliktedir.

Çocukların ailelerinin demografik yapıları incelendiğinde; annelerinin eğitim düzeylerinin babalarına oranla daha düşük olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların annelerinin 1 'inin okur-yazar, 8'nin ilkokul, 13'nün ortaokul, 19'nun lise, 9'nun üniversite, babalarının ise 4'nün ilkokul, 8'nin ortaokul, 23'nün lise, 15'nin üniversite mezunu olduğu görülmektedir. TÜİK (2016) verilerine göre; Türkiye'de erkeklerin kadınlara oranla daha fazla okur-yazar olduğu tespit edilmiştir. Bu veri araştırmamdaki bulguları destekler niteliktedir.

Araştırma da, bakıldığında çocukların 13'nün annesinin çalıştığı, 37'sinin çalışmadığı, babalarının ise 49'nun çalıştığı, 1'inin hastalık nedeniyle çalışmadığı belirlenmiştir. Türkiye'de 2014 'de %33,6, 2015 'de %35, 2016 'da ise %36,2 oranında kadın istihdamı artarak devam etmektedir denilebilir (TÜİK, 2016). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kadın iş gücüne verdiği destek, yapılan sosyal haklardaki iyileştirme etkilidir denilebilir. Araştırmadaki çocukların annelerinin 13'nün çalıştığı, 37'sinin çalışmadığı tespit edilmiştir. Cinsiyete dayalı iş bulma zorluğu, evlilik ve çocuk bakımı gibi nedenler kadının iş yaşamında erkeğe oranla daha az sayıda olmasına neden olmaktadır denilebilir. Toplumda ki cinsiyetçi tutum, kadına çeşitli rol ve sorumluluk yüklemektedir (Timur, Ege ve Bakış, 2006: 51).

Araştırmaya katılan çocukların 42'sinin çekirdek, 5'nin geniş, 3'nün parçalanmış aile içerisinde buldukları belirlenmiştir. Kentleşmenin getirdiği iş imkânları ve ekonomik refah aile yapılarında değişikliğe neden olmaktadır. Kent ailesi büyük kenti oluşturan farklılaşmış, uzmanlaşmış ve örgütlenmiş bir çevrede çok daha etkin bir teknolojinin oluşturduğu kurumlarla çevrili yaşamaktadır ve hepsi az veya çok koşulların etkisiyle değişmektedir (Kongar, 1995:434).

Diri'nin (2000) "İlköğretim 3-5. Sınıf Öğrencilerinin Anne ve Baba Algılarının İncelenmesi" adlı yayınlanmamış lisans tezi çalışmasında; anne ev işi yapan, baba para kazanan kişi iken araştırmam da, anne kavramını 25 çocuk sahiplik duygusu bildiren annemdir diye algılarken, baba kavramını 23 çocuk babamdır olarak algılamaktadır. Anne-baba-çocuk iletişiminin artması, çocuğun bakımı, gelişimi ve sosyal hayatında daha fazla yer almaları bu değişimde etkili olmuştur denilebilir.

Geleneksel aile çerçevesinde erkekler tamir, bahçe bakımı gibi işleri yaparken, kadınlar yemek pişirme, bulaşık yıkama, ev temizliği gibi işleri yapmaktadırlar (Şafak, Çopur, Özkan, 2006). Geleneksel olarak toplumsal cinsiyet rolüne göre erkeğin görevi ekmek parasını kazanmak iken, kadının en önemli sorumluluğu çocukları büyütme ve aile yaşamını sürdürmektir (Moya, Expósito, and Ruiz: 827; 2000). Aytekin, Artan, Bencik Kangal, Çalışandemir ve Özkızıllı'nın (2016) "Çocukların Anne-Babalarına Yönelik Algılarının İncelenmesi" çalışmalarında da çocukların anneyi çocuğuna bakım sağlayan, ev işi yapan, mutfakta vakit geçiren; babayı işe giden, televizyon izleyen, salonda/oturma odasında vakit geçiren olarak düşündükleri görülmüştür. Araştırmam da, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ne olursa olsun 47 çocuk annesinin ev işi yaptığını, 16 çocuk babasının kendisi için zaman ayırdığını söylemektedir. Günay ve Benner'in (2011) "Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çevresinde Aile İçi Yaşamı Algılayıcı Biçimleri" adlı çalışmalarında kadının eğitim düzeyinin yükselmesi, çalışma hayatına daha fazla yer alması ve ailedeki yapının, üstlenilen sorumluluklarda değişimler görülse de erkeklerin kadınlara oranla daha geleneksel bakış açısına sahip oldukları sonucuna ulaşmışlar ve bu sonuç yaptığımız araştırmayı destekler niteliktedir.

Kadının, toplum içerisinde anne, eş, gelin, evlat, çalışan gibi çeşitli rolleri bulunmaktadır. Eşler hayatı ve sorumlulukları paylaşmalı ve eşlerine destek olmalıdır. Aksi halde sorunlar, problemler ortaya çıkabilmekte hatta bu durum boşanma ile de sonuçlanabilmektedir. TÜİK (2016) verilerine göre; Türkiye'de evlenme- boşanma yaşları oranları kadınlarda ve erkeklerde 16-19 yaşlar arasında azalırken, 30-34, 50-54 yaşlar arasında artış görülmektedir. 16-19 yaşlar arasında evlenme ve boşanma oranlarındaki azalmaya anne-babalara verilen eğitimler etkili olmuştur denilebilir, 30-34, 50-54 yaşlar arasında boşanma oranlarındaki artışta çiftlerin ekonomik bağımsızlığın giderek artması ve buna bağlı olarak da kişilerde meydana gelen bireyselleşme ve özerklik isteği, etkili olmuştur diyebiliriz. Araştırmamda anne-baba ayrı çocukların ebeveyn algısı ailedeki başka bireylerce doldurulmuş (babaanne, dede vs.) ve birçok soruya cevap vermemişlerdir. Dereli ve Dereli (2016). "Ebeveyn Çocuk İlişkisinin Okul Öncesi Dönem Çocukların Psiko-Sosyal Gelişimlerini Yordaması" çalışmalarında ebeveyn-çocuk

ilişkilerinin olumlu ilişkiler ve çatışma boyutlarının çocukların psiko-sosyal gelişimlerinin önemli düzeyde yordadığı bulunmuştur. Ebeveynler arası iletişimin çocuğun psiko-sosyal gelişimi etkilediği düşünüldüğünde bu durum araştırmamızı destekler niteliktedir.

Araştırma da, çocuklar annen ve baban evde ne iş yapar? Sorusuna 26 çocuk anne ve babasının beraber vakit geçirdiklerini ve 15 çocuk ev işi yaptıklarını, 9 çocuk ise farklı cevaplar vermiştir. Kadının çalışma hayatına girmesi ile evde ki sorumlulukların eşler arasında paylaşılmasında etkili olmuştur denilebilir. Türkiye’de kentleşme ve ekonomik gelişmenin sonucu yaşanan sosyal değişme süreci geleneksel görev dağılımında, kadına ve erkeğe özgü rollere ilişkin tutumları değiştirmiş ve modernleştirmiştir (Başaran, 1984).

Ilgar (2003).”Ev Ödevlerinin Öğrenci Eğitimi Açısından Önemi” çalışmasında çocuğun oto-kontrol, iyi çalışma alışkanlıkları ve zamanı kullanma becerileri geliştirmelerinde ev ödevinin önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmamda çocuklara kardeşin evde ne yapar? Sorusuna 13’ü ödev yapar, 12’si oyun oynar cevabı vermiştir. Ailelerin çocuklarının okul başarısını öncelikli tutması; kardeşlerin birlikte geçirecekleri zamanı azalttığı görülmüştür.

Yoon, Seohee ve Sung, Jihyun (2014). “Annenin Ebeveynlik Etkisinin Çocukların Duygusal Düzenlemelerine Etkisi” ’çalışmaların da her ne kadar baba çocuğun duygusal gelişimine katkı sağlasa da, annenin katkısını daha fazla olduğu görülmüştür sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmam da, hafta sonları annen- baban ile birlikte neler yaparsın? Sorusuna; Çocukların 19’nun annesi ile oyun oynadığı, babası ile de 23’nün gezmeye ya da alışverişe gittiği tespit edilmiştir. Bu durum araştırmamı desteklemektedir.

Araştırmam da, yaramazlık yaptığın zaman annen ve baban nasıl davranır? Sorusuna, Diri ‘nin(2000) yayınlanmamış lisans tezi çalışmasında kızlar, döver sonucuna ulaşılırken, kendi araştırmam da bu durum uyarır, kızlar olarak tespit edilmiştir. Her iki çalışmanın farklı yıllarda yapılmış olması, zamanla çocuk eğitimi konusunda çalışmaların artması, ebeveynin tutumlarının gelişmesinde etkilidir denilebilir. Kırman ve Doğan (2017) . “Anne-Baba Çocuk İlişkileri: bir meta-sentez çalışmasında 0-6 yaş çocuğu olan anne-babaların çocukları ile ilişkileri, yetiştirme tutumlarının çocuk üzerindeki etkileri” araştırmalarında çocukların sosyal ilişkileri ve davranışları üzerinde çocuğa ve ebeveyne ait birçok değişkenin etkili olduğunu tespit etmişlerdir. Bu durum araştırmamın literatür kısmını da destekler niteliktedir.

5.2. Öneriler

Sağlıklı bir gelecek doğru bir aile yapısı ve aile algısı oluşturmak için eğitimin öneminin aileler tarafından kavranmasını sağlamak adına anne-babalara yönelik çocuk gelişimi ve eğitimi

konularında çalışmalar desteklenmeli ve çoğaltılmalıdır. Var olan uygulamalara katılımı arttırmak adına aileler teşvik edilmelidir.

Ekonomik refahın artması anne-baba-çocuk iletişimini azaltmış ve evde geçirilen kaliteli zaman, yerini alışveriş merkezlerine ve dış mekânlara bırakmıştır. Çocukların anne-babaları ile kaliteli zaman geçirmeleri için bakanlıklar başta olmak üzere, belediyeler, dernekler ve vakıflar ailelere eğitici seminerler vermeli ve eğitici mekânlar oluşturmalı, ya da sayısını artırmalıdır.

Çalışma hayatının stresi, yorgunluğu, teknolojik araçların yoğun kullanımı ailece paylaşılacak zamanları azaltmıştır. Okuma saati, film saati, vs. ortak zamanlar oluşturulmalıdır.

Özellikle son yıllarda erkek memura çocuk bakımında gerekli düzenlemelerin yapılması babaların çocuğun gelişiminde önemli rol üstlenmesine neden olmuş ve çalışan annelerin yükünü hafifletmiştir. Bu tür düzenlemelerin devam etmesi ve artırılması yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

Cinsiyetçi rol dağılımı her ne kadar toplumda giderek azalsa da, kadına benzer rol ve sorumluluklar hala yüklenmektedir. Bunun aşılması için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının yapmış olduğu bir dizi tedbirlere yenileri eklenmelidir.

Çalışan kadın için devletin aldığı tedbirler ve özlük haklarındaki iyileştirmeler artırılarak devam etmelidir.

Son yıllarda eğitim politikalarında Aile Eğitime verilen önemin artması, anne- babaların çocuk eğitimi ve gelişimi konusunda bilinçlenmesi, devletin çocuk haklarını koruması, ağır cezaların verilmesi gerektiğinde korumaya alması, çocuğa karşı şiddetin azalmasına neden olmuştur. Yazılı ve görsel basınla birlikte toplumun bilinçlenmesi adına acil tedbirler alınmalıdır ya da arttırılmalıdır.

Araştırma kırsal alandaki anaokulları ile şehir merkezindeki anaokullarına devam eden öğrencilerle de yapılabilir. Sosyal açıdan farklı imkânlara sahip olan öğrencilerin anne-baba algısı değişebilir.

Çocuğun anne-baba algısı araştırmamda çeşitli değişkenlere göre incelense de daha farklı değişkenler ve daha fazla sayıda öğrenciyle de çalışılabilir.

KAYNAKÇA

- Abalı, O. (2007). *Davranış Problemleri ve Çözüm Yolları*. İstanbul: Adeda Yayıncılık.
- AÇEV ve ERG (2013) . *Erken Çocukluk Eğitimi ve 4+4+4 Düzenlenmesi. AÇEV ve ERG Tarafından Hazırlanan Ortak Çalışma Raporu. eğitimevreni.com/genel/acev-ve-erg-okul-oncesi-raporu.html*. Erişim: 21.11.2017
- Aktaş Özkafacı, A. (2012). *Annenin Çocuk Yetiştirme Tutumu İle Çocuğun Sosyal Beceri Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi, İSTANBUL.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. *Sakarya Üniversitesi Dergisi*.226 ANKARA.
- Arslan, H. (2009). Eğitimin Tarihsel Temelleri. Celep(Ed.) *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aral, A., Kandır, A., Can Yaşar , M .(2003). *Okul Öncesi Eğitim*. İstanbul: Yapa Yayınları.
- Atli, S. (2014). Dünyada Okul Eğitimin Tarihsel Gelişimi. (Ed. S. Seven). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydoğan, İ. (2015). *Eğitim Ve Paradigma*. Ankara: Harf Eğitim Yayıncılık.
- Aydoğmuş, vd.(1990). *Ana-Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayıncılık.
- Aytekin, Ç., Artan, İ., Bencil Kangal, S., Çalışandemir, F., Özkızıllı , S. (2016). Çocukların Anne Babalarına Yönelik Algılarının İncelenmesi, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38 (168-188).
- Bakırcıoğlu, R. (2012). *Eğitim ve Psikoloji Sözcüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Baldwin, A.L. (1945). Socialization and The Parent Child Relationship. *Child Development* <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1540-4560.1961.tb01659.x/full> .Erişim:19.11.2017
- Başaran, F.(1974). *Psiko-Sosyal Gelişim. “7-11 Yaş Çocuklar Üzerine Yapılan Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, (254), Ankara.
- Başaran A.R. (1984). *Kırsal Kesimde: Aile Kurma Çözme, Aile İçi Etkileşim ve İlişkiler. Türkiye’de Ailenin Değişimi Toplumbilimsel İncelemeler*. Ankara: Maya Matbaacılık.
- Baumrind D. (1971). Current patters of parental authority. *Developmental psychology monograph*, 4 (No. 1, Pt.2). <http://dx.doi.org/10.1037/10.1037/h0030372.pdf>. Erişim:19.11.2017
- Baymur, F. (1961). *Lise ve Dengi Okullara Devam Eden Öğrencilerin Problemleri*. Eğitim Araştırmaları Serisi 15, İstanbul.

- Bayraktar ,V. (2016). Okul Öncesi Eğitimin Tanımı ve Önemi. (Ed. F.Alisinanoğlu; V. Bayraktar). *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Ankara: Vize Basın Yayın.
- Bee,H. and Boyd,D.(2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi*. (O.Gündüz,Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Bora, V. ve Taş, A.(2017). Kız Çocuklarının Ortaöğretime Gönderilme Nedenleri, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,(89.)
- Brenner,M.L. (2001).*Çocuğa Hayır Demek Çözüm Değil*. (R.Demir,Çev.) İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Brut,S. and Perlis,L.(2001).*Rehber Anne Babalar*. (F.Can.Akbaş,Çev.)İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Cüceloğlu,D.(2012). *İnsan ve Davranış*.(25.baskı). İstanbul:Remzi Kitabevi A.Ş.Yayıncılık.
- Çakmaklı, K.(2007). *Çocuk ve Gençte Sosyal Gelişim*. İstanbul: Yağmur Yayınları.
- Çankırlı, A. (2011). *Çocuk Resimlerinin Dili*.(19.baskı). İstanbul: Zafer Yayıncılık.
- Çankırlı,A.(2012). *Çocuklara Söz Geçirme Sanatı*. İstanbul: Zafer Yayıncılık.
- Çimen, S.(2001). *Ankara 'da Üniversite Anaokullanna Devam Eden Beş Altı Yaş Çocuklarının Psiko-Sosyal Gelişimlerinin İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksel Lisans Tezi. Ankara.
- Smith, A., Cowre, H., Blades, M. (2003). *Understanding Children 's Development*. USA:Blackwell Publishing.
- Denham,A. , Mitchell , j. (1997). “Ebeveynlerin Okul Öncesi Çocukların Duygusal Gelişimlerinde Doğrudan ve Dolaylı Etkilerin İncelenmesi”. George Mason Üniversitesi. Cilt:21;65-86. İsviçre/Amsterdam.
- Derman, M. T. ve Başal, H.A. (2013). Okul Öncesi Çocuklarında Gözlenen Davranış Problemleri İle Ailelerin Anne- Baba Tutumları Arasındaki İlişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2(1), (115-144).
- Dereli, E. ve Dereli, B. M.(2016). Ebeveyn-Çocuk İlişkisinin Okul Öncesi Dönem Çocukların Psikososyal Gelişimlerini Yordaması. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2017 cilt:14 sayı:227-258.
- Diri, E. (2000). *İlköğretim 3-5.Sınıf Öğrencilerinin Anne ve Baba Algılarının İncelenmesi*. Yayımlanmamış Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi. Ankara.
- Dönmez, N.B.; Abidoğlu,Ü.; Dinçer,Ç.; Erdemir,N.; Gümüştü, Ş. (1997).*Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi Etkinlikleri*.Ankara.

- Dursun, A. (2010). *Okulöncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Öğretmenliği Programı.
- Fisher, W.K. and Lazerson, A. (1984). *Human Development*. New York:W.H. Freeman and Company,
- Gordon, T.(2000). *Etkili Ana Baba Eğitiminde Uygulamalar*. (E.Aksay,Çev.) İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gordon, T..(1993). *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*. (E.Aksay,Çev.) İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Gülay, H . (2010). *Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri*. Ankara : Pegem Yayıncılık.
- Gülay G., Benner Ö.(2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri,*Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* .(163-164)Ankara.
- Güngör, A.(1994). *Aile İçi Etkileşim*. Gazi Üniversitesi Mesleki Yaygın Eğitim Fakültesi Yayını .No:7 Ankara.
- Güneş, A.(2014a). *Çocuk Eğitiminde Pozitif İletişim*.(30.baskı). İstanbul: Nesil Yayıncılık.
- Güneş, A.(2014b). *Çocuk Terbiyesinde Doğru Bilinen Yanlışlar*. İstanbul : Nesil Yayıncılık.
- Güneş, A.(2014c). *Doğal Ebeveynlik*.(5.baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Güneysu, S.(1982). *Ana-Babaların Çocuklara Karşı Tutumları ve Çocuktaki Davranış Problemleri*. Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Güven , E. ve Erden, G. (2014). Çocuğun Algıladığı Evlilik Çatışması ve Davranış Sorunları, *Sosyal Politikalar Çalışmaları Dergisi*. (32): (33-54). Ankara.
- Hakkı, İ. (1. Cilt).*Marifetname*. İstanbul:Sarmaşık Yayınları.
- Hall,E.;Lamb,M. E.;Perlmutter,M.(1986).*Child Psychology Today*.Newyork:Random House
- Hazzard, A.C. and Margolin, G. (2002). *Children's Perception Of Parental Behavio*. Journal Of Abnormal Child Psychology.
- Hortasçu, N. (2003). *Çocuklara Söz Geçirme Sanatı*. Ankara: İmge Kitabevi.
- İlgar,Ş.(2003). Ev ödevlerinin öğrenci eğitimi açısından önemi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi* .Sayı 1 (119-134) İstanbul .
- İrmak, S.A.(1995) . *Beş ve Altı Yaş Grubu Çocuklarda Doğuş Sırasının Uyum Problemleri ile Olan İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara.
- İşıkoğlu Erdoğan, N. (Ed.).(2015). *Bebekler ve Çocuklar*. İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Jersild, A. (1979). *Çocuk psikolojisi*. (G .Günce.Çev.) Ankara : Ankara Üniversitesi Basımevi.

Kalkınç,F.(2007). *Okul Evde Başlar*. Ankara: Nobel Yayınları.

Kantarıcı, M. (2016). Okul Öncesi Eğitim ve Önemi. (Ed. S. Seven) *Okul Öncesi Eğitime Giriş (2)* Ankara: Pegem A. Yayıncılık.

Karakaş,S., Eski,R. (Ed.). (2013). *Psikolojiye Giriş*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayıncılık.

Kırman, A., Doğan, Ö. (2017). Anne Baba Çocuk İlişkileri: Bir Meta-Sentez Çalışması. *H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Cilt: 4,(1) Ankara.

Kılıççı,Y.(1981). *Üniversite Öğrencilerinin Kendini- Kabullerini Etkileyen Bazı Değişkenler*. Doktor Tezi. H.Ü. Ankara.

Kızıltan, G. (1984). *Üniversite Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerini Etkileyen Etmenler*. Doktora Tezi. H.Ü. Ankara.

Kochanska, G., Clark, A.L. and Goldman, S.M.. (1997). *İmplications of mothers' personality for their parenting and their young children's developmental outcomes*. Journal of personality,

Kongar, E. (1995). İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı. Cilt 1-2, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Korkmazlar, Ü. (1980). *Relationship between Parental Child -Rearing Attitudes and The Cognitive Styles Of 5 To 6 Year Old Turkish Preschoolers*, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Kowal,A. and Kramer, L. (1997). *Children's Understanding of Parental Differential Treatment*, Child Development,(68)

Kuczynski, L. and Lollis, S. (2002). *Four foundations for a dynamic model of parenting*. In J. R. M. Gerris (Ed). Dynamic of parenting. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Kuzgun, Y. (1972). *Ana-Baba Tutumlanmn Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi*. Doktora Tezi. H.Ü. Ankara.

Landis, P.H. and Stone, C.L. (1952). *The Relationship of Parental Authority Patters of Teen-age Adjustments*. State College of Washington,

MEB (2013) *Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul öncesi programı kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

MEB İstatistik Verileri 2012-2016. Ankara.

Moya, M. Expósito, F. ve Ruiz, J. (2000). Close Relationships, Gender, and Career Salience. *Sex Roles* 42,9-10,825-846. *Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10,1, 52-58.

Nelsen,J. and Lott,L.(2001). *A'dan Z'ye Pozitif İletişim*.(M. Ersin, Çev.) İstanbul: Hayat

Yayın. Oğuzkan, Ş. ve Oral, G. (1997). *Okul Öncesi Eğitimi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

- Onur, E.P.(1981) . *Self- Esteem In Children and It's Antecedents*. Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Ömeroğlu, F. (1996). *Okulöncesi Dönemde Çocuğun Terbiyesinde Annelerin Rolü ve Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Öz, İ.(1997). *Çocuk ve İletişim*.(2.baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Paktuna Keskin, S. (2012). *Çocuklarla Doğru İletişim*.(13. Baskı). İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Peterson, D.R. (1961). *Child Behavior Problems and Parental Attitude*. Child Development. 32,
- Pollock L.A. (1987). *A lasting relationship: parent and children over there centuries*. Hanover NH: Universty Press of New England.
- Razon, N. (1980). L. Jackson'un Family Attitudes Testi'nin Annesi Çalışan ve Çalışmayan 9 yaş Çocuklarına Uygulanması. *Pedagoji Dergisi*, (1), İstanbul.
- Razon, N. (1987). *Okulöncesi Çocukta Sık Rastlanan Uyum ve Davranış Sorunlarından Bazıları ve Anaokulunda Çözüm Önerileri*. Ya-Pa 5. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Antalya.
- Ryan Jr.B. (2001). *Çocuğum Okula Başlıyor*. (M. İzmirli, Çev.) İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Saygılı, S. (2007). *Çocuklarımızın Başarısı Elimizde*. İstanbul: Elit Kültür Yayınları.
- Slzmann,C.G. (2001). *Çocuğunuzu Yanlış Eğitiyorsunuz*. (M.C.Gündoğdu Çev.) İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Şafak, Ş. Çopur, Z. ve Özkan, M. (2006). *Çocukların Evle İlgili Faaliyetlere Harcadıkları Zamanın İncelenmesi*. www.sdergi.hacettepe.edu.tr/sszcmoo.pdf. Erişim: 17.03.2018
- Şeker, P. Tuğba (2016). Okul Öncesi Çocuğunun Temel Özelliklerini ve Gereksinimleri. (Ed. F.Alisinanoğlu , V. Bayraktar) ,*Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Ankara: Vize Basın Yayın.
- Topalak, E. (1985). *Annesi Çalışan 8 Yaşındaki İlkokul 3. Sınıfta Okuyan Çocukların Psiko-Sosyal Gelişimlerinin Karşılaştırılarak İncelenmesi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tarhan, N.(2012). *Sen Ben ve Çocuklarımız*.(2.baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taş, F.(2012). *Çocuk Baş Belası mı Baş Tacı mı?* . İstanbul: Hayat Yayın.
- TDK, *Güncel Türkçe Sözlük: Aile* (2017)
- Timur S., Ege E. ve Bakış E. (2006). Engelli Kadınların Üreme Sağlığı Sorunları ve Etkileyen Faktörler, C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 10,1, 52-58.

- TUİK, *Eğitim İstatistikleri*. http://www.tuik.gov.tr/preTablo.do?alt_id=1018.Erişim: 22.11.2017
- Ünüvar, P; Pişgin Çivik ,S. (2014). Türkiye ‘ de Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi. (Ed. S. Seven) ,*Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Uluğtekin, S. (1977). *Çocuk Yetiştirme Yöntemleri Açısından Anne-Baba-Çocuk İlişkileri: Ana-Baba Davranışları ile Çocuğun Saldırganlık ve Bağımlılık Eğilimi Arasındaki İlişkinin Araştırılması*. Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Yaşar, B.(2012). *Anneme Soramadığım Sorular*. İstanbul: Zafer Yayın.
- Yavuzer, H.(1998). *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. (6.baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2012). *Ana-baba ve çocuk*. (21.baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım İ.(Ed.).(2013). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Anı Yayın.
- Yılmaz . N .(1999). *Anaokulu Öğretmenim Rehber Kitabı*. İstanbul: YA- PA Yayınları
- Yılmaz , N.(2003) . Türkiye de Okul Öncesi Eğitimi .(Ed. M.Sevinç) , *Erken Çocuklukta Gelişim Ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* . İstanbul : Morpa Kültür Yayıncılık .
- Yoon, S. and Sung, J. (2014). *Annenin Ebeveynlik Etkisinin Çocukların Duygusal Düzenlemelerine Etkisi: Annenin , Babanın Çocuğun Gelişimine Katılımı Konusundaki Algısı*. J.of.chld studies.Cilt,35 Sayı,4:199-222
korehttp://www.koreascience.or.kr/search/articlepdf_ocean.jsp?admNo=ODHHBP_2014_v35n4_199 Erişim:17.12.2017
- Yörükoğlu, A. (1993). *Çocuk Ruh Sağlığı*.(18.baskı). Özgür Yayıncılık.
- Zembat, R. (2003). Çocuğun Eğitimini Planlanırken. *Çocuk Çocuk Dergisi*. Sayı:29, Ankara.
- Zigler, E.F. and Finn-Stevenson, M. (2007). *From research to policy and practice: the school fort he 21st centry*. Journal of , orthopsychiatry, www.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1037/0002 Erişim: 19.11.2017
- Williams, L. (2002). *Çocuğunuzu Keşfedin*. (M.Koyuncu, Çev.)İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. (2010).Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. *Sakarya Üniversitesi Dergisi*.226 Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

1978 yılında Ereğli’de doğdu. İlk ve ortaöğretimini Ereğli’de tamamladıktan sonra Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Öğretmenliğini kazandı. 2000 yılında mezun olarak sırasıyla Kırıkkale Akşemsettin İlköğretim Okulu Anasınıfı, Gül Bahçesi Ana Okulu’nda Öğretmenlik ve Okul Yöneticiliği görevini yürütmektedir. Sosyal Bilgiler Öğretmeni Arif DİRİ ile evlidir ve iki çocuk annesidir.

Ek-1.

SEVGİLİ ÇOCUKLAR

Bu bilgi formu 36-72 ay arası okul öncesi eğitimi öğrencilerinin anne –babalarını algılamalarına etki eden faktörleri incelemek amacıyla hazırlanmıştır. Şimdiden vereceğiniz cevaplar için teşekkür ederim.

1.BÖLÜM

ADINIZ SOYADINIZ:

OKULUNUZUN ADI:

1.Cinsiyetiniz

1.Kız ( )   2.Erkek ( )

2. Annenizin çalışma durumu

1. Çalışıyor ( )   2. Çalışmıyor ( )   3.Emekli ( )

3.Babanızın çalışma durumu

1. Çalışıyor ( )   2. Çalışmıyor ( )   3.Emekli ( )

4. Annenizin öğrenim durumu

1. Okur ( )   4. Ortaokul ( )

2.Okuryazar( )   5. Lise ( )

3.İlkokul ( )   6.Üniversite ( )

5. Babanızın öğrenim durumu

1. Okur Yazar Değil ( )   4. Ortaokul( )

2.Okur Yazar ( )   5. Lise( )

3.İlkokul ( )   6. Üniversite( )

6.Annenizin mesleği nedir?

7.Babanızın mesleği nedir?

8.Aile yapınız nedir?

1. Çekirdek aile(anne, baba, çocuk)

2.Geniş aile(anne, baba, çocuk ve aile büyüğü)

3.Parçalanmış aile(Anne-baba, baba çocuk)

9.Kardeş durumu

1. Kardeşim var ( ) 2.Kardeşim yok (Tek çocuk) ( )

10.Anne

1.Sağ ( ) 2.Ölü( )

11.Baba

1.Sağ ( ) 2.Ölü( )

12.Annem- babam

1.Birlikte ( ) 2.Ayrı ( )

2.BÖLÜM

1. Sence Anne kimdir?

2. Sence Baba kimdir?

3. Annen evde ne iş yapar?

4. Baban evde ne iş yapar?

5. Kardeşinin evde ne yapar?

6. Annen ve baban birlikte ne yaparlar?

7.Annenle beraber hafta sonları neler yaparsınız?

8. Babanla beraber hafta sonları neler yaparsınız?

9.Yaramazlık yaptığın zaman annen nasıl davranır?

10. Yaramazlık yaptığın zaman baban nasıl davranır?

11.İyi bir anne nasıl davranır?

12. İyi bir baba nasıl davranır?

13.Kötü bir anne nasıl davranır?

14. Kötü bir baba nasıl davranır?